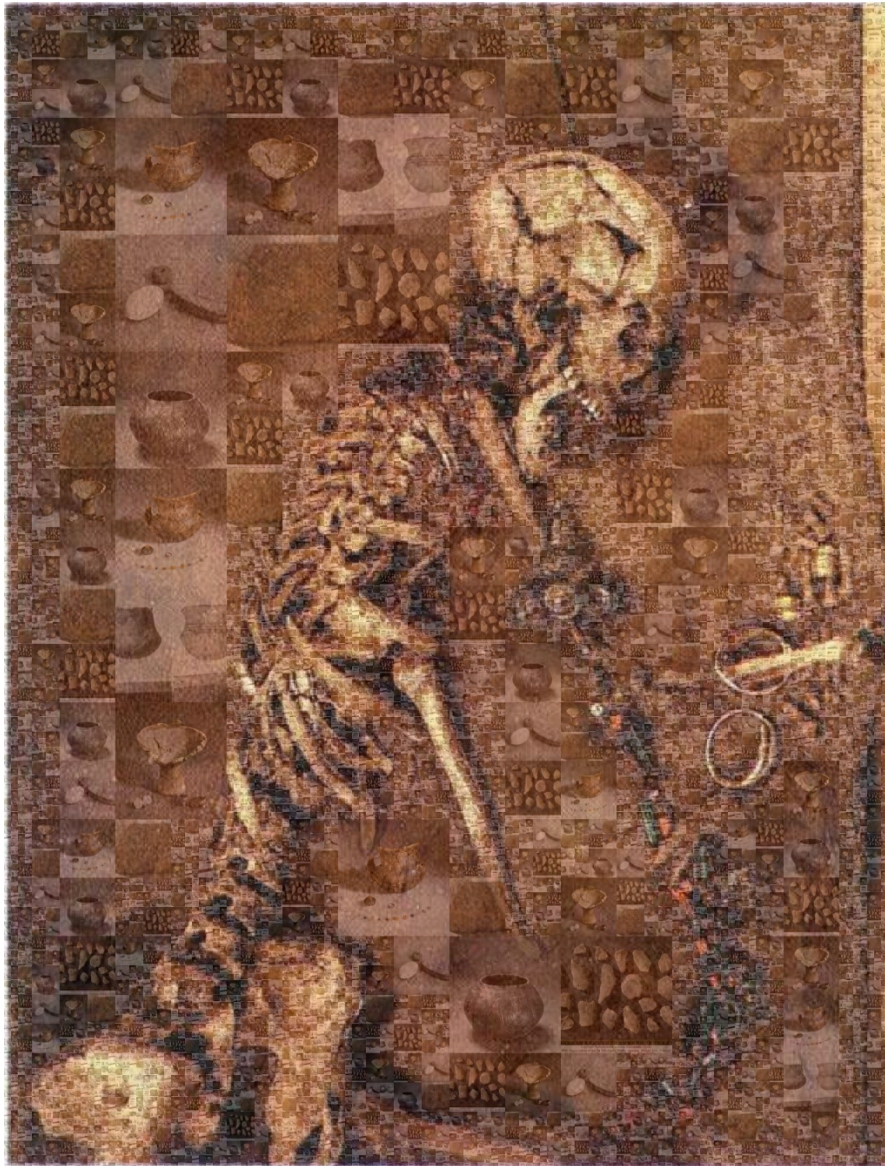

IDENTITET, SAMFUNN OG MEDIERENDE GJENSTANDER

- en analyse av graver og gravfunn fra eldre jernalder i Follo, Akershus fylke

Masteroppgave i arkeologi

av

Arild L. Teigen

2014

UiO **Institutt for arkeologi, konservering og historie**
Det humanistiske fakultet

Forsidebilde illustrerer: Himlingøje grav 1949-2, ©Den Store Danske og Lennart Larsen.

Gravfunn fra Ski; *C1887 og C1888 (grav 37, ukjent), C38111 1a/1b, 2 og 11 (grav 22, Eirik Irgens-Johnsen), C30161 k og l (grav 25, ukjent)*

Gravfunn fra Vestby; *C29040 (grav 36, Kirsten Helgeland)*

Gravfunn fra Ås; *C17935 og C9229 (grav 6 og grav 7, Ørnulf Hjort-Sørensen), C9228 (grav 6, Ørnulf Hjort-Sørensen), C9240 (grav 6, Eirik Irgens-Johnsen), C17935 (grav 6, Ove Holst), C9900 (grav 6, Britt Myhrvold), C51637 b, c, d og k (grav 13, Eirik Irgens-Johnsen).*

Primærbilde er hentet fra: (Den Store Danske 2014)

Sekundærbilder er hentet fra: (Arkeologiportalen 2014; Arkeologisøk 2014)

Forord

Det siste året har vært veldig interessant, lærerikt, og ikke minst givende. Prosessen har vært hektisk og tøff, og det er liten tvil om at jeg hadde hatt problemer med å komme i mål hvis det ikke var for familie, gode venner og kunnskapsrike hjelpere både på og utenfor universitetet.

Først og fremst vil jeg takke min veileder, Per Ditlef Fredriksen, som har vist stor tålmodighet, inspirasjon og engasjement for avhandlingen. Takk for gode innspill, oppløftende tilbakemeldinger og hyggelige samtaler! Jeg vil også få takke venner på Universitetet i Oslo, for kjærkomne avkoblinger og ikke minst det minneverdige feltkurset til Lista våren 2013. En takk går også til ansatte ved Kulturhistorisk museum, og fylkeskommunene Akershus og Østfold. Jeg vil også sende en stor takk til May Liss Kristiansen som tok seg tid til å lese korrektur på avhandlingen i en hektisk innspurtsfase.

En helt spesiell takk går til kona mi, Lise Marie, for at du har støttet meg og holdt ut gjennom et 5 år langt studieforløp. Privat har det siste året vært helt fantastisk, fra du fortalte du var gravid, fødselen 25. april 2014, og det å bli kjent med vår nydelige lille datter Emilie Marie. Jeg vil til slutt takke deg Pelle, som har ligget lydig i kurven din gjennom en vanskelig skriveprosess, og for at du har delt helt nødvendige lufteturer med meg.

Takk!

Innhold

INNHold.....	IV
FIGURLISTE	V
TABELLISTE.....	V
1 INTRODUKSJON	1
1.1 PROBLEMSTILLING	1
1.2 MITT UNDERSØKELSESONRÅDE	3
1.3 AVHANDLINGENS KRONOLOGISKE BAKTEPPE - RAMME OG STRUKTUR	4
2 FORSKNINGSSTATUS	6
2.1 FOLLO – FRA ET ARKEOLOGISK PERSPEKTIV	6
2.1.1 Innleveringer og utgravninger	6
2.1.2 Tolkninger av Follo-materiale.....	8
2.2 INDIVIDET I GRAVEN.....	11
2.3 EN INDIVID-ORIENTERT TANKEGANG.....	13
2.4 SAMFUNNSORGANISASJON I ELDRE JERNALDER – FRA STAMME TIL STAT	14
2.4.1 Statsdannelsen i moderne arkeologisk forskning – et dansk perspektiv	14
2.4.2 Statsdannelsen i moderne arkeologisk forskning – et norsk perspektiv.....	16
2.5 SAMFUNNSMODELLER I ELDRE JERNALDER.....	17
2.5.1 Høvdingdømmemodellen	17
2.5.2 Personforbundsstaten.....	19
2.5.3 Sammenfatning – høvdingdømmemodellen vs. personforbundsstaten	20
2.6 SAMMENFATNING	21
3 TEORETISK RAMMEVERK OG METODISKE REFLEKSJONER.....	22
3.1 GRAV OG GRAVSKIKK	22
3.1.1 Død og begravelse.....	23
3.1.2 Mellom ulike tilstander - offer, transformasjon og bevaring	24
3.2 SOSIAL IDENTITET I ELDRE JERNALDER	25
3.2.1 Personhood – det hele og det delte mennesket.....	26
3.2.2 Den sosiale statusen - handlingsidealer i norrøn tid	27
3.3 SOSIALE RELASJONER OG INDIVIDERS MOTIVASJON	28
3.3.1 Gjestebudet – politisk arena for mat og drikke	29
3.3.2 Gaveutvekslingen – kontroll over sosial reproduksjon.....	29
3.3.3 Hærfølgestrukturen – eller comitatus strukturen.....	31
3.4 SYMBOL OG METAFOR	32
3.4.1 Metaforene for reise og regenerering.....	33
3.5 SAMMENFATNING	34
4 METODE OG UTVALG AV ARKEOLOGISK MATERIALE	35
4.1 KILDEKRITISKE HENSYN	35
4.2 UTVALGSKRITERIER.....	36
4.2.1 Valg av materiale	37
4.2.2 Gjenstandsgrupper og -kategorier.....	39
4.2.3 Materielle kriterier for individuell identitetsforståelse.....	41
4.2.4 Materielle kriterier for individuell identitetsforståelse.....	42
4.3 OPPSUMMERING	43
5 ANALYSE AV FUNN Kontekst OG VARIASJON.....	44
5.1 BEHANDLING AV DEN DØDE	44
5.1.1 Inhumasjonsgraver med organiske rester etter menneske.....	45

5.1.2	<i>Kremasjonsgraver med organiske rester etter menneske</i>	46
5.2	INNHALDET I GRAVANLEGGENE – EN KRONOLOGISK OVERSIKT.....	47
5.2.1	<i>Gjenstandsgruppene</i>	47
5.2.2	<i>Gjenstandskategoriene</i>	49
5.3	FORDELING OG FUNNKOMBINASJONER.....	49
5.3.1	<i>Funnkombinasjoner i inhumasjonsgraver</i>	50
5.3.2	<i>Funnkombinasjoner i kremasjonsgraver</i>	50
5.3.3	<i>Spor av en eldre tradisjon</i>	51
5.3.4	<i>Oppsummering av kombinasjonsanalyse</i>	53
5.4	SOSIAL IDENTITET I GRAVENE	53
5.4.1	<i>Mannssfæren</i>	54
5.4.2	<i>Kvinnesfæren</i>	55
5.4.3	<i>Den komplementære og kollektive sfæren</i>	55
5.5	SAMMENFATNING	58
6	DISKUSJON	59
6.1	ET SAMFUNN I FORANDRING	59
6.2	KONTURENE AV EN ELDRE TRADISJON	61
6.3	PERSONLIGHETSOPPFATTELSE I ENDRING.....	62
7	AVSLUTNING.....	65
7.1	KONKLUSJON	65
8	LITTERATURLISTE.....	67
APPENDIKS 1	.....	81
	ÅS KOMMUNE –GRAV 1-20.....	82
	SKI KOMMUNE – GRAV 21-32	88
	FROGN KOMMUNE – GRAV 33-35	92
	VESTBY KOMMUNE – GRAV 36-53.....	92
	NESODDEN KOMMUNE – GRAV 54-55	99
APPENDIKS 2	.....	100

Figurliste

FIGUR 1: KART OVER FOLLO-DISTRIKTET	3
FIGUR 2: KRONOLOGISKE RAMMEVERKET FOR ELDRE JERNALDER.....	5
FIGUR 3: UTGRAVNINGSOMRÅDET MED FIRE LANGHUS PÅ MOER, ÅS KOMMUNE	9
FIGUR 5: OVERSIKT OVER GRAVER OG ANLEGG I FOLLO MED SIKRE OG SANNSYNLIG GJENSTANDSFUNN FRA ELDRE JERNALDER.	38
FIGUR 6: DYSTERSKRINET FRA GRAV 6	41
FIGUR 7: ANTALL GRAVER MED GJENSTANDSKATEGORIER.	48
FIGUR 8: DATERBARE GRAVFUNN AV GJENSTANDSKATEGORIER I FOLLO-DISTRIKTET.	49
FIGUR 9: VESTLANDSKJELE	53
FIGUR 10: GRAVER MED TO ELLER FLERE LEIRKAR.....	56
FIGUR 11: GRAVUTSTYR FRA GRAV 22 OG GRAV 13.....	60

Tabelliste

TABELL 1: GRAVNUMMER MED INNLEVERTE ELLER UTGRAVDE GJENSTANDSFUNN I FOLLO.....	8
--	---

TABELL 2: FOLLO-GRAVER MED SIKKER OG SANNSYNLIG GJENSTANDSFUNN.....	38
TABELL 3: DATERBARE GRAVER I FOLLO-DISTRIKTET.	39
TABELL 4: OVERSIKT OVER GJENSTANDSGRUPPER OG GJENSTANDSKATEGORIER FRA FOLLO.....	40
TABELL 5: DATERING AV GRAVSKIKK I FOLLO.	44
TABELL 6: KREMASJONSGRAVER MED ORGANISKE RESTER ETTER MENNESKE.....	46
TABELL 7: MATERIALE TIL GJENSTANDENE FRA INHUMASJONSGRAVER.....	50
TABELL 8: MATERIALE TIL GJENSTANDENE FRA KREMASJONSGRAVER.....	51
TABELL 9: GRAVER MED GJENSTANDSINNHOOLD AV HORN-MATERIALE.	52
TABELL 10: GRAVER MED DYREBEIN.....	52
TABELL 11: VÅPENGRAVER I FOLLO – TILKNYTTET MANNSSFÆREN.....	54
TABELL 12: GRAVER MED GJENSTANDER RELATERT TIL HUSFRUEROLLA.....	55
TABELL 13: GRAVER MED IMPORTGJENSTANDER	57
TABELL 14: GRAVER MED SPILLEBRIKKER.....	57
TABELL 15: GRAVER MED FINGERRINGER AV SØLV ELLER BRONSE	58

1 Introduksjon

Denne avhandlingen omhandler perioden eldre jernalder, tidsrommet mellom år 500 f.Kr. – 550 e.Kr., der det har blitt vektlagt en gradvis endring i individets verdensbilde i Skandinavia (Näsman 1998). Innenfor dette tusenårstidsrommet utspilles en rekke komplekse samfunnsendringer som kan spores i det arkeologiske materiale. Disse endringene er tidligere tolket og etablert som en økende grad av en individualiseringsprosess. Dette må ses i sammenheng med en utvikling fra et stammesamfunn mot en retning av tidlig statsdannelse i løpet av yngre romertid og folkevandringstid i Nord-Europa (Hedeager 1990; Herschend 1993, 1997, 2009). Jeg ønsker å benytte betegnelsen *dividualisme*, i motsetning til *individualisme*, for å undersøke om man kan se denne bevegelsen i mitt materiale (Fowler 2004: 25-27; se også Strathern 1988). Det er tidligere diskutert at slike *dividualistiske* person- og identitetsoppfatninger også gjelder for Nord-Europa i bronsealder og tidlig jernalder (Fowler 2004; Lund og Melheim 2011; Oma 2007). I denne avhandlingen vil jeg forsøke å finne ut hva som skjedde og hvordan denne bevegelsen, fra en *dividuell*- til *individuell* identitetsforståelse, har foregått i et avgrenset område i Øst-Norge, med utgangspunkt i grav og gravfunn.

Mitt undersøkelsesområde har jeg topografisk avgrenset til distriktet Follo i Akershus fylke, som jeg har valgt på bakgrunn av beliggenheten mellom to sentrale kulturlandskap. Sør for Follo ligger Østfold, der de mange steinsetninger og helleristninger vitner om hvor viktig dette området var i bronsealder og tidlig jernalder (Hygen og Bengtsson 1999; Pedersen, et al. 2003). I løpet av eldre jernalder blir Opplandene og Romerike, nord for Follo, et stadig viktigere område (Larsen 1991). Det arkeologiske materialet jeg har valgt er samtlige gjenstandsfunn med sikker forbindelse til graver fra eldre jernalder. Med dette som utgangspunkt, ønsker jeg å undersøke hvordan individualiseringsprosessen kan synliggjøres gjennom mitt materiale, og finne ut hva som egentlig skjedde og hvordan dette gikk til.

1.1 Problemstilling

Avhandlingen har to grunnleggende problemstillinger som ligger på ulike nivåer. Første nivå vil ta utgangspunkt i gravgjenstandene fra Follo, som kommuniserende medium med de døde

og undersøke hvordan denne praksisen har endret seg over et tusenårsperspektiv. Andre nivå tar opp denne endringen, og undersøker om det kan spores endringer i menneskenes sosiale relasjoner og bevissthet omkring sin egen identitet. Mine to problemstillinger som skal besvares er:

- 1) *I hvilken grad gir gravmaterialet fra eldre jernalder i Follo uttrykk for endringer i menneskets forhold til de døde?*
- 2) *I hvilken grad reflekterer disse endringene hvordan de levende fikk forandret sin egen oppfattelse av identitet og sosiale identitet?*

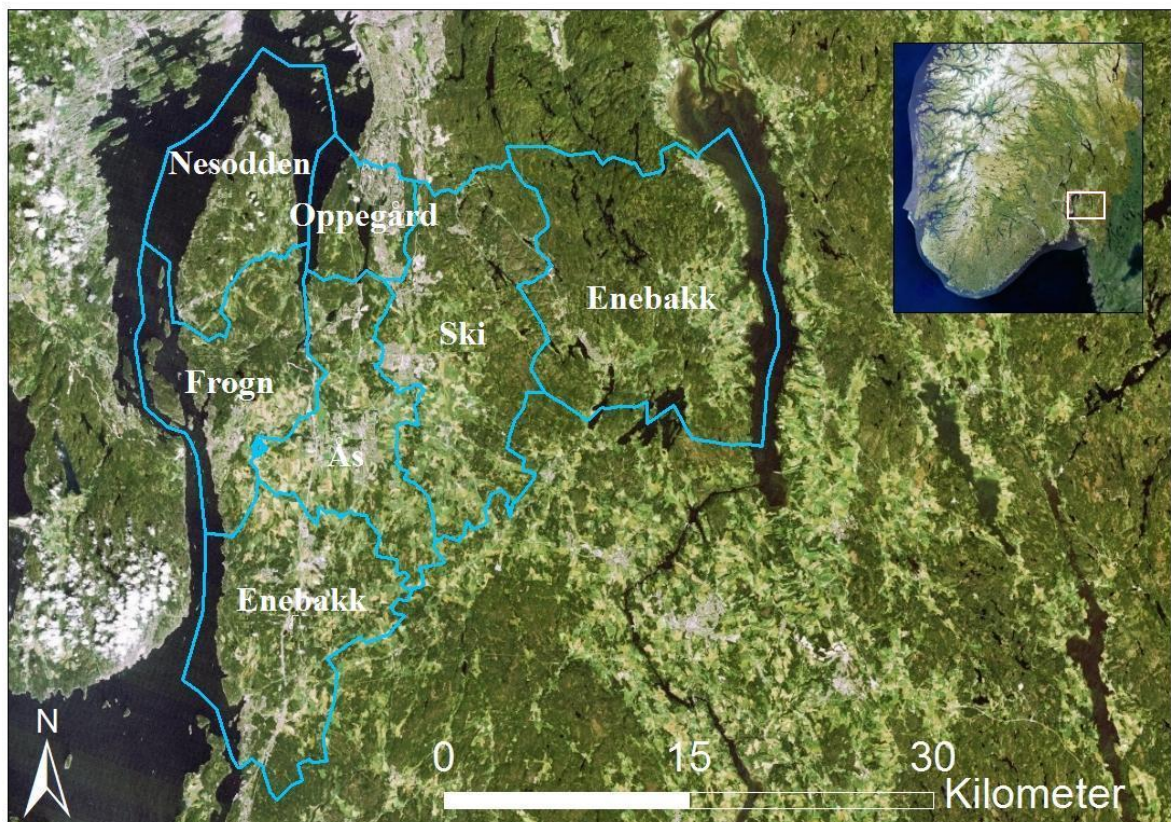
For kort å kunne beskrive hvordan mine problemstillinger skal løses, vil jeg komme innom noen viktige begrep som jeg vil definere og avklare senere i avhandlingen. Forholdet mellom kjønn, likbehandling av kroppen i døderitual og gravskikk vil stå sentralt (kapittel 3.1). Her vil diskusjonen av materielle uttrykk for det grenseoverskridende og det transformative av menneskelige identitet være relevant (kapittel 3.2). Samtidig vil det bli vektlagt en viktig samfunnsideologisk endring som er reflektert i det arkeologiske materialet i løpet av folkevandringstid (Näsman 1998). Dette vil jeg se i sammenheng med en prosess i retning av statsdanning, der en ledermakt i stadig økende grad havnet i hendene på en ny form for aristokratisk elite (Hedeager 1992, 2000; Herschend 2009; Näsman 1998). I den forbindelse, da tiden var preget av sosial og politisk uro, vil fremveksten av hærfølgestrukturen, eller comitatus-strukturen stå sentralt (Evans 1997). En lignende prosess er også synliggjort i Sør- og Vest-Norge med fremveksten av et markert ledersjikt med større sosiale forskjeller (Kristoffersen 2000; Myhre 1991). For å kunne fange opp flere grunnleggende aspekter ved samfunnsutviklingen i en tid der ulike grader av bevissthet og intensjonalitet kan belyses samtidig (Fredriksen 2006), vil jeg studere den materielle kulturen og gravskikken som uttrykk for metaforer (Hanisch 2001: 14; Tilley 1999: 34-35). Symboler og metaforer skaper forbindelser mellom gjenstandenes ulike form og meningsinnhold (Tilley 1999: 11, 28). En forståelse av kjønnskategorisering vil være avgjørende. Her skal jeg undersøke ulike gjenstandskombinasjoner i sammenheng med gravskikk, og på den måten peke på endringer i det metaforiske uttrykket. Dette vil jeg se i tråd med Morten Hanisch sin analyse, der han diskuterer gravmaterialet i lys av konseptet ære, knyttet til forestillinger om kjønn og kropp (Hanisch 2001, 2002). Hanisch relaterer de ulike handlingsidealene til forskjellige former for sosial status og deler materialet inn i en maskulin, feminin og komplementær sfære (kapittel

3.2.2). Disse gjenstandskombinasjonene vil jeg se i sammenheng med behandlingen av liket, slik at det vil være mulig å peke på endringer i det metaforiske uttrykket i gravene.

1.2 Mitt undersøkelsesområde

Follo er et distrikt i Akershus fylke, inndelt i syv kommuner som i størrelse fra størst til minst flatemål består av; Enebakk, Ski, Vestby, Ås, Frogn, Nesodden og Oppegård. Området utgjør til sammen 819 km² og er geografisk avgrenset av Oslofjorden i vest, Øyeren i øst, i tillegg til fylkesgrensene Oslo i nord og Østfold i sør (Figur 1).

Figur 1: Kart over Follo-distriktet. Undersøkelsesområde markert med dagens kommunegrenser og –navn. Nesodden, Oppegård, Ski, Enebakk, Frogn, Ås og Vestby. Kart av Arild L. Teigen

Landskapet sør for Follo har, som nevnt, vært et viktig område i bronsealder og tidlig jernalder. Selv om gravfunn er forholdsvis fåtallige i de fleste landsdeler fra denne perioden, danner Østfold et unntak fra flere store gravfelt som for eksempel Ula på Glemmen (Vibe-Müller 1987), og Gunnarstorp i Skjeberg (Wangen 1999, 2009). Et særegent kjennetegn for landskapene i søndre Østfold er de mange helleristningene (Hygen og Bengtsson 1999). Her utmerker Sarpsborg kommune seg med om lag 2600 enkeltfigurer fordelt på rundt 200 helleristningslokaliteter (Bakken 2008: 10). I tillegg kan Østfold også vise til blant annet

tidlige gårdsbosetninger og ardspar etter det eldste plogredskapet (Bårdseth 2007; Løken 1978). Utover romertid og folkevandringstid utvikler områdene nord for Follo seg i stadig større grad i form av våpengraver, og flere forskere hevder at et jordeiende aristokrati representerer en tradisjon for godsbesittelse (se f.eks. Skre 1998; Stylegar 2008). I tillegg har fangstanlegg og jernproduksjon trolig utgjort det viktigste grunnlaget for rikdom og makt for Romerike og Opplandene. Ressursene fra disse utmarksområdene må ha dannet viktige forbindelser til sentre i Sør-Skandinavia (Jacobsen og Larsen 1991; Larsen 1991; Stylegar 2008). I Follo domineres samferdselen i dagens landskapsbilde av Østfoldsbanens vestre linje, E6 (Oslo-Svinesund) og E18 (Oslo-Ørje). Disse kommunikasjonsårene binder Oslofjorden med det østlandske innland på den ene siden, og Opplandene med Sør-Skandinavia og videre til kontinentet på den andre. Dette indikerer hvilken sentral plassering Follo har til de omkringliggende områder, der distriktet utgjør et viktig knutepunkt i det øst-norske landskapet.

Hvis man ser bort fra flatmarksgraver og steinsetninger, er det i Follo registrert til sammen 1148 gravanlegg fra jernalderen, hvorav 808 er gravhauger og 340 er gravrøyser (Askeladden 2014). Gravhaugene har en klar konsentrasjon omkring havbunn- og morenelandskapet, mens gravrøysene mer eller mindre ligger spredt langs kystlandskapet, havbunnlandskapet og i noe mindre grad morenelandskapet (Guttormsen 2001: 91-92). I appendiks 1 og 2 har jeg fremstilt alle graver som inneholder sikre og sannsynlig gjenstandsutstyr datert til eldre jernalder. Gravene inkluderer til sammen 55 gravnummer fordelt på Ås (*grav 1-20*), Ski (*grav 21-32*), Frogn (*grav 33-35*), Vestby (*grav 36-53*) og Nesodden (*grav 54-55*). Det er ikke dokumentert gravutstyr i kommunene Oppegård og Enebakk og disse vil dermed prege avhandlingen i mindre grad.

1.3 Avhandlingens kronologiske bakteppe - ramme og struktur

Det arkeologiske materialet som danner grunnlaget for avhandlingens analyse er gjenstander som med sikkerhet kan dokumenteres til graver fra eldre jernalder. Samtlige funn hører til innenfor Kulturhistorisk museums forvaltningsområde, og majoriteten av gjenstandsmaterialet er tilgjengelig for studier i museets magasin. Gjenstandene er merket med et C-nummer og kan søkes elektronisk på Unimus sine nettsider (Arkeologiportalen 2014; Arkeologisøk 2014). Om ikke annet er opplyst, er bilder av gjenstandsmateriale hentet fra Kulturhistorisk museums fotosamling i Universitetsmuseenes fotoportal (Fotoportalen 2014). Videre har jeg basert meg

på etablerte periodeinndelinger, hentet fra Ulla Lund Hansen (1987) og Frands Herschend (2009) (Figur 2). Her vil jeg forholde meg til underperiodene; førromersk jernalder (500 f.Kr. – 1 e.Kr.), eldre romertid (1 e.Kr. – 150/160 e.Kr.), yngre romertid (150/160 e.Kr. – 400 e.Kr.) og folkevandringstid (400 e.Kr. – 550 e.Kr.).

FØRROMERSK JERNALDER				ROMERTID						FOLKEVANDRINGSTID		
ELDRE		YNGRE		ELDRE			YNGRE					
				B1a	B1b	B2	B2/C1a	C1b	C2	C3	D1	D2
							C1a					
				40	70	150/160	210/220	250/260	310/320	475		
500 f.Kr.		200 f.Kr.		1 e.Kr.			200 e.Kr.			400 e.Kr.		550 e.Kr.

Figur 2: Kronologiske rammeverket for eldre jernalder. Periodeinndeling for førromersk jernalder, romertid og folkevandringstid. Etter Lund Hansen (1987) og Herschend (2009)

Avhandlingen består av til sammen sju kapitler, der jeg i det første kapittelet har introdusert problemstillingene og undersøkelsesområde. Videre i *kapittel 2* skal jeg ta for meg forskningsstatusen, der fokuset vil ligge på graven og individet. Det vil også bli gjort en nærmere beskrivelse av mitt undersøkelsesområde sett fra et arkeologisk perspektiv, der gravene i Follo vil bli sett i lys av samfunnsorganisasjonen i eldre jernalder. *Kapittel 3* gir en beskrivelse av mitt teoretiske rammeverk og metodiske refleksjoner. Deretter følger en nærmere presentasjon av metoden og utvalget av forskningsmateriale i *kapittel 4*. Materialet inkluderer 55 gravnummer fra fem ulike kommuner, der samtlige begravelser har inneholdt en eller flere definerte gjenstandsfunn fra sikre eller sannsynlige gravanlegg. Dette vil danne utgangspunktet for min analyse i *kapittel 5*. Avslutningsvis i *kapittel 6* vil analysens resultater bli diskutert før en oppsummerende konklusjon rundt mine resultater blir gjennomgått i *kapittel 7*.

2 Forskningsstatus

Dette kapittelet vil fungere tett sammen med kapittel 3, og tjene som grunnlag for de teoretiske retningene jeg senere velger å trekke frem og gå dypere inn i. Forskningskapittelet vil gi et bredere bilde og være inndelt i to deler, en geografisk og en tematisk. Første del vil omhandle det arkeologiske materialet i Follo, sett fra et arkeologisk perspektiv. Her ønsker jeg å komme nærmere inn på gravene og se hvordan dokumenterte gravfunn har kommet til rette opp gjennom tiden. Deretter vil jeg trekke frem ulike arbeider som har blitt benyttet til å tolke materialet fra Follo. I andre del vil jeg bevege meg til individet i gravene, der jeg i stor grad vil forholde meg til den postprosessuelle tilnærmingen som utviklet seg på begynnelsen av 1980-tallet. Dette er et valg jeg har tatt på bakgrunn av den økende fokuseringen på individets selvbevissthet og identitet, som for alvor begynte å oppta arkeologien (Dommasnes 2006: 80-81). Avslutningsvis vil jeg utvide forskningsstatusen ved å trekke inn samfunnsorganisasjonen, og hvordan dette er behandlet av en rekke forskere.

2.1 Follo – fra et arkeologisk perspektiv

I det påfølgende delkapittelet vil jeg se nærmere på hvordan gravfunnene fra Follo ble avdekket og registrert, før de ble gjort tilgjengelig på Universitetsmuseenes webportal (Unimus 2014). Opplysningene er hentet fra samlingens katalogtekst hos Universitetsmuseenes arkeologiske samlinger på nett (Arkeologiportalen 2014) og Gjenstandsdatabasen (Arkeologisøk 2014). I løpet av 1800- og 1900-tallet har det blitt dokumentert flere interessante gravgjenstander, samtidig som registreringer og større utgravninger har bidratt til å øke kunnskapsnivået for den arkeologiske forskningshistorien i Follo. Enkelte av gravene er publisert, og disse vil det bli henvist til. Videre vil jeg redegjøre for Follo arkeologiske forskningsstatus, som vil danne grunnlaget for mitt utvalg av materiale i kapittel 4.

2.1.1 Innleveringer og utgravninger

Norge har lange tradisjoner med innleveringer av gjenstander, i tillegg til registrering og utgravninger av synlige fornminner. Allerede i år 1868 ble det i forbindelse med åkerarbeid, innlevert gjenstander fra Follo som stammer fra en gravhaug (*grav 14*) ved Moer i Ås (Vik

1978: 562). Innleveringer av gjenstander skjøt virkelig fart i forbindelse med byggingen av Smaalensbanen (Øsfoldbanen) i 1879, da det ble ryddet vekk sju store runde gravhauger ved Dyster i Ås. Kun en av disse gravene (*grav 6*) inneholder en nærmere beskrivelse. De seks øvrige gravene har usikker kontekst og vil bli behandlet i samme gravnummer (*grav 7*) (Nicolaysen 1879: 134, 175). Da Nicolay Nicolaysen (1817-1911) ankom Dyster-gravfeltet, sto det fortsatt fire gravhauger igjen som ble utgravd samme høst. Tre av gravene inneholdt gjenstandsfunn (*grav 3, 4 og 5*). Den siste inneholdt ikke noe av arkeologisk verdi, sannsynligvis på grunn av plyndring og tidligere graving av en jordhytte (Nicolaysen 1879).

I forbindelse med tomtegraving på slutten av 1800 og utover 1900-tallet ble det funnet og innbrakt flere ulike gjenstander til Universitetets Oldsakssamling. Med unntak av en utgravning av en gravhaug i 1924 (*grav 10*), var det ikke før på slutten av 1950-tallet at det for alvor skulle dukke opp gravfunn under arkeologiske utgravninger. I 1958 ble det undersøkt en ødelagt rundhaug (*grav 15*) ved Nordby i Ås, og året etter ble det funnet ytterligere gjenstander, da flere gravhauger (*grav 24, 25 og 26*) av et større gravfelt på Grønnstvedt i Ski ble utgravd. Gravfunn i forbindelse med utgravninger fortsatte i Ski ved Kråkstad Prestegård (*grav 29*) i 1981 og Linnestad Øvre (*grav 39*) i 1982. Sesongen 1988-89 ble det på den sørlige delen av Korsegården i Ås, langs den ene ryggen, undersøkt to gravhauger. Her vil kun haug A (*grav 11*) inngå i mitt materiale da det her ble avdekket flere gjenstandsfunn (Uleberg 1990a).

Sommeren 1991 startet arkeologer undersøkelser på grensa mellom Ås og Ski. Under utgravningene ble det undersøkt en delvis ødelagt gravhaug ved Finstad i Ski, som skulle vise seg å skjule en dobbeltgrav (*grav 22-23*) (Uleberg 1992). I 1993 ble det utført en arkeologisk utgravning av et gravfelt ved Rød søndre i Vestby. Samtlige av de ti branngravene (*grav 40-49*) fordelt på seks gravhauger, og to flatmarksgraver (*grav 50-51*) er inkludert i mitt materiale (Berg 1997). I perioden 1997-2005 ble det over fem feltsesonger på Moer i Ås avdekket et av de største gårdsområdene i KHMs museumsdistrikt (Grimsrud 2000; Guttormsen 1998; Martens, et al. 2010). Allerede i 1998 dukket det frem en avlang nedgraving som skulle vise seg å være en grav (*grav 13*) med rikt gravutstyr (Guttormsen 1998).

Tabell 1: Gravnummer med innleverte eller utgravde gjenstandsfunn i Follo.

Kommune	Innlevert	Utgravd	Ukjent	Ettergravd	Sum
Ås	1, 2, 6, 7, 8, 9, 12, 14, 18, 20	3, 4, 5, 10, 11, 13, 15, 16,	17, 19	8	= 20
Ski	21, 27, 28, 31, 32	22, 23, 24, 25, 26, 29,	30	27, 32	= 12
Frogn	33, 34	35	-	-	= 3
Vestby	36, 37, 52, 53, 54	39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51	38	-	= 19
Nesodden	55, 56	-	-	-	= 2
Sum totalt	= 23	= 28	= 4		= 55

Tabell 1 viser en oversikt over innleverte og utgravde gravgjenstander i Follo på bakgrunn av opplysninger fra appendiks 1 og øvrig publisert materiale. Gjenstandene som har kommet inn til Kulturhistorisk museum i form av innlevering fordeler seg på 23 ulike graver. I tillegg har fylkesmannen i forbindelse med registreringer innlevert enkelte potteskår (*grav 1 og 34*). Dette kan være problematisk og vil medføre at enkelte av gravene har mangelfull kontekst og opplysninger.

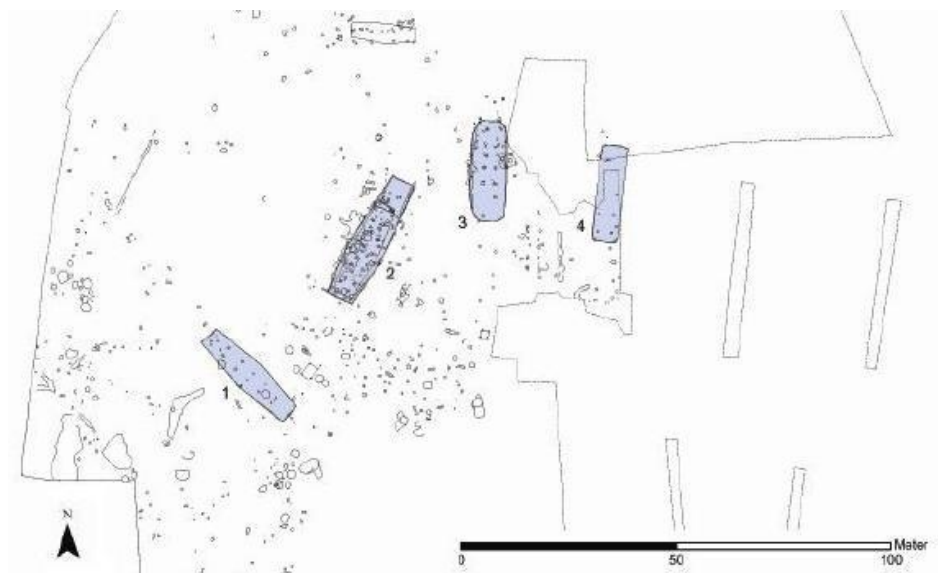
2.1.2 Tolkninger av Follo-materiale

Det er først og fremst landbrukshistorien, bosetningshistorien og landskapsendringen som har dominert forskningen i Follo-distriktet. Lokalhistoriker Trygve Vik har blant annet arbeidet med sine bosettingshistoriske studier og bygdebøker fra Follo-distriktet (Vik 1971, 1978, 1992). I et forsøk på å danne et bilde av, og å forstå fortiden til Follo's landskapsomgivelser fremla han sine grunntanker om urgårdene der han utdyper forholdene over bosetningsforløpet i Follo (Vik 1971: 14; 1978, 1992). Torggrim Sneve Guttormsen (2002) fremmer en tilnærming til Moer-områdets landskap på bakgrunn av de arkeologiske undersøkelsene på slutten av 1990-tallet. Han benytter seg av et bredt arkeologisk grunnlagsmateriale, og viser gjennom en landskapshistorisk analyse hvordan både gård, ferdsel og natur danner en strukturerende ramme for kultivering av rommet. Dette skiller seg ut fra urgårdsmodellen, som er basert på tanken om et kulturelt sentrum, omgitt av natur (urskog) (Pilø 2005). Guttormsen mener landskapet er et sosialt medium, som knytter forfedre og naturen inn i individenes konstruering av tid, myter og historie (Guttormsen 2002). Naturgitte forhold har alltid vært en viktig del for bosetting og andre menneskelige aktiviteter. Vik (1978) viser hvordan urgårdene i Follo nesten uten unntak ligger på morenerygger eller strandavsetninger omkring oppstikkende høyder. Resultater fra fosfatanalyser avdekket bosetningsmønstre på 8-10 steder langs moreneryggen mellom Frogn og Ås kommune (Semb 1957). På bakgrunn av naturvitenskaplige metoder viste Rolf Sørensen hvordan de første spor

av korndyrking og husdyrhold oppsto fra og med tidlig yngre steinalder (Sørensen 1990). Tidligere har det vært antatt at det var en markert økning i bosetning i Follo fra førromersk jernalder til romertid og folkevandringstiden (Vik 1978: 80). Pollenanalysene, supplert med radiokarbondatering fra Korsegårdsmyra viser spor etter bosetning og åkerdyrking helt fra i første del av yngre steinalder, eller ca 4800 år siden. Videre gir resultatene klare signaler på en jordbrukseksponasjon fra og med yngre bronsealder og videre inn i den eldre jernalderen, med en topp i kornproduksjon omkring år 0 (Mjærum, et al. 2008: 10-11; Sørensen 1990).

I forbindelse med utgravningene ved Korsegården (Uleberg 1990a, b) og Moer (Grimsrud 2000; Guttormsen 1998; Martens, et al. 2010) i Ås, ble det avdekket flere langhus som ga grunnlaget for kunnskapen om bosettingen i søndre Follo. På Korsegården har det ligget til sammen ni forskjellige langhus, alle i nord/syd-retning. Likevel kan kun sju av disse ha stått til samme tid. Det lengste huset er 17 m, og alle skal være datert til romertid og folkevandringstid (Uleberg 1990a). På Moer ble det til sammen funnet minst seks sikre langhus og mulige spor etter flere. Minst tre adskilte tunområder med bebyggelse imellom skulle vise seg å være av interesse. Her ble det avdekket tre sikre langhus (Hus I, II og III), som var 20-24 m lange og 6-9,5 m brede (Figur 3).

Figur 3: Utgravningsområdet med fire langhus på Moer, Ås kommune. Hus I, II og III, i tillegg til spor etter et mindre langhus (Hus IV). Plankart ved Torgrim S. Guttormsen og Lars Gustavsen. (Hentet fra Martens, et al. 2010:7). Utsnitt av Arild L. Teigen

Da flertallet av langhusene på Østlandet fra eldre jernalder er mellom 10 til 20 m lange (Helliksen 1997: 144), viser det at husene på Moer er i overkant større enn normalen.

Dateringer fra stolpehull, i tillegg til stratigrafiske forhold og nærliggende strukturer, viser at Hus I har et usikkert dateringsgrunnlag og kan strekke seg fra tilbake til eldre romertid, men ifølge Lil Gustafson er huset trolig fra folkevandringstid/merovingertid. Hun stiller derimot spørsmål om hvorfor huset ble oppført så nærme graven (*grav 13*) fra yngre romertid (Gustafson 2005: 118). Hus II ble oppført i yngre romertid, og det ble ombygget og forlenget ved overgangen til folkevandringstiden. I Hus III ble det avdekket flere jernbarrer ved vegggrøften, som ble trolig nedlagt i forbindelse med reisingen av huset i eldre romertid. Dette kan tyde på at huset har hatt en spesiell funksjon som for eksempel et sosialt samlingssted (Guttormsen 2003). Samtidig foreligger det en datering til folkevandringstiden fra annen del av vegggrøften (Gustafson 2005: 118). Dermed dateres husene på Moer fra begynnelsen av romertid til overgangen mellom folkevandringstid og merovingertid (Martens, et al. 2010).

På gården har også spesielle aktiviteter som for eksempel forråd eller håndverksarbeid av forskjellige slag foregått i små grophus på ca. 2 x 3 meter (Guttormsen 1998: 83). I sin helhet viser gjenstandsfunn at aktiviteter som veving av tekstiler, smiing av metaller og fremstilling av keramikk ser ut til å ha blitt praktisert i både grophus og langhus på gården (Guttormsen 2003). Det har ikke blitt funnet noen form for båsinnndeling for kyr i langhusene, men beinrester i og omkring husene indikerer likevel at husdyrhold som sau, geit og svin var en del av gårdsdriften. I tillegg indikerer bein fra rev, jerv og bjørn at folkene på gården har kombinert husdyrhold med jakt i utmarka (Guttormsen 1998: 88). Slike aktiviteter kunne gi et avgjørende økonomisk overskudd, som kunne benyttes i forbindelse med handel og kontakt (Myhre 1991).

I likhet med naboregionen Romerike har Follo basert mye av sin økonomiske makt på jordbruk (Skre 1998). På Moer er det påvist elleve overpløyde rydningsrøyser ved kanten mellom leirjord og sand. Dette er et sikkert bevis på at man dyrket og levde av jorden (Martens, et al. 2010: 28). Dagfinn Skre (1998: 250) har argumentert for hvordan Romerike bygget opp et sterkt herredømme med mektige jordherrer, noe Follo har gjort på tilsvarende vis (Mitlid 2004: 44). I et forsøk på å plassere Follo i sammenheng med et sentralt maktområde, tok Åke Mitlid tatt utgangspunkt i distriktets 10 av totalt 12 bygdeboger for å se om disse kunne være anlagt etter en overordnet plan. På bakgrunn av det arkeologiske materialet i området er det ikke grunnlag for å utpeke Follo til en sentral maktstilling med et tilsvarende senter (Mitlid 2004). Mitlid skiller ut maktsentra på grunnlag av bygdeboger og gravhauger, der teorien om uttrykk for makt og posisjon støtter seg på gravens størrelse og

innhold. Han tolker det dit hen at de ulike enhetene har stått i et innbyrdes allianseforhold der et aristokratisk sjikt kan ha utøvd den overordna myndighet (Mitlid 2003, 2004).

Graver og gravfunn er en av de viktigste primærkildene vi har til samfunnslivet i eldre jernalder (Østigård 2006). Hvordan man anvender og tolker dette arkeologiske materiale har opp gjennom forskningshistorien endret seg i ulike teoretiske retninger. Interessen innenfor grav og gravskikk har i stor grad opptatt kulturarkeologien og den prosessuelle arkeologien. Likevel var det ikke før i 1980-årene at fokuset på kjønn og kjønnsroller dukket opp for alvor i den postprosessuelle arkeologien (Meskell 2001: 194). Jeg vil nå bevege meg fra den geografiske delen av forskningsstatusen og over til tematikken for min avhandling - individet.

2.2 Individet i graven

Siden jeg retter oppmerksomheten mot de kulturelle vilkårene til både menn og kvinner, ønsker jeg å fokusere på den postprosessuelle arkeologien som var den retningen som satte standarden for individet. På bakgrunn av dette valget vil jeg henvise til tidligere forskningshistoriske gjennomganger fra østlandsk område, som også behandler graver i en kulturarkeologisk og prosessuell forskningstradisjon (Rødsrud 2012:6-14). Postprosessuelle arkeologer med Ian Hodder (1986) i spissen, hevdet at man ikke trengte universelle lover og regler for å kunne forstå betydningen av den materielle kulturen og menneskelig atferd. Man måtte studere den lokale kulturhistoriske sammenhengen, altså konteksten. Det er individenes handlinger innenfor de gitte kulturhistoriske kontekster som avgjør forbindelsene mellom materiell kultur og et samfunn med menneskelig atferd. Tanke, handling og materiell kultur har ingen direkte krysskulturelle forbindelser. Som forskningsobjekt kan gravfunn belyse mer enn sosial organisasjon og rang. Istedenfor å oppfatte det arkeologiske materiale som en direkte gjenspeiling av menneskelig atferd, ble det lagt mer fokus på de symbolske og kommunikative aspektene (Hodder 1982).

I tråd med den postprosessuelle tankegang kaster gravgjenstander lys over et viktig aspekt i vår forståelse av gjenstandstolkning. Gjenstanden i graven er naturligvis nedlagt av det gjenlevende mennesket, og det er de etterlatte som har valgt hvilke gravutstyr og begravelseritualer som skulle gjennomføres i forbindelse med begravelsen (Østigård 2006: 13-14). Flere arkeologer har derfor foreslått en alternativ tilnærming, og heller rettet blikket mot det levende mennesket fremfor den døde i graven (Goldhahn og Østigård 2006;

Oestigaard og Goldhahn 2006). Ved en tilnærming der gravgjenstanden står i sterkere forbindelse til pårørende fremfor den avdødes selv, kan man se gjenstanden som en symbolsk del av de gjenlevende samfunnsmedlemmer. Gjenstanden kan bli tolket som en aktør med en spesifikk oppgave som var sentral i avdødes reise til døden og etterlivet. Gjenstanden ble dermed nedlagt i graven for å opprettholde en forbindelse med den døde (Brück 2004: 309). Sosiologene Robert Hertz (1960 [1907]) og Arnold van Gennep (1960 [1909]) var tidlig ute med sine oppfatninger av gravskikkens funksjon. Deres arbeider har senere blitt reinkorporert innen sosialantropologi av Victor Turner (1967), Peter Metcalf og Richard Huntington (1991). Her var det viktig å vektlegge hvordan gravskikken reflekterte individenes intensjoner og oppfatninger i tillegg til den sosiale organisasjonen. Menneskene som levde i det fortidige samfunnet så sannsynligvis døden som noe regenererende. Den dødes rolle og identitet ble dermed ikke avsluttet, men omskapt til en ny form som fortsatte i en annen tilværelse for samfunnet. De etterlevende kunne dermed sørge for at den døde fikk et gunstig liv i det hinsidige, og selv ha muligheten til å manipulere samfunnet for å tilfredsstille sin guddommelige forestillingsverden (Härke 1997: 21-23; Kristoffersen og Østigård 2006: 113). Tomrommet som skapes etter et dødsfall fylles ved at de gjenlevende etablerer den avdødes nye identitet gjennom symboliserte gjenstander, og på den måten viderefører samfunnsstrukturene. Det skjer nærmest en medierende kobling mellom de levende og døde gjennom bruk av gjenstander (Hjørungdal 1999: 83). Dette gjør at valget av ritualer og den materielle kulturen kan ha spilt en viktig rolle for å opprettholde de sosiale relasjonene og identitetene mellom de levende og døde (Fahlander og Oestigaard 2008: 10).

En grav behøver ikke inneholde rester av de døde. De kan snarere representere helt andre typer av gjenstander, deponeringsformer og konstruksjoner enn det vi vanligvis forbinder med begrepet (Rødsrud 2003: 46-47; Wangen 2009). Hvordan forskeren forstår og tolker et slikt forskningsmateriale, er i stor grad påvirket av vår egen samtid. Den postprosessuelle retningen rettet blikket mot sosiale undergrupper og den individuelle personen, noe som gir det moderne mennesket mulighet til å bruke mer fantasi i et arkeologisk perspektiv (se kapittel 2.3). Dette har likevel ført til at man har prioritert en vestlig oppfatning av ulike begreper, som for eksempel identitet (Fowler 2004: 5; Thomas 1996: 63-64). Flere har i de siste årene advart mot at moderne forskere overfører vårt identitetsbegrep over på tidligere samfunn (Douglas og Ney 1998). Disse betydningene kan ha vært svært annerledes enn det forskeren selv tilskriver individet og identiteten, til og med der betydningene virker åpenbare på tvers av tid og rom (Taylor 2001). Det vil derfor være viktig at forskeren holder sin egen

nåtidige verdensforståelse åpen for de historiske erfaringene som skal studeres (Stylegar 1995: 72). Dette gjelder i stor grad også gjenstandsmaterialet. Tilskriver man betydninger som er påvirket av nåtiden, kan konsekvensen være at individet vi studerer ikke ville kjenne seg igjen i våre tolkningsresultater. En bevisstgjøring omkring vår egen posisjon som forsker vil dermed være avgjørende (Brück 2004: 309; Taylor 2001).

2.3 En individ-orientert tankegang

Man må altså være forsiktig med å studere gravens innhold som en gjenspeiling av den avdødes liv og hvordan den avdøde var som person. En må heller se det hele som en prosess der den døde blir forvandlet til en ny person på de gjenlevendes vilkår. Som jeg var inne på i foregående delkapittel vil ikke alltid våre oppfatninger stemme overens med hva det vil si å være et individ – eller en person. I følge antropologer kan for eksempel også gjenstander bli sett på som en person, der de i likhet med mennesker har et liv og en død (Fowler 2004; Kopytoff 1986). Personbegrepet, eller ”personhood” har vært diskutert i antropologien siden 1970-tallet, men tiltrakk ikke arkeologers oppmerksomhet før på 2000-tallet (Danielsson, et al. 2009). I sin videste betydning kan begrepet forstås som den tilstanden man er som person. Chris Fowler (2004) sin tilnærming til person og dividualitet kan fortelle om individer som er dividuelle og sammensatt av ulike deler. Det er Marilyn Strathern som står bak definisjonen av begrepet dividualitet, da hun i sine studier av New Guinea-samfunnet beskrev hvordan individene i Melanesia eksisterte like mye som dividuell som individuell unnfanget (Strathern 1988: 13). Denne forståelsen må ses på som fundamentalt forskjellig fra vestlige forståelser. Tidligere har jeg nevnt en økende grad av individualisering, etablert av Hedeager (1990) og Herschend (1993). For å kunne undersøke denne endringsprosessen, vil jeg trekke inn dividualitet som Fowler har hevdet også gjelder for Nord-Europa i bronsealder og tidlig jernalder (Fowler 2004).

Samfunnsforskningen har i følge sosiologen Anthony Giddens (1984) blant annet vært preget av en debatt mellom to ulike retninger i det siste århundre. På den ene siden prioriterte ”objektivistene” de overordnede strukturene og utilsiktede konsekvenser av handling. På den andre siden sto ”subjektivistene” som la vekt på menneskenes bevissthet og intensjonalitet i forklaringen av samfunnsprosessene (se også Olsen 1997: 158-159). Samtidig som Giddens benyttet sitt begrep om praktisk bevissthet, utviklet Pierre Bourdieu begrepet *habitus*. Dette er et begrep som kan forstås som menneskets bevissthet som ikke var basert på klare regler, men

av prinsipper som styrte praksisen (Bourdieu 1977). Som en reaksjon mot objektivismenes nedprioritering av menneskenes rolle i samfunnet tok den postprosessuelle arkeologien hensyn til enkeltmenneskets intensjonalitet og kreativitet, og ga dem en avgjørende betydning for samfunnets forløp (Shanks og Tilley 1987a, b).

Det er vist hvordan konstruksjon og plassering av anlegg på Jæren i Rogaland øker fokuset på fremvisning og individualitet fra og med 300-tallet (Bukkemoen 2007). I tillegg tyder den økende mengden ubrente graver på et større fokus på bevaring av sosial identitet (Hjørungdal 1999). En tydeligere identitetsmarkering gjennom gjenstandskategorier er våpen i mannsgraver og gjenstander tilknyttet husfruerollen i kvinnegraver (Hanisch 2001). Nedleggelse av personlige eiendeler som gravutstyr dreier fokuset mot et mer individuelt uttrykk. Denne fremstillingen kan knyttes til en livsstil der det maskuline og det feminine peker mot en individualisering i samfunnet (Fredriksen 2005: 293; 2010). En slik individualiseringsprosess er påpekt av Frands Herschend (1993, 1997) og Løken (2001) med fremveksten av hallen, og Lotte Hedeager (1990) med fremveksten av krigeraristokratiet i utviklingen fra et stamme- til statssamfunn i Sør-Skandinavia.

2.4 Samfunnsorganisasjon i eldre jernalder – fra stamme til stat

Gjennom arkeologiske studier er det vist hvordan sosiale, politiske, økonomiske og ideologiske endringsprosesser fant sted i den skandinaviske jernalderen. Endringsprosessene var omfattende og komplekse, og påvirket samfunnsstrukturen på varierende måter til ulik tid og sted. Studiene av slike prosesser er i stor grad basert på utviklingen av en sentralisert økonomisk, politisk og militær administrasjon, i tillegg til dannelsen av politiske territorier (Hedeager 1990; Herschend 1993, 1997, 2009; Mortensen og Rasmussen 1988, 1991; Myhre 1987, 1991). Med fokus på eldre jernalder, skal jeg redegjøre for hvordan og hvorfor denne utviklingen fant sted, og videre trekke frem de viktigste elementene i den prosessen som vi i dag omtaler ”statsdannelse”, eller rikssamlingsprosessen i Sør-Skandinavia og Norge.

2.4.1 Statsdannelsen i moderne arkeologisk forskning – et dansk perspektiv

Danmark er et land med lange tradisjoner innen statsdannelsesprosessen i Norden. Den arkeologiske interessen for disse studiene må ses i lys av en rekke nye funn og observasjoner som ble gjort innenfor dansk område gjennom 1970- og 80-årene. Resultatene er i hovedsak behandlet under det danske prosjektet ”Fra stamme til stat”, som startet opp i 1984. Her var

formålet å skape en ny syntese av Danmarks jernalder på bakgrunn av flere undersøkelser og funn som bidro med avgjørende kunnskap (Näsman 2006). Undersøkelsene som var med å endre synet på det danske jernaldersamfunnet var blant annet de store landsbyundersøkelsene på Jylland. De arkeologiske undersøkelsene på Jylland påviste blant annet hvordan enkelte gårdsenheter ble omgitt av avgrensende gjerder i løpet av yngre romertid. Disse skilte seg ut i størrelse, og de hadde flere hus enn den vanlige gjennomsnittsgården (Becker 1977). Påvisningen av såkalte ”rikdomsentra” eller ”sentralområder” har hatt stor betydning for sørsandinavisk jernalderarkeologi. Disse lokalitetene skiller seg ut ved å være avgrenset, og vise til depotfunn og større grupperinger av rike graver. I tillegg kan de i enkelte tilfeller ha spor etter markedsaktivitet (Lund Hansen 2001: 113). Disse lokalitetene kan dateres tilbake til yngre romertid og består av blant annet Gudme-Lundeborg komplekset på sydøst-Fyn (Thomsen, et al. 1993) og med noe forbehold Stevns på Øst-Sjælland (Lund Hansen 1987; Lund Hansen, et al. 1995). Fremveksten av den danske staten blir ifølge Ulf Näsman (1998) oppsummert som en prosess der danenes samfunn ble skapt av politiske uroligheter under yngre romertid. Dette er blant annet manifestert i våpenofferfunnene og utbyggingen av de store vei-, bro- og kanalanleggene som kan dateres tilbake til 200-300 tallet. For en nærmere forståelse av hvorfor denne utviklingen fant sted, må man vende seg til Lotte Hedeagers (1990) arbeider. Hun ser statsdannelsen i et arkeologisk langtidsperspektiv og legger et viktig grunnlag for stamme-stat-prosjektet. Med vekt på interne strukturelle endringer presenterer hun en mer konsekvent og teoretisk fundert fremstilling av danenes vei mot kongemakt og statsdannelse. Jeg ønsker derfor kort å se nærmere på noe av det teoretiske fundamentet for Hedeagers arbeide, og peke på de sentrale argumentasjonene som hele hennes resonnement står og faller på.

I sin analyse i *”Danmarks jernalder. Mellem stamme og stat”*, benytter hun arbeidene til Runcimans fra 1982, *”The Origins of States: The Case of Archaic Greece”* som et viktig utgangspunkt. Hun anvender Runcimans definisjon av statsbegrepet, som omfatter fire karakteristika: 1) en spesialisering av lederrollen, 2) sentralisering av makt, 3) permanente styringsstrukturer og 4) frigjøring fra slektskapsstrukturen som grunnlag for makthierarkiet (Hedeager 1990; Runciman 1982). Det er først når alle disse fire faktorene er samtidig til stede, at man kan snakke om en stat. Hedeagers forklaring konsentrerer seg innenfor to sentrale prosesser: 1) hvordan den gamle stammestrukturen oppløses og en ny elite etablerer seg uavhengig av eksisterende slektskapsrelasjoner og 2) gyldigheten i hennes beskrivelse av prestisjevarsystemet som en overgang fra et stammesamfunn til en statsorganisasjon.

Hedeager trekker frem oppkomsten av et såkalt prestisjevaresystem som en grunnleggende idé til nedbrytingen av den etablerte sosiale strukturen, det gamle stammesamfunnet. Utvekslingssystemet er samtidig med på å etablere nye allianser og avhengighetsbånd på tvers av slektskapsrelasjonene, slik at det kunne utvikles en ny og voksende elite. For å kunne holde fast på sin politiske og sosiale posisjon, krevdes samtidig et krigerfølge i tillegg til at deres maktposisjon ble forankret i en ideologi og/eller religiøs praksis. Hedeager setter prosessen i sammenheng med våpengravene og andre rikt utstyrte graver, og tolker dette som en indikasjon på at nye ideologiske og religiøse strukturer var under oppbygging. Disse sentrale prosessene bak dannelse av arkaiske stater knytter hun til overgangen mellom eldre og yngre romertid (Hedeager 1990: 201-204).

2.4.2 Statsdannelsen i moderne arkeologisk forskning – et norsk perspektiv

På norsk område forsøker Haakon Shetelig allerede i 1925 å tolke Grenland, Agder, Rogaland og Hordaland som stammeområder i Folkevandringstid (Shetelig 1925). Her tar han utgangspunkt i navngivelser av germanske stammer hentet fra Jordanes bok *Om goternes opprinnelse og gjerninger* fra 500-tallet (Svennung 1964). Det er særlig arbeidene til Bjørn Myhre (1987) som har bidratt og etablert en arkeologisk teori om statsdannelsesprosessen. Gjennom flere artikler fra midten av 1980-tallet og utover, støtter han seg på en rekke eldre arkeologiske og historiske arbeider. Deriblant henter han bidrag fra avhandlingen til Knut Odner om ”*økonomiske strukturer på Vestlandet i eldre jernalder*” fra 1973 og Hans Gude Gudesens avhandling om ”*Merovingertiden i Øst-Norge*” fra 1980.

Myhre (1987) tar utgangspunkt i at Vest- og Sørvest-Norge ble oppdelt i ni såkalte småriker, eller høvdingsterritorier. Eksistensen av disse smårikene bygger han på forekomsten av regionale makt- og rikdomssentra som vokste seg frem med faste grenser i det 4. og 5. århundre e.Kr. Dette mente han kunne identifiseres gjennom fordeling av rike funn (gull, glass og romerske bronser), samt bygdeborger og store gravmonumenter. Områdene, som tilsvarer omtrent dagens fylker, hadde sine egne politiske sentra, og besto av en ensartet sosial og økonomisk organisasjon, språk og etnisk identitet. Disse var organisert omkring et politisk sentrum, en høvding. Høvdingen bygde og reproduerte sin posisjon på a) kontroll med vareutvekslingen og fordelingen av prestisjevarer, b) organisering av blotfestene, c) fysisk makt utøvd gjennom et personlig krigerfølge, og d) sosial kontroll utøvd gjennom et nettverk

av gjensidige forpliktende vennskapsallianser. Myhre (1987) finner kimen til den egentlige statsdannelsen i disse politisk selvstendige, fast organiserte smårikene. Her var bygdeborger og sentralt beliggende naustanlegg fra romertid og folkevandringstid på Vestlandet en viktig indikasjon på en regional militær organisasjon.

Hovedtrekkene i det langtidsperspektivet Myhre trekker frem i tiden mot folkevandringstid og merovingertid (Myhre 1987), samsvarer på mange områder med Hedeagers rekonstruksjon av den danske statsdannelsesprosessen ved overgangen av eldre og yngre romertid. Myhre deler dermed tanken til Hedeager (1990), der kontrollen over fysisk makt og personlige krigføringer spilte en betydelig rolle for at et herskeraristokrati kunne opprettholde herredømme over folk og regioner (Myhre 1987). Myhre understreker en instabilitet i dette systemet i en artikkel fra 1991, der han ser den tidlige statsdannelsen som et resultat av en langvarig prosess, der det kan ha oppstått flere faser med begynnende rikssamlinger og sentralisering av makt. Disse fasene ble avbrutt av perioder med fragmentering i smårikene (Myhre 1991).

2.5 Samfunnsmodeller i eldre jernalder

Det er i skandinavisk, og spesielt norsk jernalderforskning, to teoretiske modeller som har hatt stor betydning for tolkningen av samfunnets utvikling i jernalderen. Den første modellen, ofte kalt *høvdingdømmemodellen*, er kjent for sitt fokus på økonomiske og sosiale strukturer. Dette var i tråd med den prosessuelle arkeologiens fokus på økonomiske og økologiske forutsetninger for sosial utvikling, som fikk stor betydning på 1970- og 80-tallet (Service 1971). Den andre modellen, som kalles *personforbundsmodellen*, fokuserer på krigeren og krigerfølget som sentrale, germanske institusjoner. Denne modellen lar strukturene komme i bakgrunn, og baserer seg på lange tradisjoner i tysk historisk forskning om Europa etter Romerrikets fall (Steuer 1989). Videre skal jeg forsøke å få frem hvordan disse sentrale forståelsesmodellene for jernalderens samfunn i Skandinavia ble utviklet og påvirket forskningen.

2.5.1 Høvdingdømmemodellen

Forslagene til samfunnsmodeller på 1970- og 80-tallet ligger i sosialantropologiens ny-evolusjonistiske modell for samfunnsorganisatorisk utvikling i trinnene *band* – *tribe* – *chiefdom* – *state* (Service 1971). Innenfor denne modellen er det spesielt to karakteristiske

trekk for høvdingdømmet. Det første trekket er etableringen av sentrale funksjoner på sentralsteder, og det andre er en redistributiv økonomi som kontrolleres av høvdingen. Dette skjedde i takt med forskningsfokuset på sentralsteder i Sør-Skandinavia som var i utvikling på denne tiden, og dette hadde stor betydning for høvdingdømmemodellen (Grimm 2010: 18). Flere innflytelsesrike studier om samfunnsforhold i skandinavisk jernalder har benyttet den sosialantropologiske modellens høvdingdømmenivå som et teoretisk og analytisk utgangspunkt i sine arbeider (delvis Hedeager 1990; Myhre 1978, 1987; Odner 1973; Ramqvist 1992). Særlig arbeidene til Odner (1973) og Myhre (1987) har stått sentralt, men også bidragsytere som Shetelig (1925) bør nevnes. Modellen tar utgangspunkt i at det fantes høvding- eller småkongedømmer som stadig prøver å tilegne seg større ressursområder. Et sentralt tema var høvdingens ønske om økonomisk kontroll over territoriets ressurser, og da særlig utmarksressursene. Tolkningene baserer seg på gamle tekster fra blant annet germanske stammesamfunn (Service 1971).

Basert på samfunnsmessige og økonomiske forhold på Island, tok Knut Odner også utgangspunkt i skriftlige kilder, da han hevdet at det vestnorske samfunnet i romertid og folkevandringstid var organisert i høvdingdømmer (Odner 1973). Odner mente at ulike spesialister ble samlet under høvdingen sentralt, der det økonomiske overskuddet ble overlevert og videre redistribuert (Odner 1973: 155-156). Myhre (1987) lot seg inspirere av ny-geografiens og ny-arkeologiens geografisk-økonomiske modell, da han utviklet sin teoretiske modell som viste hvordan landskapet i Vest- og Sørvest-Norge kunne være delt inn i flere høvding- eller småkongedømmer i folkevandringstid. Storgården og det nærliggende området betegner han som det maktpolitiske senteret, og dette utgjør økonomibasen til høvdingen. Det var her de viktige beslutningene ble vedtatt, og formidlet videre. Innenfor de fastsatte grensene gir tilgjengelige ressurser en direkte avspeiling av høvdingens status. Økonomien var bygget på jordbruk og husdyrhold, men også spesialisering innenfor blant annet håndverk, samt gevinst fra handelsprodukter, plyndringstokter og tributt (Myhre 1987: 183-184). Tilgangen til ressurser ble en viktig forutsetning for å kunne etablere kontakt mellom danske høvdinge. Dermed gikk rivaliseringen mellom ulike høvdinge i stor grad på å opprettholde og utvide slike ressursområder. Kontroll over ferdselsveier ble nødvendig, slik at import av prestisjevarer kunne suppleres (Myhre 1987: 183). Her forstås bygdeborgene i stor grad som grensemarkører eller et grenseforsvar (Myhre 1987). Dette preger også Hedeagers tolkninger av våpenofferfunnene i Danmark, som et resultat av kamper om råderett over politiske territorier (Hedeager 1990: 138-140).

2.5.2 Personforbundsstaten

På slutten av 1980-tallet skjedde det et skifte i forskningen, da Heiko Steuer utviklet og presenterte *personforbundsstaten*, med grunnlag av den frankiske samfunnsdannelsen. Modellen er bygget på lange germanske tradisjoner, der forbund mellom personer og grupper, og ikke minst krigerforbundet står sentralt. Makt og personlige bånd ble det grunnleggende fundamentet (Steuer 1989). Steuer ser den tidlige merovingiske staten som et samfunn preget av rangsforskjeller, der personlige bånd mellom kongen og hans nærmeste følgesmenn ble styrket gjennom tildeling av land. Slik viser det seg at det ikke er sikkert at samfunnssystemet i eldre jernalder var organisert i så faste territorier. Det var forbund mellom personer og grupper, og ikke minst krigerforbund som dannet grunnlaget for den første merovingiske sammenslutningen (Steuer 1989). Myhre lot seg påvirke av denne nye modellen og plukket opp flere ulike elementer i sitt videre arbeid. Han åpner for at territoriene ikke hadde så faste grenser som tidligere antatt, men at mennesker i regionen hadde en økonomisk og sosial tilhørighet til lederne i sentralbygdene (Myhre 1991: 15). Samfunnets største politiske enheter blir fortsatt definert som stammer, og hadde sitt tilhold innenfor grenser som kun var viktige i sammenheng med å sikre tilgang av ressurser. De viktigste beslutningene ble tatt i sentralbygder der stammens ledende krigeraristokrati, stammens gens, holdt til. Her konstituerte de stammen som en enhet gjennom sosiale bånd (Skre 1998: 252-253, 259).

Samfunnet i en personforbundsstat er fremstått som meget konfliktfylt da det kan ha foregått interne maktkamper og indre stridigheter mellom ulike stormenn. Dermed gir modellen et større rom for menneskelig handling gjennom anerkjennelsen av krigerforbundenes sentrale rolle i utviklingen av samfunnsstrukturen. Slike skiftninger i maktforholdet kan ha ført til splittelser og konflikter. De personlige relasjonene skaper derimot et ustabilt system, som karakteriseres ved flyktige maktbaser og løst definerte territorier. Oppløste høvdingdømmer kan ha blitt overtatt av andre stormenn, som gjerne kom utenifra. Slike rivaliseringer kan ha ført til uroligheter og resultert i krig. Selv om status fortsatt var arvelig, ga krigføring en mulighet til at andre individer kunne tilegne seg ære, rikdom og rekruttering av nye menn til hærfølget. Dette gjorde at arvelighet innenfor familie ikke var like viktig som i høvdingmodellen, og at samfunnet fikk en mer åpen hierarkisk struktur (Myhre 2002: 161).

Personforbundsstatsmodellen er basert på skriftlige kilder, slik det tydelig kommer frem i det angel-saksiske helteediktet *Beowulf*. Kvadet om Beowulf er nedskrevet på slutten av 900-tallet eller omkring år 1000 e.Kr, men på bakgrunn av språk og syntaks er trolig eksemplaret en kopi av et eldre manuskript som kan dateres tilbake til 700-800 e.Kr (Røstad 2003: 13-14 m. ref.). Likevel kan hendelsene tidfestes til første halvdel av 500-tallet e. Kr. (Herschend 1997: 10-11). Her beskrives en rekke former for personlige relasjoner, der makten er avhengig av kongens krigerfølge, rikdom og eiendom. Den høytstående krigeren Beowulf styrker sine personlige bånd, ved å forlate sitt hjem i ung alder og bli oppdratt ved hoffet til fremmede konger. Slik fikk han eiendommer, våpen og gull av kongen (Steuer 1989: 101-102). *Gaven* har på mange måter vært det materielle uttrykket for herskerens personlige forbindelser og gjensidige avhengighetsforholdet mellom hersker og undersått. Slik har gaven vært gjenstand for banebrytende studier av det tidlige jernalderssamfunnet. Som tidligere nevnt tok Hedeager opp gavebytteinstitusjonen som en grunnleggende rolle, og viste hvordan prestisjevarer systemet fungerte som en drivkraft bak maktsentraliseringen og den sosiale og organisatoriske utviklingen av romertidas Danmark (Hedeager 1990: 134-136). Sentralt sto hærlederposisjonen, som gjennom sjenerøsitet og gjestfrihet opprettholdt den maktpolitiske strukturen ved å dele ut prestisjevarer til egne menn og alliansepartnere. Slik utgjorde hærlederposisjonen en radikal forandring i forhold til den tidligere slektskapsbaserte samfunnsorganisasjonen. Dermed ble disse individene fokuspunktet for nye idealer i den nye eliten (Evans 1997: 34; Fabech 1991: 288; Kristoffersen 2000: 40). På denne måten ble allianser og gavebytter mellom krigsherrer viktigere enn kontroll over territorier og utvidelse av nytt land. Grensene ble dermed ikke definert gjennom menneskenes forestilling om topografiske skiller. Selv om menneskene holdt til i geografiske områder, var det forestillingene av deres sosiale art som holdt dem samlet. Stammene var derfor mer sosiale, enn territorielle (Skre 1998: 259).

2.5.3 Sammenfatning – høvdingdømmemodellen vs. personforbundsstaten

I dette delkapittelet har jeg fremstilt to ulike modeller, som hver for seg legger vekt på hver sine aspekter i sin søken etter å forstå samfunnsstrukturer i skandinavisk jernalder. Den tradisjonelle modellen er karakterisert av en hierarkisk struktur der økonomisk spesialisering og territorielle områder var av stor betydning (Service 1971), mens personforbundsstatsmodellen fremhever personlige forbindelser som det fremste maktgrunnlaget (Steuer 1989). Tanken om personforbundsstaten er inspirert av historisk

forskning og historiske kilder, mens høvdingdømme- og sentralstedsforskningen fant sin faglige inspirasjon i sosialantropologien og geografien. Det er i særlig grad personforbundsstaten som er gjeldende i dagens forskning, da modellen samsvarer i forhold til samtidige skriftlige kilder. Den tradisjonelle modellen har gjerne vært en pågående prosess sett i lys av et kulturarkeologisk perspektiv, der store gravmonumenter, rikt gravutstyr og bygdeborger ble brukt som utgangspunkt for å lokalisere høvdingdømmer (Myhre 1987). Modellen er også mer egnet til oppkomsten av småkongedømmene som man kan se i senere del av yngre jernalder. Samtidig ser vi hvordan bidragsyteren for den tradisjonelle modellen, Myhre, tok i bruk flere elementer fra personforbundsstaten.

2.6 Sammenfatning

Som jeg har nevnt innledningsvis, vil denne forskningsstatusen henge tett sammen med teoridelen i neste kapittel. I dette forskningshistoriske kapittelet har jeg presentert en bred oversikt som er delt inn i to deler. Den første delen omhandler geografien og presentasjonen av Follo-materiale. Her ble det redegjort hvilke kontekst de ulike gjenstandsfunnene i form av innlevering og/eller utgraving fant sted. Hele 23 av 55 graver er registrert på bakgrunn av innleveringer, noe som vil gå ut over verdifulle opplysninger og dokumentasjon. Deretter rettet jeg blikket på forskningsstatusen til Follo, og hvordan det arkeologiske materialet har blitt tolket. I den andre delen beveger jeg meg over til temaet for avhandlingen, som er individet. I vår søken etter en forståelse, har metoder og teorier blitt benyttet, med et sterkt fokus på de ulike fremtoningene som den materielle kulturen kan gi. Her vil det være viktig og ikke å tilskrive materialet eller det forhistoriske mennesket med betydninger man forbinder med vestlige samfunn. Det vil være avgjørende for forskeren å være bevisst rundt sin egen forståelseshorisont, slik at man ikke risikerer å gi individet intensjoner som den selv ikke ville ha identifisert seg med (Douglas og Ney 1998; Stylegar 1995: 72). Jeg velger å ha et fokus på den postprosessuelle retningen som utviklet på 1980-tallet, der enkeltmennesket fikk en stadig større rolle, og et større fokus på enkeltmenneskets tanker og ideer gjorde seg gjeldene. I neste kapittel vil jeg plukke opp enkelte elementer som skal benyttes som mitt teoretiske verktøy.

3 Teoretisk rammeverk og metodiske refleksjoner

I den todelte forskningshistorien i forrige kapittel redegjorde jeg for gravmateriale for Follo og forskningsstatusen til individet i gravene. Disse vil her bli behandlet under ett, der sentrale elementer vil bli trukket frem for å kunne benyttes som verktøy til å løse mine problemstillinger. Sentralt står den postprosessuelle tilnærmingen omkring gravgjenstanden, som et kommuniserende medium mellom de døde og etterlevende.

3.1 Grav og gravskikk

Da begravelsessituasjonen omfatter hele seremonien eller ritualet, gir forståelsen rundt forhistorisk gravkontekst og dens tolkninger flere problematiske utfordringer. Det vil kreves en avklaring av hvilke prosesser den avdøde gikk gjennom i den seremonielle eller rituelle behandlingen i begravelsen (Stylegar 1995: 80). Det vil ikke være mulig å trekke en direkte slutning fra det arkeologiske materialet, nettopp fordi det er individers intensjoner, tanker og ideer som står bak de religiøse og rituelle aspektene (Härke 1997: 22-24; Næss 1996: 12, 112-116). Gravbegrepet har i stadig større grad blitt problematisert i arkeologien, da funnbildet ikke alltid stemmer overens med våre oppfatninger av hva en grav skal være. Når man definerer en grav, definerer man samtidig gravens funksjon og meningsinnhold. Disse vil være avhengig av de kulturelle, rituelle og religiøse praksisene som menneskene utøver (Østigård 2004: 14). Graver kommer i mange forskjellige former, og har flere ulike typer ytre markeringer. Jenny-Rita Næss (1996: 12, 18) skiller mellom langhaug, rundhaug, lagdeling og kjærnerøys i sin definisjon av utforming. Det er vanlig å skille gravanleggene mellom haug og røys, altså de med eller uten jorddekke. Form og størrelse varierer, og Grethe Lillehammer (1996: 37-40) beskriver fire ulike overflateformer som hun kaller runde, ovale, avlange og firesidige anlegg. Sistnevnte skiller seg ut fra å mangle en oppbygning, og er kun synlig med liggende stein. De tre andre anleggene er markert på overflaten ved en oppbygning av blant annet stein, sand og/eller jord (Lillehammer 1996: 41). På innsiden av den ytre gravmarkeringen skjuler det seg som oftest en indre markering i form av et gravgjemme. Disse kan bestå av forskjellig utforming, og da spesielt to hovedformer – de med og uten rammer (Lillehammer 1996: 43; Næss 1996: 12). Om det ikke kan påvises en rammekonstruksjon, er den døde ofte kun gravd ned i en grop i jorden. Gravgjemme med

rammekonstruksjon vil vise spor etter et oppbygd kammer bestående av enten stein eller tre, der sistnevnte forekommer særdeles sjeldent. Kamrene varierer i størrelse og avhenger i stor grad av likbehandlingen (Lillehammer 1996: 44-47).

Gravskikk er et meget vidt begrep, og omfatter hele seremonien eller ritualet omkring en begravelse. Handlingen handler i bunn og grunn om forholdet mellom liv og død (Stylegar 1995: 80). Ifølge Næss strekker ikke selve begrepet til, nettopp fordi vi som arkeologer aldri vil kunne plukke opp alle detaljene som foregår i en gravskikk. Dette gjelder særlig de religiøse og rituelle aspektene (Næss 1996: 12, 112-116). Gravskikk er i Norge hovedsakelig skilt mellom to hovedformer for likbehandling; ”branngraver”/”skjelettgraver” (Næss 1996: 11). I det følgende benytter jeg meg av terminene *inhumasjonsgravlegging* for ubrente graver, og *kremasjonsgravlegging* for brente graver. Samtidig kan det også tenkes at det har foregått andre begravelsesformer, som for eksempel vannbegravelser, der man ble senket ned i sjø eller myr, eller luftbegravelser som kan relateres til den mytologiske referansen til at Odin hengt seg i et tre (Østigård 2006: 10). Kremasjonsgraver var den enerådende gravleggingstradisjonen fra og med yngre bronsealder og videre inn i førromersk jernalder. Ved overgangen til romertid synes flere endringer å vise seg tydelige, blant annet gjennom ubrente graver, reiste haugbegravelser og indre markering av identitet i form av gravgjenstander (Rødstrud 2008). Jeg vil senere fremheve disse endringene, ved å illustrere et viktig skille i nøkkelmetaforer forbundet med død og begravelse.

3.1.1 Død og begravelse

Likbehandlingen, sammen med gravutstyr og –monument, er en av de tre overordnede materielle kategoriene som involverer den døde direkte. Da døden har en meget sentral plass i det arkeologiske materiale, vil det være viktig å analysere døden ut fra dens premisser. På den måten vil man få en bedre forståelse av fortidens individer (Østigård 2006: 10). Døden er en grenseovergang som alle en gang må igjennom (Fredriksen 2005: 257), og de rituelle handlingene som blir praktisert i forbindelse med begravelsen skal forberede den døde inn i en ny tilværelse (Østigård 2006). Overgangsritualer skjer i endringer og hendelser hos individenes livssykluser, som igjen blir styrt av samfunnets tro og forestillinger. Dermed er ingen like, og må i det følgende forberedes forskjellig (van Gennep 1960 [1909]: 153). Robert Hertz observerte døden som en prosess som besto av flere faser. Døden kunne dermed ikke oppfattes som en kortvarig og avsluttet begivenhet (Hertz 1960 [1907]). Disse fasene kalte

Arnold van Gennep liminale (van Gennep 1960 [1909]). Forandringen skjer i den liminale fasen, "betwixt and between" som kan beskrives som en tid der avdøde verken innehar sin forrige eller sin nye status. Denne fasen må forstås som en tvetydig tilstand utenfor den ordnede verden, der man verken er det ene eller det andre – et rituelt urent vesen (Turner 1967: 97). For at den avdøde skulle få en ny sosial status med en ny sosial identitet, kreves det rituelle ideer som kunne hindre at den farlige overgangen mellom tilstandene gikk galt. De etterlevende kunne dermed sørge for at den døde fikk et gunstig liv i det hinsidige, og selv ha muligheten til å manipulere samfunnet for å tilfredsstille sin guddommelige forestillingsverden (Härke 1997: 21-23; Kristoffersen og Østigård 2006: 113). Samtidig som den avdøde gjennomgår forandringen, går også de gjenlevende gjennom en liminal fase (Metcalf og Huntington 1991: 83). Når et samfunnsmedlem går bort skapes store endringer i den sosiale strukturen til de gjenlevende. Her kan begravelsesritualene ha spilt en viktig rolle i å rekonstituere sosiale bånd og i tillegg redefinere sosial status (Brück 2004: 309; Fahlander og Oestigaard 2008:7-11; Fowler 2004: 73; Kristoffersen 2000: 19). Jeg vil fremover se på ulike konseptualiseringer som kan ha vært assosiert med gravskikker, og vise hvordan dette kan være tilknyttet en diskurs mellom ideologi og forståelsen av døden.

3.1.2 Mellom ulike tilstander - offer, transformasjon og bevaring

Terje Østigård (på eng. Oestigaard) (2000) ser likbehandlingen i sammenheng med en offerpraksis til gudene, der etterlatte forbereder det døde liket som et måltid gjennom ulike ritualer. Behandlingsmåten er motivert av deltakernes ønske om å inkorporere den døde i samfunnet ved å tilberede kroppen som enten rå, kokt eller brent. Deres valg av likbehandling blir tatt på bakgrunn av hva de etterlatte mente var gudenes ønske. Deretter markerte gudene sin overlegenhet over mennesket ved å gi tilbake mer enn de ble servert, slik at resiprositet kunne oppstå mellom gudene og menneskene i samfunnshierarkiet. Dermed ble ofringen av døde mennesker inkorporert som en del av samfunnsstrukturen (Oestigaard 2000: 44; Steinsland 2005). Ved å forstå en slik gravpraksis som forberedelse av mat, kan man komme til en nærmere forståelse av kremasjons- og inhumasjonsgraver som offer og resiprositet mellom samfunnsmedlemmer og guder (Fredriksen 2005: 259; 2006: 273).

Måten avdøde har blitt behandlet på i ritualet beveger oss inn på hvordan avdødes sosiale status og identitet ble forandret for etterlivet. Tove Hjørungdal (1999) tolker kremasjonsgraver som en transformasjonsprosess, der kroppen går gjennom en

dekonstruksjon og en rekonstruksjon av avdødes identitet. I dekonstruksjonen blir menneskekroppen oppstykket og kremert, og avdødes fysiske, mentale og sosiale identiteter i livet blir deretter dekonstruert slik at de kommer i den farlige overgangen. Her blir den nye identiteten rekonstruert som forfedre og vil være en formidler mellom gud og menneske. I denne prosessen er gravgjenstandene en viktig del i den medierende sosiale konstruksjonen som skal binde disse to verdener sammen. Den nye identiteten vil deretter leve videre i en ny tilværelse etter samfunnsmedlemmenes behov og ønske (Hjørungdal 1999: 82). Kremasjonsgravene blir dermed satt i sammenheng med en transformasjonsprosess av kjønn- og kroppsidentitet gjennom ilden og varmen.

Inhumasjonsgraver blir i hovedsak sett på som bevaring for en tilsvarende sosial identitet (Brush 1988: 83). Et hvert menneske går igjennom ulike overgangsfaser av livet, og disse kan alle være tilknyttet et ritual. Ritual er en handling etter bestemte handlingsmønstre, og har i denne sammenheng som formål å omskape en identitet til noe nytt. I likhet med det levende mennesket, har den sosiale identiteten stor betydning for den døde i sin nye tilværelse, og er følgelig i konstant bevegelse (Hjørungdal 1999: 83). I neste delkapittel skal jeg se nærmere på hvordan kulturelle oppfatninger av individuelle sosiale identiteter kan være relevant for å kunne forstå gravleggingspraksis i eldre jernalder.

3.2 Sosial identitet i eldre jernalder

Begrepet identitet kan defineres som jegets bevissthet om egen individualitet, der sistnevnte defineres som det særegne ved hvert enkeltstående subjekt, det som skiller oss fra alle andre. Slike identiteter vil alltid være situasjonsbetinget, og samtidig vise ulike sider avhengig av de sosiale relasjonene mennesket har til omverden og medmenneskene omkring. I den postprosessuelle arkeologien er forståelsen av hva identitet er og hvordan denne skapes tett knyttet opp mot samfunnsforståelsen til Giddens (1984) og Bourdieu (1977). Identitetsforståelsen blir på samme måte avhengig av individenes interaksjoner og relasjoner seg i mellom, og kan således ikke eksistere uten denne motivasjonen. Individuelle identiteter blir dermed oppfattet som et uttrykk for hvordan individer oppfatter seg selv og andre. På lik linje vil individets oppfattelse av kollektiv identitet være et uttrykk for hvilken gruppe man er tilknyttet, eller hvordan man oppfatter andre individers tilhørighet. Interaksjonen og relasjonene mellom de ulike individene både påvirkes av og påvirker den materielle kulturen (Díaz-Andreu og Lucy 2005: 9). I sin studie av graver og gravfunn, viser for eksempel

Magdalena Naum hvordan klesdrakt blir benyttet som et medium for å uttrykke sin egen sosiale identitet og gruppetilhørighet (Naum 2008). Identiteten kan dermed ikke eksistere uavhengig av andre individer og vil fungere som en kontinuerlig prosess som hele tiden vil være en fleksibel og dynamisk konstruksjon (Brück 2004: 309; Wells 1998). Da jeg benytter forskjellen mellom dividuelle og individuelle uttrykk som en analytisk måte å måle endring på, vil jeg videre gå nærmere inn på begrepet personhood.

3.2.1 Personhood – det hele og det delte mennesket

Før jeg går nærmere inn på ulike identiteter, vil det være viktig å ha klart for seg personbegrepet (personhood). Chris Fowler (2004) hevder at det finnes flere måter å identifisere seg selv på. Personhood er i dagens vestlige samfunn ofte basert på en forståelse av at mennesket er udelelig. Vi identifiserer oss med det vi oppfatter som et ensartet og helhetlig individ (Fowler 2004: 8). I sin antropologiske analyse om identitet, basert på etnografiske studier, tar Fowler opp problemstillinger knyttet til dette temaet. Det vil være viktig å ha en forståelse av etnografiske analogier når man skal sette seg inn i det samfunnet man skal studere (Fowler 2004: 52). I denne sammenheng kan en person forstås med noe som har sjel eller en livskraft, og på den måten bli betraktet som et levende fenomen. Dette kan for eksempel være ånder, bygninger og vanlige gjenstander. Alt som kan påvirke, eller skape en effekt i sosiale relasjoner omkring deres omverden vil bli betegnet som en sosial aktør (Fowler 2004: 21). Marcel Mauss viser hvordan samfunnet til maoriene på Polynesia tilskriver objektene sjel og livskraft, som de betegnet som hau. En slik livskraft var bundet til eieren av tingen, og vil derfor alltid inneha sin forrige eiers livskraft. Slik er tingen tilknyttet og alltid på søken etter sitt opprinnelsessted. Videre beskriver Mauss hvordan tingene består av ulike kroppsdelar slik som mennesket, gjennom substanser i form av forskjellige materialer (Mauss 1995 [1924]:26-29). Disse tingene kan derfor representere deler av menneskekroppen på samme måte som et menneske kan representere en hel stamme (Fowler 2004: 31; se også: Oma 2007: 235-236). Dette er egenskaper som inngår i dividuelle identiteter.

Dividualitet og divider er en tilstand der personen er sammensatt av flere elementer i samfunnet som den er en del av. Det vil si at man er et resultat av familie, venner og bekjente, man er delvis sin mor og far, delvis søsken og delvis andre sosiale relasjoner. I en slik sosial interaksjon kan man overføre deler av en selv over til andre mennesker, også gjennom gjenstander og dyreskikkelser (Fowler 2004: 8). Fowler deler dividualitet inn i to typer

elementer, kalt *partibilitet* og *permeabilitet*. Partibilitet kan forstås som en person som blir skalert ned og kan gi deler av seg selv til andre personer. Det betyr ikke at transaksjonene innebærer å skille et lem fra kroppen, nettopp fordi mennesket ikke ser på seg selv om en helhetlig og udelelig person. Overrekkelsen kan skje gjennom å levere noe tilbake til samfunnet som representerer en selv. Når man gir noe i gave, så gir man samtidig en del av seg selv. Derfor vil mottakeren av gaven stå i gjengjeld ettersom gaven søker tilbake til sin opprinnelse. Den andre typen for dividualitet er permeabilitet. Denne kan forstås som en slags gjennomtrengelighet der menneskets kvaliteter blir tydeliggjort ved å motta og gi slik at transaksjonene passerer gjennom deg. Disse egenskapene kan ikke objektifiseres, men har koder som overføres gjennom sosiale interaksjoner (Fowler 2004: 36).

3.2.2 Den sosiale statusen - handlingsidealer i norrøn tid

Begrepet sosial status beskriver et individs omdømme ut fra en aktuell rolle, som gir han eller henne bestemte plikter og rettigheter som er forbundet med rollen (Eriksen 1993: 49). For å få en forståelse av kjønnskategorisering, kan Morten Hanisch (2001) sin analyse av graver fra Hardanger være til god hjelp. Her har han klassifisert gjenstandskombinasjoner i graver fra yngre romertid og folkevandringstid i henhold til ære som et sentralt prinsipp, som er nært knyttet til forestillinger om kropp og kjønn. Videre skiller han mellom ulike handlingsidealer knyttet opp mot menn og kvinners sosiale status etter klasse, kjønn og alder (Hanisch 2001: 25 m.ref.). Basert på Preben Meulengracht Sørensen (1995 [1993]) fire grunnleggende inndelinger av sosiale posisjoner, ”ung mann og ung kvinne, moden mann og moden kvinne”, argumenterer Hanisch frem fire hovedidealer opp mot den materielle kulturen i begravelser. Den viktigste endring i status var overgangen fra ung til moden, som hadde nær tilknytning til ekteskap og generasjonsskifter (Hanisch 2002: 25; Sørensen 1995 [1993]: 215-216).

Den unge mannen sto foran en lang læringsprosess i hans søken etter suksess. I denne fasen var det viktig å tilegne seg grunnleggende egenskaper for å utføre de oppgavene som han sto ovenfor. Oppgavene besto i første rekke av å utfordre andre, svare på provokasjoner og handle i tråd med de kunnskapene han erfarte underveis. Slik kunne den unge mannen avansere sosialt og hevde sin posisjon, før han kunne etablere seg gjennom inngåing av ekteskap og oppretting av eget bosted (Hanisch 2001: 28 m. ref.). Den modne mannen går nå gjennom en etableringsfase, og i denne rollen hvilte det stort ansvar. Han var nå mannen i huset, *húsbondi*, eller husbonden, og hadde som sin viktigste oppgave å forsvare seg selv,

familie og sikre den sosiale balansen. Fra å være en aggressiv utfordrer, måtte han nå vokte seg for utfordrere og hevne eventuelle krenkelser som skulle oppstå. Egenskaper i forbindelse med strategiske vurderinger og evner ble sett på som de viktigste egenskapene hos husbonden. (Hanisch 2001: 29; Sørensen 1995 [1993]: 197, 216-217, 221-222).

I motsetning til den unge mannen, som skulle utføre bragder gjennom aggressiv pågangsmot, skulle den unge kvinnen være passiv og forbli i hjemmet før hun inngikk i ekteskap. Hennes oppgave var å bevare sin medfødte status, hindre at families ære ble krenket og ha fokus på de kvinnelige egenskapene som kom senere i livet (Hanisch 2001: 29; Sørensen 1995 [1993]: 247). Giftemålet var også kvinnens sentrale statusovergang fra ung til moden kvinne. Hun ble dermed *húsfreyja*, eller husfruen, den myndige over husholdet. Når mannen var på reise fikk husfruen et utvidet ansvar, og måtte trolig også være i stand til å ta viktige beslutninger. Hennes tilstedeværelse var sentral i opprettholdelsen av deres felles integritet og den sosiale strukturen på gården (Hanisch 2001: 29 m. ref.).

Til tross for at menn og kvinners handlingsidealer i utgangspunktet er både symbolsk og i praksis forskjellig, må de forstås som komplementære da deres sosiale anseelse vil være avhengige av om normene de var tillagt ble oppfylt. I tillegg var deres nett av kollektiver og allianser en viktig forutsetning for tilbakemeldingen av handlingene. Dette gjorde handlingsidealer for bevaring og opprettholdelse av sosiale relasjoner en viktig del av den sosiale strukturen (Hanisch 2002: 26; Sørensen 1995 [1993]: 213-214).

3.3 Sosiale relasjoner og individers motivasjon

Det er tidligere redegjort for et avgjørende brudd med et eldre stammesamfunn ved yngre romertid og folkevandringstid, da fremveksten av et aristokrati med politiske relasjoner basert på allianser og personforbindelser ble mer verdsatt (kapittel 2.4). I følge arkeologiske og skriftlige kilder har det aristokratiske ledersjiktet hatt nær tilknytning til hallen, både som en fysisk konstruksjon og som forestilling. Hallen, med sine konnotasjoner til sosial identitet, fungerte som et tilholdssted der samfunnets øverste leder. Her kunne lederen underholde sitt krigerfølge og besøkende gjennom fest, utmerkelser og gjestebud (Herschend 1993, 1997; Rødsrud 2010, 2012). I hallen kunne en gruppe mennesker samle seg til festlig måltid og gavebytter, slik at allianser kunne dannes eller vedlikeholdes. Aktivitetene var viktig for opprettholdelsen av de sosiale systemene, og flere forskere har fremhevet betydningen av

gavebytte i det norrøne samfunnet (Mauss 1995 [1924]; Polanyi 1957). Man kunne oppnå sosial kontroll ved å påvirke den sosiale adferden mellom herskeren og hans underordnede. Opprettholdelsen av det sosiale systemet, gjennom ulike aktiviteter i hallen, er en refleksjon av hærfølgestrukturen -eller comitatus-strukturen (Evans 1997: 68; Rødsrud 2012: 142).

3.3.1 Gjestebudet – politisk arena for mat og drikke

Gilder og gjestebud skjedde i særlig forbindelse med høytider og begivenheter som for eksempel bryllup og begravelser. Aktivitetene i hallen med husbonden og husfruen, viser først og fremst til det mannlige og kvinnelige handlingsidealet. Her markerte husbonden seg som forsvarer av den sosiale orden og ættens ære, mens husfruen var husholdningsansvarlig der hun opprettholdt den sosiale orden gjennom sin sentrale rolle i gjestebudet (Fredriksen 2005: 295; Hanisch 2002; Rødsrud 2012: 142). Husfruens oppgave var å fremheve mannens egenskaper og triumfer, samtidig som hun tilbød deltakere drikke fra et beger (Rødsrud 2010, 2012). Den første til å bli servert var forsvareren av den sosiale orden og ættens ære, husbonden. Han var den øverste leder for samlingen og festdeltakerens rangering og status ble deretter markert etter rekkefølgen av serveringen, som de så bekreftet ved å drikke (Enright 1996: 13; Hanisch 2001: 33). På denne måten uttrykte gjestebudet i hallen idealiserte forestillinger om måter menneskene trodde relasjonene eksisterte på. Aktivitetene i hallen skapte dermed en arena for prestisje og makt, der representasjonene kunne kamuflere, naturalisere eller utfordre asymmetriske maktforhold (Fredriksen 2005: 246). Slik kunne individene utnytte gjestebudet til å konkurrere mot hverandre, uten å stille spørsmål ved den sosiale ordningen (Rødsrud 2012: 28). I likhet med et gavebyttesystem etablerte gjestebudet gjensidige relasjoner mellom vert og gjest, og kunne dermed brukes både politisk og økonomisk til å skape og opprettholde hierarkiske forhold i hallen. Gjestebudet viser også til en gjestfrihetskultur, som kan bli sett på som en spesialisert form for gavebytte. Det å bli inkludert og innvilget til deltakelse måtte i seg selv bli sett på som en gave (Mauss 1995 [1924]; Rødsrud 2012: 28).

3.3.2 Gaveutvekslingen – kontroll over sosial reproduksjon

I forbindelse med disse fest- og drikkeaktivitetene kunne det ofte foregå overrekkelse og utveksling av betydningsfulle gjenstander i form av gavehandel (Hanisch 2001: 38; 2002: 27). Gavehandel, eller gavebytte er forflytning av gjenstander eller tjenester som vanligvis er organisert i seremonielle former mellom samfunnets ledere eller ambassadører (Polanyi 1968:

137). Gavebyttesystemet går ut på at mottaker av gaven, forplikter seg til å gjengjelde dem med en gave av lik eller større verdi. Dette innebærer at overrekkelsen ofte skjer organisert under seremonielle former. Forpliktelsen trenger ikke å skje umiddelbart, men skaper samtidig et avhengighetsforhold som ikke kan brytes (Mauss 1995 [1924]: 12, 29; Weiner 1992: 63-64). Mary Helms (1993: 116) hevder at det viktigste for en leder er å motta slike gjenstander i kraft av sin autoritet. Gjenstander hentet langveisfra, eller såkalte prestisjegjenstandene vil med dette symbolisere mottakerens evne til å kunne lede og fremskaffe fremmede varer fra sin posisjon i sitt eget samfunn. Gjenstander fra et romersk opphav kan tenkes å kunne forsterke denne symbolske betydningen. Importvarer får altså en sakral verdi, ettersom de er hentet fra et annet kosmologisk univers. Denne betydningen får verdi gjennom offentlig bruk og blir dermed en viktig uttrykksform som ikke kan avskaffes (Gundersen 2010a: 98; Pydyn 1998: 98). Symbolene til slike prestisjegjenstander vil kun ha betydning når de først har blitt en del av denne kulturelle uttrykksformen (Weiner 1992: 39-40). Om lederen ikke er i stand til å knytte til seg slike gjenstander, vil man tape sosial og politisk anseelse. De kulturelle og rituelle egenskaper som kreves av en leder vil dermed stå i fare for å miste sin posisjon (Gundersen 2010a: 98). Annette Weiner mener at det mest sentrale aspektet innenfor gaveutvekslingen er det å beholde selve gjenstanden. Det å eie en gjenstand som har hatt flere eiere over lang tid, gjør at den ikke kan byttes som en vanlig vare. En slik gave blir sett på som hellig og unik, og det ble viktig å eie slike gaver. Gaven skiller seg ut ved at den er knyttet til spesielle begivenheter som gir den en absolutt sosial verdi. Et stort paradoks er at gavebytte handler like mye om å holde enkelte gjenstander utenfor sirkulasjon. Dette medfører at visse gjenstander blir mer attraktive (Weiner 1992: 4, 42). Weiner karakteriserer slike gjenstander som "uavhengelige objekter", der de blir tillagt en egen identitet og livshistorie som fungerte som en stabiliserende faktor for å opprettholde samfunnet. Uavhengelige objekter kan også være kunnskap, mennesker og landområder som har kosmologi som et felles trekk. På den måten kunne gaven være med på å opprettholde kontakten til fortiden og forfedrene og dermed sikre den kulturelle reproduksjonen. Resiprositet kan ses som et redskap for å øke hierarkiseringen, som igjen skaper sosiale relasjoner og forpliktelser i samfunnet. De uavhengelige objektene kan dermed knyttes til makt og kontroll som i stor grad er basert på kosmologiske aspekter (Weiner 1992: 4, 37-42).

Hedeager (1990: 90-93) hevder at den resiproke gaveutvekslingen mellom likestilte individer blant eliten ble erstattet eller utviklet seg til et omfattende prestisjevarsystem. Samtidig som kongen og aristokratiet opprettholdt en religiøs og militær makt, var de sterkt delaktige i Sør-

Skandinavia ved å opprettholde et omfattende system som innebar kontroll over prestisjevarer (Myhre 1991: 10). Prestisjevarer er gjenstander som man ikke trenger for å kunne overleve, men som er avgjørende for å kunne reprodusere samfunnets politiske og sosiale struktur. Et slikt system baserer seg på tilførsel av luksusprodukter, og er ekspansivt da det krever en stadig større og mer omfattende sirkulasjon av verdiprodukter for å bygge opp allianser og tjenester. Prestisjevarer kunne dermed fungere i religiøse seremonier, som for eksempel ved offer og begravelser, men også bli benyttet som politiske gaver (Hedeager 1990).

Gjennom et slikt system kunne eliten skape nye allianser og avhengighetsforhold som gjorde dem uavhengig av tradisjonelle slektskapsforpliktelser. Dette ses i sammenheng med utviklingen av en sentralmakt, med en ideologi der ledere kunne knytte til seg vasaller som var utenfor stammen (Hedeager 1990: 140). Ulla Lund Hansen har vist hvordan spredningen av importvarer i stor grad har tatt utgangspunkt i hovedsentre i Sør-Skandinavia (Lund Hansen 1987: 254; Lund Hansen, et al. 1995). For å få tilgang til prestisjevarene var man i nord avhengig av et godt forhold til slike sentre. Dette var viktig for at eliten kunne vise verdighet og status til de øvrige samfunnsmedlemmene som disse gjenstandene uttrykte. Hvis man hadde kontroll på prestisjevarer, ville også samfunnsstrukturen holde sammen. Derfor måtte den lokale eliten delta i et overregionalt allianse- og vareutvekslingssystem, der maktforholdet ble opprettholdt gjennom gavebytteøkonomi (Gundersen 2010a: 101; Solberg 2000: 90). Utvekslingen i et slikt system kan ha foregått ved at vasallene mottok prestisjegjenstander fra lederne. Tilbake fikk lederne lokale produkter som igjen kunne benyttes til å anskaffe nye prestisjegjenstander. På denne måten ble systemet vedlikeholdt, og lederen opprettholdt sin status og makt. De unike eller de uavhengelige eiendelene ble i denne sammenheng holdt utenfor systemet, da slike gjenstander var nødvendig for lederens legitimitet (Kopytoff 1986; Weiner 1992). I ikke-vestlige land kan gjenstander ha sosiale, religiøse og politiske aspekter, der gjenstanden tilegner seg en helt spesiell verdi. På denne måten skiller de seg fra de rene økonomiske handelsvarene (Mauss 1995 [1924]; Weiner 1992).

3.3.3 Hærfølgestrukturen – eller comitatus strukturen

Gjestebudspraksisen i Skandinavia synliggjøres tydelig i århundrene etter Kristi fødsel gjennom et stadig rikere inventar i gravene i form av keramikk og prestisjevarer (Hedeager 1990; Lund Hansen 1987). I løpet av romertid benyttes keramikk i ulike former og antall i

nær sagt alle graver (Bøe 1931). Dette sammenfaller med en generell endring i det arkeologiske materiale i hele Sør-Skandinavia (Hedeager 1990; Shetelig 1912: 66). Bruken av urner og knuste kar får en oppblomstring i yngre romertid, der nye trekk i form av rikere utstyrte graver og inhumasjonsgraver (Rødstrud 2012: 51). Dette kan ses i sammenheng med fremveksten av markante krigergrupper i eldre romertid, som trolig legitimerte sin makt i yngre romertid på bakgrunn av sosial uro og ustabilitet. Endringen er satt i forbindelse med utviklingen av en aristokratisk elite med et markert ledersjikt (Hedeager 1990; Lund Hansen 1987). Samtidig kan etableringen av småkongedømmer føre til økt konkurranse mellom ulike stormenn (Myhre 1987). Under de urolige sosiale forholdene, der det pågår drastiske samfunnsmessige endringer og kontinuerlig krigføring vil hærfølgestrukturen eller comitatus-strukturen fungere som et definerende trekk. Denne strukturen blir sett i sammenheng med aktivitetene i hallen i form av allianser, gavegivning og troskapsed (Evans 1997: 9-10). Personfokuserte gjenstander kan symbolisere politisk tilhørighet eller lojalitet, reflektert gjennom aktivitetene og handlingsidealer (Kristoffersen 2000: 43). Nedleggelsen av kroppslig, individorientert gjenstandsryd i graven åpner for et større fokus på menneskekroppen som et symbol for sosial identitet i begravelser. Dette gjelder spesielt for symbolikken i det maskuline og det feminine (Fredriksen 2006: 277).

3.4 Symbol og metafor

Symboler blir anvendt gjennom formidling av mening, og kan for eksempel være et tegn, gjenstand, handling eller noe av en dypere mening som henviser eller representerer noe annet enn seg selv. Symboler er viktige medier for kommunikasjonen og samhandlingen mellom mennesker, og benyttes ofte som en overføring av en dypere mening (Hanisch 2001: 14; Turner 1967: 19). Til forskjell fra symboler, som gir mening til kun noen få utvalgte, går metaforen mer i dybden som noe som langt flere kan relatere seg til og forstå (Tilley 1999: 9). Metafor brukes med overført betydning gjennom ord, språklige uttrykk eller ulike former for billedspråk. Dette kan forstås ved at man beskriver eller snakker om en ting for å uttrykke noe helt annet, og sammenligner noe uten at sammenligningsordet er tatt med (Hanisch 2001: 14; Tilley 1999: 9). I denne avhandlingen vil reise og regenerering bli sett som å være en slik forestilling eller nøkkelmetamor.

3.4.1 Metaforene for reise og regenerering

Reisemetaforen har gjerne blitt sett i sammenheng med båt- og skipssymbolikk (Fuglestvedt 1999: 88) og hest og hesteutstyr (Oma 2001). Motiver av båten har ved flere anledninger dukket opp som avbildninger på artefakter, stein- og bergflater eller i forbindelse med graver, som steinsettinger eller nedlagte båter. Dette er ofte satt i tilknytning til reisen, sett i sammenheng med grensekryssing mellom ulike sfærer – dettesidige og det hinsidige (Fuglestvedt 1999: 88; Steinsland 1991: 423; 1997: 104). Hest og hesteutstyr i grav- og offerkontekst knyttes til hesten sin symbolske status som grensekrysser og mediator mellom ulike sfærer. Skipet og båten blir i likhet med hesten sett på som det viktigste fremkomstmiddelet i jernalderen. Disse utfyller hverandre, da hesten som trekk- og ridedyr på land og båten som transport på vann kan ferdes der den andre ikke kan (Oma 2001: 46).

I tillegg til det grenseoverskridende, er det kunnskapssøkende et annet sentralt aspekt ved reisen. For å kunne oppnå spesiell kunnskap måtte man sprengre grensene mellom liv og død (Fuglestvedt 1999: 90). Reisen etter kunnskap og innsikt gjennom overskriding mellom livet og døden, krever å kunne transformere seg gjennom egen skaperkraft. Om ikke dette skjedde, kunne heller ingen visdom oppnås (Steinsland 1997: 152). Slik er reise og død gjennom båten og hesten knyttet til gjenfødelse og det fruktbare. Dette er blant annet illustrert av velkomstscenen mellom mannen og kvinnen på den monumentale gotlandske billedsteinen, Alskog Tjängvide I (Figur 4). Mannen som ankommer dødsriket er fremstilt fallisk, og motivet av deres møte må ses som en erotisk forening mellom mann og kvinne (Steinsland 1991: 426). De gotlandske billedsteinene fra merovingertid (Oma 2001: 42), som illustrerer motivene *reisescene* og *ankomstscene*, understreker tanken om reise og død (Steinsland 1991: 423). Motivene for reise- og ankomstscenene er helt sentrale i gotlandske billedsteiners idéunivers, og diktning kan fortelle om hvordan fremragende krigere og andre overklassefolk ankom dødsriket på hesteryggen. Det er en slik scene som kan være

Figur 4: Gotlandsk billedstein, Alskog Tjängvide I.
Foto: Den store danske/Gyldendal

vist på flere billedsteiner (Steinsland 1997: 106). Den såkalte velkomstscenen, der kvinnen med mjødhorn i hånda tar i mot rytteren, kan ifølge den norrøne litteraturen tolkes som en død kriger som ankommer Valhall på en hest med åtte bein (Oma 2001: 42). Båten (Fuglestad 1999: 88) og hesten (Oma 2001: 45) er gjennom død og reise tilknyttet liv og gjenfødning – til regenerering. Eksistensen avsluttes ikke med den fysiske døden. Døden overfører livskraften fra de levende og over til dødsriket. På den måten skapes et avhengighetsforhold, et gjensidig forhold mellom de levende og døde (Steinsland 1992: 329). Fornying av det fruktbare kan gjelde mennesket, dyr og/eller avlinger. For å opprettholde den sosiale strukturen i nordisk jernalder, kan mennesket vært den viktigste ressursen for selve reproduksjonen. En grunnleggende tanke har vært at de døde har opprettholdt funksjoner som var livsviktige for slekt og samfunn (Steinsland 1991: 42), og i denne sammenheng må gaver og offer til de døde bli gjengjeldt med vern og beskyttelse (Stylegar 1995: 41). På denne måten viser metaforene for reise og regenerering til en kobling mellom død og erotikk, som tillegger døden fruktbare dimensjoner og regenererende egenskaper (Steinsland 1992: 322).

3.5 Sammenfatning

Som jeg har nevnt tidligere, henger kapittel 2 og tett sammen med kapittel 3. I dette teoretiske rammeverket har jeg plukket ut og trukket frem elementer fra forskningshistorien, som jeg har gått i dybden på. Disse skal tjene som et grunnlag for å kunne utarbeide mitt teoretiske og metodiske verktøy for å kunne løse mine problemstillinger. Jeg vil videre bevege meg til neste kapittel og redegjøre for hvordan jeg skal ta utvalget av mitt arkeologiske materiale

4 Metode og utvalg av arkeologisk materiale

I dette kapitlet skal jeg gi en presentasjon av det arkeologiske materialet som skal utgjøre mitt empiriske utgangspunkt for avhandlingens analyse. Materialet omfatter til sammen 241 funn-numre (merket C-nr), fordelt på 55 sikre og sannsynlige gravkontekster fra eldre jernalder innenfor distriktet Follo i Akershus fylke, nærmere bestemt kommunene Ås, Ski, Frogn, Vestby, Nesodden, Oppegård og Enebakk. Det vil først tas opp noen kildekritiske aspekter i forbindelse med mitt arbeid. Deretter følger en gjennomgang av kriteria som vil danne grunnlaget for den senere undersøkelsen. Her ønsker jeg å sette klare materielle kriterier på bakgrunn av de teoretiske rammene som er diskutert i kapittel 3. Kriteriene vil være tilknyttet transformasjoner av ulike tilstander og sosial identitet.

4.1 Kildekritiske hensyn

Det er flere kildekritiske problemstillinger man må ta hensyn til når det arbeides med arkeologisk materiale. Det kan først og fremst stilles et kildekritisk spørsmålstegn angående oppdaterte registreringer og innsamlet kildemateriale i Askeladdens database. Ettersom det er her jeg har hentet informasjon om antall graver fra jernalderen i Follo, vil jeg ta forbehold om antall graver stemmer overens med antall registrerte. Jeg har selv observert enkelte graver i mitt område som har blitt kategorisert som gravminne, selv om det i beskrivelsen står gravrøys. Slike eksempler har dermed ikke blitt plukket opp i søkeresultatet når jeg har søkt avansert etter gravhaug/gravrøys i Askeladden (Askeladden 2014). Grav og gravfelt er både synlig og ikke synlig på overflaten, og det er stor sannsynlighet for at graver med en skjult visuell markering har tilhørighet et helt annet sted i landskapet. Dette gjelder for eksempel en gravpraksis som ikke etterlater seg synlige spor (Rødsrud 2012: 100). Det må også tas med i betraktning at gravanlegg som har sitt tilholdssted i marginale strøk, kan bli lettere oversett enn gravminner som ligger i et mer moderne område (Guttormsen 2001: 91). Da den dominerende gravskikken var branngraver, har antagelig flere gjenstander også gått tapt i ilden. I tillegg kan eldre utgravningsmetoder og ufaglærte undersøkelser ha ført til at gjenstander av mindre størrelse, samt annen verdifull informasjon har gått tapt. Dette gjelder særlig de eldre utgravningene og innleveringer som er gjennomgått i kapittel 2.1.1. I forbindelse med graver er det viktig å ta hensyn til plyndring eller andre forstyrrelser som

følge av rydding og åkerbruk (se også Rødsrud 2012: 37). Aktivt åkerbruk kan gjennom lang tid ha bortpløyd eller ryddet vekk gravanlegg uten noe form for dokumentasjon eller andres kjennskap.

Et annet kildekritisk problem er bruken av skriftlige kilder og vår moderne fortolkningsramme, samt oversetterens begrepsbruk. Dette kan prege vår oppfattelse av teksten og betydningen av den (Gundersen 2010b). Dette gjelder for eksempel i forhold til utviklingen av samfunnsmodellene til Service og Steuer, men også arbeidene til andre forskere jeg benytter. Et eksempel er hvordan en forfatter benytter historien for å fremheve sine karakterer i både positiv og negativ forstand. Dette illustreres godt i Beowulf-kvadet, som kan brukes til hvordan dikteren mente hvilke samfunnsverdier som var viktige og hvordan individers adferd skulle være. I den heroiske diktningen ser man for eksempel hvordan heltemodig innsats og lojalitet ble verdsatt fremfor feighet. Samtidig kan man lese om overnaturlige skapninger, slik at diktet ikke kan brukes ukritisk (Kjeldstadli 1999: 177).

4.2 Utvalgskriterier

Mitt undersøkelsesområde er valgt på bakgrunn av den sentrale beliggenheten som distriktet har i østnorsk sammenheng innenfor et tusenårsperspektiv, i tillegg til de naturlige og historiske forutsetningene som distriktet kan vise til (se kapittel 1.2). Som jeg har nevnt tidligere, er det registrert til sammen 1148 gravanlegg fra jernalderen, hvorav 808 er gravhauger og 340 er gravrøyser (Askeladden 2014). Jeg vil videre redegjøre mine kriterier for valg av materiale, før jeg presenterer Lillehammers inndeling av gjenstandsgrupper og -kategorier (Lillehammer 1996: 53-54). Denne inndelingen vil gjøre materialet jeg har til rådighet mer fremtredende og oversiktlig for den videre presentasjonen. Avhandlingen omhandler en undersøkelse av bevegelsen fra dividualitet til individualitet. Det vil derfor være avgjørende å sette materialet i tid, og presentere og klargjøre de materielle kriteriene for hver av disse to typene.

Askeladdens database skiller ikke mellom eldre og yngre jernalder på anleggenes dateringer, og av den grunn vil antall hauger og røyser dateres til jernalderen generelt. Dette medfølger at det totale samlede antallet av eldre jernalder-graver er usikkert. Det er registrert i alt 302 graver fra jernalderen i Ås kommune, hvorav 220 er gravhauger og 82 er gravrøyser. I Ski er det registrert 367 graver fra jernalderen, hvorav 269 er gravhauger og 71 er gravrøyser. Til

sammen 173 gravanlegg er registret i Frogn kommune. 103 av disse er gravhauger mens 70 er gravrøyser, Vestby står registrert med 269 gravhauger og 130 gravrøyser i de alt 399 jernalder-gravene. Nesodden og Oppegård har ingen gravhauger, men kun 5 og 3 gravrøyser hver seg. Enebakk har 26 gravhauger og 12 gravrøyser.

4.2.1 Valg av materiale

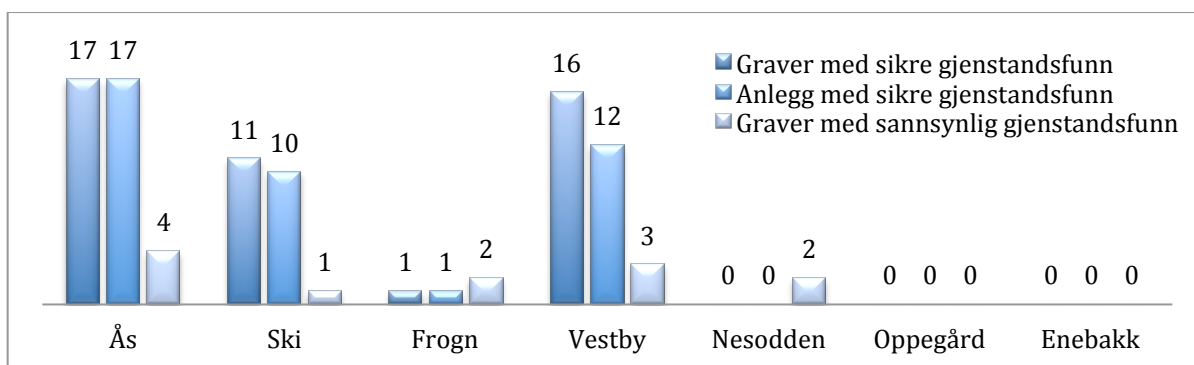
Materialet for min avhandling er i stor grad hentet fra hovedfagsoppgaven til Torgrim Sneve Guttormsen (2001) hvor han har dannet grunnlaget for oversikten over grav og gravfunn i Follo. Her har han fulgt Trond Løkens (1974) kriterier for å skille gravene mellom eldre og yngre jernalder, der graver fra eldre jernalder er inndelt etter lave hauger med kantkjede, mens høye gravhauger med fotgrøft vil gi en sannsynlig datering til yngre jernalder (Guttormsen 2001: 37-39). Jeg har forholdt meg til graver fra eldre jernalder som kan vise til sikre eller mulige gjenstandsfunn. Her har jeg utbedret oversikten og fremstilt til sammen 55 graver med hvert sitt gravnummer i egen tabell i appendiks 1. Tabellen gir informasjon om gravgjenstandenes funnsted og kontekst, samtidig som den gir en nærmere beskrivelse av gjenstandens form og størrelse. En mer oversiktlig dokumentasjon av materialets gjenstandsgruppe og -kategori er hentet fra databasen på Unimus sine nettsider (Arkeologisøk 2014), og fremvist i appendiks 2. For å kunne gi en mer utfyllende oversikt har jeg i tillegg påført ytterligere informasjon fra publisert faglitteratur, rapporter og appendiks 1.

Mine kriterier som jeg har lagt til grunn for valg av graver er først og fremst at de har et publisert materiale, men også gravenes varierende gravskikk og brede utvalg av gjenstandskategorier er viktig. Da det også ligger tilgjengelig utgravningsrapporter på Kulturhistorisk museum var det et naturlig og spennende valg å avgrense undersøkelsesområdet til denne delen av Østlandet. Det er også viktig å understreke at jeg kun har forholdt meg til Oldsaksamlingens museums-numre, som medfører at gjenstander uten C-nummer faller utenom oversikten. I tillegg har jeg valgt å nedprioritere udefinerte gjenstander grunnet mangelfull beskrivelse av type og form. Ut fra disse kriteriene sitter jeg igjen med 45 *graver med sikre gjenstandsfunn*, som jeg har markert med rødt i appendiks 1 og 2. Gjenstander med usikker kontekst og som muligens kan relateres til graver, har gått inn under kategorien *graver med sannsynlig gjenstandsfunn*. Sistnevnte kategori vil prege avhandlingen i mindre grad, men vil trekkes inn i diskusjonen der dette er nødvendig. Slik det fremkommer i Tabell 2, viser tabellen fordelingen mellom sikre og sannsynlige graver med definerbare funn for hver kommune.

Tabell 2: Follo-graver med sikker og sannsynlig gjenstandsfunn. Tabellen viser hvilke graver som med sikkerhet har inneholdt gjenstandsfunn for hver kommune. 45 graver fordelt på Ås, Ski, Frogn og Vestby har sikre gjenstander, mens de øvrige 10 gravene har usikker kontekst og har kun sannsynlig inneholdt utstyr. Ingen sikre gravfunn er gjort i Nesodden, Enebakk og Oppegård

Kommune	Grav-nr med sikre gjenstandsfunn	Grav-nr med sannsynlig gjenstandsfunn	Sum total
Ås	2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20	1, 7, 17	= 20
Ski	21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32	31	= 12
Frogn	35	33, 34	= 3
Vestby	37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53	36, 52	= 18
Nesodden	-	54, 55	= 2
Enebakk	-	-	= 0
Oppegård	-	-	= 0
Sum total	= 45	= 10	= 55

Med unntak av en gravrøys (*grav 35*) og to flatmarksgraver (*grav 50 og 51*), skal samtlige av de 45 gravene med sikre gjenstandsfunn være avdekket i gravhauger. Da enkelte av gjenstandsutstyret var nedlagt i sekundære begravelser, viser det seg at antallet graver ikke stemmer overens med antall anlegg. Figur 5 viser at Ås er den kommunen som inneholder flest graver med sikre gjenstandsfunn, der samtlige anlegg inneholder kun én grav. Vestby har 16 graver, men da fire av disse gravene er sekundærgraver har kommunen 12 anlegg med sikkert utstyr. En siste sekundær grav er lokalisert i Ski, dette medfører at de 45 gravene fordeler seg på 40 ulike anlegg. Riktignok skal det være innlevert ytterligere gjenstander som alle skal ha ligget under til sammen seks gravhauger (*grav 7*). Da det forekommer meget mangelfull informasjon om konteksten til både grav og gravfunn, har jeg valgt å plassere disse inn med ”graver med sannsynlige gjenstandsfunn”.

Figur 5: Oversikt over graver og anlegg i Follo med sikre og sannsynlig gjenstandsfunn fra eldre jernalder. Den mørkeste søylen indikerer graver med sikre gjenstandsfunn. Søylen som er noe lysere viser det totale antallet av anlegg. Her skiller Vestby seg ut med fire sekundærgraver, mens Ski har én. De lyseste søylene markerer graver med sannsynlig gjenstandsfunn, grunnet usikre kilder og kontekst.

Dateringer har jeg hentet fra Oldsaksamlingens hovedkatalog, rapporter og/eller faglitteratur. Jeg har lagt vekt på en kronologisk inndeling, gravene vil dermed plasseres inn i en underperiode, som jeg har fremstilt i Tabell 3. Dette skal visualisere bevegelsen jeg har i mitt materiale for underperiodene; *førromersk jernalder/eldre romertid* (500 f.Kr.-150/160 e.Kr.), *ynge romertid* (150/160 e.Kr.-400 e.Kr.), *ynge romertid/folkevandringstid* (150/160 e.Kr.-550 e.Kr.) og *folkevandringstid* (400 e.Kr.-550 e.Kr.). (jfr. Figur 2). Til sammen 34 av de 45 gravene fra eldre jernalder kan plasseres i en underperiode. De øvrige 11 gravene har gått inn under kategorien ”eldre jernalder” (500 f.Kr.-550 e.Kr.). Dette skyldes i stor grad at gravene enten har et magert funnmateriale, utgravet av ufaglærte, kvalitet på utgravningsmetoder eller at de ikke er undersøkt nærmere (se kapittel 2.1.1).

Tabell 3: Daterbare graver i Follo-distriktet. Tabellen viser fordelingen av grav-numre med sikre gjenstandsfunn, der til sammen 33 graver lar seg datere enten førromersk jernalder/eldre romertid (FRJ/ERT), yngre romertid (YRT), yngre romertid/folkevandringstid (YRT/FVT) og folkevandringstid (FVT). De resterende 12 graver lar seg ikke datere og går inn under eldre jernalder.

Kommune	FRJ/ ERT	YRT	YRT / FVT	FVT	Sum totalt	Eldre jernalder
Ås	9, 19	4, 6, 13, 18	2, 3, 5, 11	12	= 10	8, 10, 14, 15, 16, 20
Ski	-	22, 23, 27	25, 26, 28	24, 32	= 8	21, 29, 30
Frogn	-	35	-	-	= 0	
Vestby	-	39, 40, 41, 44, 47, 48, 49, 51	38, 42, 43, 46, 50	45	= 14	37, 53
Totalt	= 2	= 16	= 12	= 4	= 34	(= 11)

4.2.2 Gjenstandsgrupper og –kategorier

For å kunne gi en oversiktlig fremvisning av mitt materiale, ønsker jeg å dele gjenstandene inn i ulike grupper og kategorier. Her har jeg valgt å basere meg på Grete Lillehammers inndelinger (Lillehammer 1996: 53-54). I sin gravskikkanalyse på Kvasheimfeltet, deler hun gjenstandene inn i sju hovedgrupper; 1) Organiske rester etter menneske, 2) Kroppsutstyr, 3) Draktutstyr, 4) Redskap, 5) Våpen, 6) Beholdere og 7) Diverse. Gjenstandsmaterialet omfatter til sammen 39 gjenstandskategorier, og fordeler seg på de ulike gjenstandsgruppene slik:

1. Brente og ubrente bein, tenner og hår
2. Arm/ankelring, fingerring og tåring
3. Fibula/draktspenne, nål, kjeder, perler, brakteat eller hengepyrdelse, malje, hektespenne, beltespenne eller ring, beltestein og annet beltegarntyr
4. Kam, pinsett, spinnehjul/håndten/krok, terning/spillebrikke synål, kniv, sigd, bryne, syl, og vektlodd
5. Sverd, spyd, pilspiss, øks og skjoldbule
6. Glassbeger, leirkar, trekar, skål/eske og harpikstetning til beholder av tre eller bark/never
7. Spiker/klinknagler, tekstil, skinnrester, dyrebein, bjørneklør og diverse uidentifisert inventar

Organiske rester etter menneske innebærer spor etter kroppen. Kroppsutstyr er gjenstander som ikke har hatt noe praktisk funksjon, men som har blitt båret som smykker direkte på kroppen. Draktutstyr er gjenstander som har vært festet på drakten, mens våpen ofte forbindes med krigerske hensikter. Beholdere er i stor grad gjenstander som har hatt en oppbevaringsfunksjon, og den siste kategorien inneholder gjenstander som dyrebein eller annet inventar som ikke går inn under overnevnte grupper. Videre vil jeg gjøre oppmerksom på gjenstandskategorien ”perler”, som ofte opptrer i varierende antall. Da disse trolig har vært en del av en større helhet som for eksempel et kjede/armbånd, vil jeg dele disse inn på bakgrunn av gjenstandens materiale. Det vil si at antall gull-, sølv-, rav-, koral-, og glassperler kun vil telles som én perle hver for seg, om ikke annet opplyses.

Tabell 4 viser oversikten over gjenstandskategoriene som er representert i mine graver. Dette tilsvarer 28 ulike gjenstandskategorier i samtlige sju grupper. Samtidig er det avdekket gjenstander i mitt undersøkelsesområdet som ikke inngår i Lillehammers modell. Disse er vevsverd, ildstål, kvernstein og glattestein som går inn i *gruppe 4*. Bronsekar går inn i *gruppe 6*, mens flint, kvarts, slagg, helleristningsstein og beslag går inn i *gruppe 7*.

Tabell 4: Oversikt over gjenstandsgrupper og gjenstandskategorier fra Follo. Tabellen viser innholdet i gravene som omfatter restene etter den gravlagte og tilbehøret som den døde ble utstyrt med. Gjenstander merket med ”kursiv” er inkludert i tillegg til inndelingen til Lillehammer (1996: 53-54).

Gjenstandsgruppe:		Gjenstandskategori:
1	Organiske rester etter menneske	Brente bein og tenner
2	Kroppsutstyr	Fingerring
3	Draktutstyr	Fibula/draktspenne, nål, perler, hengepyrdelse, hektespenne og beltespenne/ring
4	Redskap	Kam, spinnehjul/håndten/krok, synål, kniv, sigd, bryne og spillebrikke -vevsverd, ildstål, kvernstein og glattestein
5	Våpen	Spyd, pilspiss og skjoldbule
6	Beholdere	Leirkar, trekar, eske, harpikstetning til beholder av tre eller bark/never -bronsekar
7	Diverse	Spiker/klinknagler, tekstil, dyrebein, bjørneklør og diverse uidentifisert inventar - flint, kvarts, slagg, helleristningsstein og beslag

Gjenstandsmaterialet mitt består dermed av organisk og uorganisk materiale. Flertallet av gjenstandene vil være av uorganisk materiale i form av metaller, keramikk og bergarter. Samtidig er det avdekket noen få eksemplarer av gull, sølv og glass. Organisk materiale forekommer i langt mindre grad, og opptrer som oftest i form av dyr og brente menneskebein. I tillegg finnes det eksemplarer av horn, rav og diverse tekstilfragmenter. Tre-materiale opptrer meget sjelden, men likevel kan et praktfullt treskrin i barlind trekkes frem fra en grav (*grav 6*) ved Dyster i Ås (Figur 6).

Figur 6: Dysterskrinet fra grav 6. En eske med skyvelokk med utskåret ornamenter på lokket og de to langsidene. Innlevert i forbindelse med utbygging av jernbane i 1879. Fotografert gjennom monter på Kulturhistorisk museum. Foto: Arild L. Teigen

4.2.3 Materielle kriterier for dividentuell identitetsforståelse

Dividuelle personligheter har innen antropologisk forskning blitt brukt som et middel for å gi et perspektiv på det vestlige individbegrepet (kapittel 3.2.1). Fowler (2004) tolker dividuelle personer som sammensatt av ulike deler og kan identifiseres som en serie av komponenter. Disse komponentene vil derfor være en manifestasjon av et forhold, da man hele tiden forandrer seg i ulike sosiale relasjoner (Fowler 2004: 24).

En essensiell faktor på dividuelle samfunn er behovet for å dele opp gjenstander og plassere disse i en ny kontekst. Den begrensede beinmengden av både mennesker og dyr er et trekk som stadig går igjen i gravene (Fowler 2004). Det har blitt påpekt en parallell mellom kremasjonsritualer og sjamanistiske initiasjonsriter. Begge ritualene involverer symbolsk død, dekonstruksjon og en rekonstruksjon av sjamanens kropp (Williams 2001). Hjørungdal (1999) viser til blant annet bjørneklør og dyrehuder i graver, som her vil bli tolket som dividuelle trekk, et symbol for hamskifte og dyrefølge. Bjørneklør blir tolket som å ha tilhørt en bestemt magisk religiøs gruppe, som muligens kan assosieres med en Odin-kult (Hvoslev Krüger 1988). Disse er representert uavhengig av økonomisk status, alder og kjønn, og flertallet er nedlagt i kremasjonsgraver (Skogstrand 2010: 30; 2014: 174-178). Begge ritualene i forbindelse med grav og sjamanistisk transe kan kobles til ideer om død og regenerasjon. Disse uttrykkes i form av kroppens oppløsning og den påfølgende rekonstruksjonen. Disse kan igjen tolkes som sjamanistiske sjelereiser og transformasjoner, og være helt nødvendig når den avdøde skal gjennomgå transformasjonsprosessen fra levende til død. Slik fungerer dyreoferet som et transportmiddel eller som en metafor for den dodes sjel (Mansrud 2006: 140; Williams 2001: 202). I tillegg til bjørneklør, trekker Hjørungdal inn funn av

vestlandskjeler, kammer, spinnehjul og spillebrikker. Disse tolker hun til forestillingen om reise og transformasjoner av tilstander og sosial identitet og satt i sammenheng med reisemetaforen til dødsrike. Gjenstandene kan tolkes som sjamanistiske egenskaper i gravene, der de symboliserer hamskiftet innenfor en komplementær sfære og et metaforisk kompleks som kan knyttes til reise og regenerering (Hjørungdal 1999: 90).

4.2.4 Materielle kriterier for individuell identitetsforståelse

Tidligere har jeg vist et skille mellom ulike handlingsideal for det sosiale kjønn som var nært tilknyttet begrepet ære (se kapittel 3.2.2). For å relatere disse ulike handlingsidealene til forskjellige former for sosial identitet for mannen og kvinnen, skal jeg forholde meg til Hanisch (2001) sin inndeling av gjenstandsmaterialer. Han deler disse inn i tre separate sfærer; det *mannlige*, *kvinnelige* og det *komplementære*.

I den maskuline sfæren består gjenstandskategoriene i hovedsak av våpenkombinasjoner som sverd, spyd, lanse, øks, pilspisser og skjoldbule. I tillegg regnes beltesteiner som mannlige markører. Våpen opptrer i mange graver gjennom hele jernalderen, og flere forskere argumenterer for at denne gjenstandskategorien representerer en mannlig identitet (Hedeager 1992; Stylegar 2008). Æren representerer mannens egenskaper som standhaftig og sterk, i tillegg til å kunne utøve sine strategiske ferdigheter. Våpenutstyret symboliserer mannens evne til å kunne forsvare seg selv og sine nærmeste, samtidig som han opprettholder sin integritet og sitt rykte som et fritt individ (Hanisch 2001: 47). Den feminine sfæren består i stor grad av ulike draktspenner, som relieffspenner og lignende, i tillegg til diverse redskaper som er relatert til tekstil- og skinnbearbeiding (Hanisch 2001: 66). Tekstilhåndverk blir gjerne forbundet med den kvinnelige sfæren og husfruens sentrale rolle på gården. En viktig del av aktivitetene på gården var produksjon av tekstiler, og gjenstander som relateres til dette er for eksempel spinnehjul og vevssverd. I tillegg er tilstedeværelsen av nøkkelringer og nåler ofte tilknyttet kvinnegraver. Ser man dette ut i fra et kvinnelig handlingsideal, kan graver med slike gjenstandskombinasjoner settes i sammenheng med konstruksjonen av en sosial identitet (Hanisch 2001). Den siste sfæren er den komplementære, og inneholder materiell kultur som er uavhengig av sosial kjønnsidentiteten. Disse er verken relatert til det mannlige eller kvinnelige. Dette gjelder spesielt beholdere for mat og drikke, som for eksempel ulike leirkar og bronsekar, men også bjørneklør, spillebrikker og bryner (Hanisch 2001). I tillegg kan fingerringe knyttes til den komplementære sfæren (Hanisch 2001: 95). Disse kan fremstilles

som et symbol for handlingsideal, der ringene spilte en symbolsk rolle i etableringen av ulike sosiale og politiske allianser (Hanisch 2001: 96; Steinsland 1991: 152). Denne inndelingen relaterer de ulike handlingsidealene til forskjellige former for sosial identitet for både mannen og kvinnen.

4.3 Oppsummering

I appendiks 1 har jeg fremstilt en oversikt over 55 gravnummer, med til sammen 241 funnnumre. Ut fra gitte kriterier, kan 45 av gravene med sikkerhet dokumentere gjenstandsutstyr. De øvrige 10 gravene har grunnet usikre funnkontekster sannsynligvis inneholdt utstyr. Alle graver som med sikkerhet har inneholdt definerbare gjenstander med C-nummer er markert med rødt i Appendiks 1 og 2. På bakgrunn av Lillehammers modell har jeg satt opp ulike gjenstandsgrupper og –kategorier, som vil sette materialet mitt i et mer systematisk og oversiktlig bilde. Videre har jeg diskutert frem materielle kriterier for dividuelle og individuelle identitetsforståelser for å kunne måle endring over tid.

Av de materielle kriterier for dividuelle identitetsforståelse har jeg trukket frem menneskelige spor etter knuste bein, bjørneklør og ulike beinutstyr. For å sette materielle kriterier for en økt fokusering på enkeltmenneske og kroppsidentitet ble materiale delt inn i en maskulin, feminin og en komplementær sfære. Den maskuline sfære inneholder våpenutstyr og beltesteiner. Den feminine sfæren inneholder draktspenner, hårnåler, nøkler tekstilredskaper og utstyr til å preparere skinn. En komplementær sfære består av gjenstander som ikke utelukkende kan knyttes til den maskuline eller det feminine. Disse gjenstandene består som regel av beholdere for mat og drikke, i form av keramikk og bronsekjeler. Andre gjenstander som går inn under denne sfæren er spillebrikker, bryner og bjørneklør. I neste kapittel vil jeg se disse gjenstandskombinasjonene i sammenheng med likbehandlingen, og se om det er mulig å spore endringer i det metaforiske uttrykket over et tusenårsperspektiv i gravene fra Follo.

5 Analyse av funnkontekst og variasjon

Min målsetning med følgende analyse vil være å se om det er mulig å spore endringer og variasjoner mellom de ulike gravene i Follo over et langtidsperspektiv, på 1000 år. Dette vil danne grunnlaget for den videre diskusjonen om menneskets forhold til døden endrer seg, og om disse endringene forandrer menneskets identitet og menneskets sosiale identitet. Lillehammers modell av gjenstandsgrupper og –kategorier vil i det følgende kapittelet bli benyttet (Lillehammer 1996: 53-54), når jeg videre skal undersøke gjenstandsfordeling og funnkombinasjoner i gravene. Her vil jeg se gjenstandskombinasjonene i sammenheng med behandlingen av kroppen, og deretter undersøke om det er mulig å peke på endringer i det metaforiske uttrykket i gravene. En sammenfatning av analysen oppsummeres før resultatene vil bli satt i kontekst i den påfølgende diskusjonen i kapittel 6.

5.1 Behandling av den døde

Det har blitt skilt mellom to hovedformer for gravskikk; graver med ubrente individer – *inhumasjonsgraver*, og individer som er gravlagt brent – *kremasjonsgraver* (kapittel 3.1). Begge hovedformene for likbehandling er representert i mitt undersøkelsesområde. Tabell 5 gir en oversikt over dateringene av gravskikken, og viser et viktig aspekt i variasjonen om hvordan den døde har blitt behandlet. Det forekommer sjeldent noen nærmere opplysninger om Follos gravskikk, derfor jeg vil ikke skille mellom ulike former for inhumasjon- og kremasjonsgraver (Næss 1996).

Tabell 5: Datering av gravskikk i Follo. Inhumasjons- og kremasjonsgraver fra eldre jernalder. Oversikt over likbehandling for grav-nummer med sikker gjenstandsfunn.

	Inhumasjon	Kremasjon	Usikker	Total
Førromersk jernalder / Eldre romertid		9, 19		= 2
Yngre romertid	4, 13, 22	6, 23, 27, 39, 40, 41, 44, 47, 48, 49, 51	18, 35	= 16
Yngre romertid / Folkevandringstid		3, 5, 11, 25, 42, 43, 46, 50	2, 26, 28, 38	= 12
Folkevandringstid		24, 45	12, 32	= 4
Total	= 3	= 23	= 8	= 34
Eldre jernalder		8, 10, 14, 15, 20	16, 21, 29, 30, 37, 53	(= 11)

Slik det kommer frem i tabellen, er det en stor overvekt av kremasjonsgraver i Follo. Flertallet av kremasjonsgravene kan dateres til yngre romertid (11 stk), men samme gravskikk fortsetter i stor grad i overgangen mellom yngre romertid og folkevandringstid (8 stk). I yngre romertid

ser man også tre graver som bærer preg av en annen gravskikk. Ingen andre graver har med sikkerhet inneholdt et ubrent individ. Likevel er det flere som er blitt plassert i kategorien som usikker, grunnet mangel på informasjon og/eller brente bein. Med unntak av de to utgravde gravene (*grav 26 og 35*), har de øvrige sju gravene inneholdt gjenstander som er innlevert (se kapittel 2.1.1). I slike tilfeller kan det spekuleres i om brente bein har blitt oversett av finneren, eller om graven har vært ubrent da skjelettet ikke har overlevd bevaringsforholdene.

5.1.1 Inhumasjonsgraver med organiske rester etter menneske

De ubrente begravelsene vitner om at en ny type gravskikk skulle komme til å erstatte skikken med kremering. Likevel ser det ut til at begge gravskikkene har blitt praktisert samtidig. Kun tre graver har med sikkerhet inneholdt et ubrent individ. I alle gravene var individet begravet med full påkledning. Likevel er det ingen funn etter skjelettresten, grunnet bevaringsforhold. Riktignok ble det avdekket et tannemaljefragment (*51637 n*) fra en overpløyd kvinnegrav på Moer i Ås (*grav 13*). Disse kan fortelle oss at kvinnen skal ha vært i midten av tenårene da hun døde (Kvaal 1998). Hun var ikledd i sin beste finstas og var nedlagt i en 2,5 m x 0,5 m kvadrat som kan være sporene etter et gravkammer (Guttormsen 1998: 85-86). På Dyster lå en annen ubrent kvinnegrav (*grav 4*). Gravhaugen skal ha vært 12 m i diameter og 1 m høy, og under jordkappa skjulte det seg også en kjernerøys på 5 x 3 m. Selv om det ikke ble funnet bein i graven, vitner plassering av hennes kostbare eiendeler at hun må ha hatt på seg en staselig drakt (Guttormsen 1998: 88-89; Nicolaysen 1879). Det ble også avdekket tekstiler i den siste inhumasjonsgraven på Finstad i Ski (*grav 22*). Det var ikke bevart noen rester av skjelettet, dermed var det ikke mulig med antropologisk analyse og å fastslå alder. Likevel indikerer det rike gjenstandsutstyret, samt rester av nagler og spiker at det har vært nedlagt en kvinne i et gravkammer (Uleberg 1992). Felles for samtlige av inhumasjonsgravene er forekomsten av tekstiler i gravmaterialet. Dette kan tyde på at klesdraktens identitetsskapende rolle og status, må ha vært viktig for å kunne signalisere identitet i perioden (Wiker 2001: 56, 59).

Guttormsen (1998) trekker frem ytterligere to graver med kostbare gjenstander som muligens kan ha vært ubrent. Begge er lokalisert på Dyster og har gjenstander som ble innlevert i forbindelse med jernbaneutbyggingen. Den første graven (*grav 7*) skal ha rommet en storkar, begravd med våpen og fullt krigerutstyr. Denne graven er hos meg plassert i kategorien ”sannsynlig gjenstandsfunn” grunnet den usikre konteksten til de seks gravene. Den andre

graven (*grav 6*) er hos meg inkludert i kategorien ”sikker gjenstandsfunn” da den inneholder en nærmere beskrivelse av gjenstandsutstyret. Likevel er det mangelfull informasjon om gravskikken i Nicolaysens beskrivelser (Nicolaysen 1879), og Guttormsen trekker selv tvil om likbehandlingen (Guttormsen 1998: 89). Selv forholder jeg meg til appendiks 1, der det står beskrevet hvordan en vindusurne (*C17935*) ”..blev funden staaende i Broncekjedelen – altsaa vel ovenpaa de brændte Ben..” (Appendiks 1, *grav 6*, *C17935*). Riktignok er det funnet to ribbein fra to ulike dyr (*C9244 b-c*), men det står ingenting om at disse og de øvrige småsakene er brent (Nicolaysen 1879). Jeg velger på bakgrunn av disse opplysningene å tolke graven fra Dyster (*grav 6*) som en kremasjonsgrav.

5.1.2 Kremasjonsgraver med organiske rester etter menneske

Kremasjonen har vært den dominerende gravskikken i Follo i eldre jernalder. Til sammen 28 av 45 graver har inneholdt brente bein, der 22 kan plasseres innenfor en underperiode. Tabell 6 viser 21 graver med brente bein som inneholder beskrivelse av form og/eller vekt. De øvrige sju kremasjonsgravene har inneholdt brente bein som ikke har blitt ivaretatt. Disse har ikke fått C-nummer og er heller ikke inkludert i tabellen. Dette skal gjelde noen beinsmuler (*grav 3*) og brente bein (*grav 5, 6, 9, 14, 25, og 27*) (appendiks 1).

Tabell 6: Kremasjonsgraver med organiske rester etter menneske. Opplysninger om beinmengde, og beskrivelse omkring individets kjønn og alder, der dette kunne bestemmes. Etter Holck 1994 ; Berg 1997 ; appendiks 1

Grav-nummer	C-nummer	Form	Vekt	Gård	Kommune	Datering
Grav 8	C33239-d		370 g	Haga	Ås	EJ
Grav 10	C23399-e		<i>En del brente bein</i>	Klommestein	Ås	EJ
Grav 11	C38091-7		379 g	Korsegården	Ås	YRT/FVT
Grav 15	C29701-c		280 g	Nordby Østre	Ås	EJ
Grav 19	C2195-b	Benstumper		Ås Prestegård	Ås	FRJ/ERT
Grav 20	C22832-b		<i>Få brente bein</i>	Ås Prestegård	Ås	EJ
Grav 23	C38157-2 I	Voksen, 30-40 år		Finstad	Ski	YRT
Grav 24	C30161-h		50 g	Grønstedt	Ski	FVT
Grav 39	C35935-e	18-20 år, kvinne		Linnestad	Vestby	YRT
Grav 40	C38243-h	Mann? sykdom	806 g	Rød Søndre	Vestby	YRT
Grav 41	C38244-b	Kvinne, voksen	231 g	Rød Søndre	Vestby	YRT
Grav 42	C38245-b	Voksen	2 g	Rød Søndre	Vestby	YRT/FVT
Grav 43	C38246-b	60 år	22 g	Rød Søndre	Vestby	YRT/FVT
Grav 44	C38248-d	Voksen	65 g	Rød Søndre	Vestby	YRT
Grav 45	C38249-d	Voksen, kvinne	437 g	Rød Søndre	Vestby	FVT
Grav 46	C38250-d	60 år, mann?	1242 g	Rød Søndre	Vestby	YRT/FVT
Grav 47	C38251-d	20-40 år, mann?		Rød Søndre	Vestby	YRT
Grav 48	C38252	Barn/ungdom	10 g	Rød Søndre	Vestby	YRT
Grav 49	C38253-b	Voksen	113 g	Rød Søndre	Vestby	YRT
Grav 50	C38254-c	Voksen	168 g	Rød Søndre	Vestby	YRT/FVT
Grav 51	C38255-c	Voksen	3 g	Rød Søndre	Vestby	YRT

Den varierende beinmengden kommer tydelig til syne, og varierer i alt fra 2 g og opp til 1242 g. Samtidig kan antropologiske undersøkelser i enkelte tilfeller gi opplysninger om alder og

kjønn. Per Holck (1994) ved Anatomisk Institutt har undersøkt flere av beinmaterialene fra Follo. Dette gjelder særlig gravene ved Rød i Vestby (Holck 1994), i tillegg til et tilfelle fra Linnestad (appendiks 1, grav 39). Det forekommer mange usikkerhetsmomenter omkring kjønnsbestemmelse av kremert beinmateriale. En kjønnsanalyse vil blant annet være avhengig av tilstedeværelsen av beinmengde og brenningsgraden beinet ble utsatt for (Holck 1986: 63-65, 74). Bestemmelse av alder er derimot sikrere, men flere av gravene på Rød kan ikke bestemmes nærmere enn ung/voksen. Fra de 12 gravene på Rødfeltet, viser det seg at 1/3 av gravene har inneholdt individer som har vært over 40 år, mens kun en grav har inneholdt et individ som er yngre enn 20 år. I et av tilfellene har det ene individet muligens vært en eldre mann på rundt 60 år, mens et annet individ viser spor av sykdom (Berg 1997).

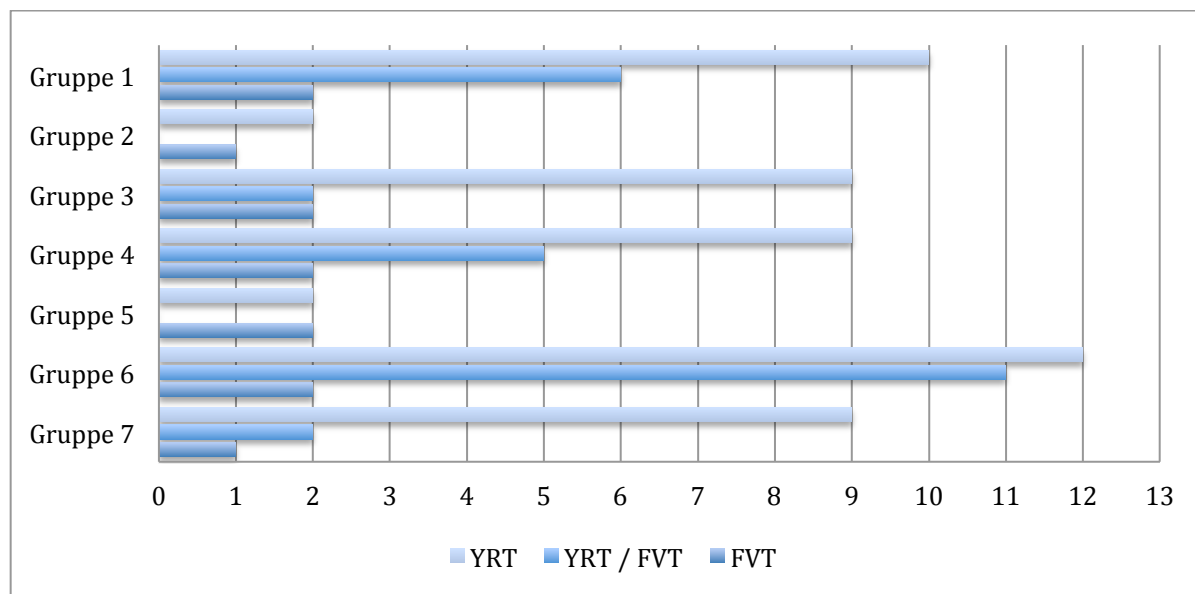
5.2 Innholdet i gravanleggene – en kronologisk oversikt

I dette delkapittelet ønsker jeg å undersøke om man kan spore en bevegelse i funnmateriale, gjennom å se på gjenstandsgrupper og –kategorier. For å se en kronologisk utvikling, vil jeg undersøke materialet i lys av de ulike periodeinndelingene; førromersk jernalder / eldre romertid, yngre romertid, yngre romertid/folkevandringstid og folkevandringstid. Gravfunn har på mange måter gitt et viktig innblikk i vår kunnskap om samfunnet i Follo. Spesielt har enkelte graver utmerket seg med særdeles rikt utstyr. Her vil jeg forholde meg til utvalget av det arkeologiske gjenstandsmaterialet som jeg presenterte i kapittel 4, og som er fremstilt i tabell i appendiks 2.

5.2.1 Gjenstandsgruppene

Gravanleggene fra førromersk jernalder og eldre romertid har et sparsomt innhold, og der gjenstandskategorier kan påvises dreier det seg i stor grad om brent beinmateriale og leirkar. Det er kun to graver som kan dateres innenfor denne perioden, som begge er lokalisert i Ås, ved Haug (*grav 9*) og Ås Prestegård (*grav 19*). Gravene inneholder en beholder i form av leirkar, mens grav 19 også kan vise til brente benstumper. Som vi har sett, skal også grav 9 ha inneholdt brente bein som ikke har blitt ivaretatt. Det er også dokumentert gjenstander fra graver (*grav 7*), som ikke inneholder sikker kontekst. Blant disse gjenstandene var et enkelt leirkar av eldre type (*C9229*) og et stort sølvblikk (*C9244*) til å holde draken sammen med (Nicolaysen 1879; Vik 1978: 113). Follo har dermed sparsomt lite utstyr som kan dateres til førromersk jernalder og eldre romertid. Figur 11 viser en oversikt over daterte graver som inneholder gjenstandsgruppene fra 1 til 7. Sett bort i fra gravene fra førromersk jernalder /

eldre romertid, grunnet sparsomt materiale, illustrerer diagrammet hvilke gjenstandsgrupper som opptrer i underperiodene yngre romertid, yngre romertid / folkevandringstid og folkevandringstid.

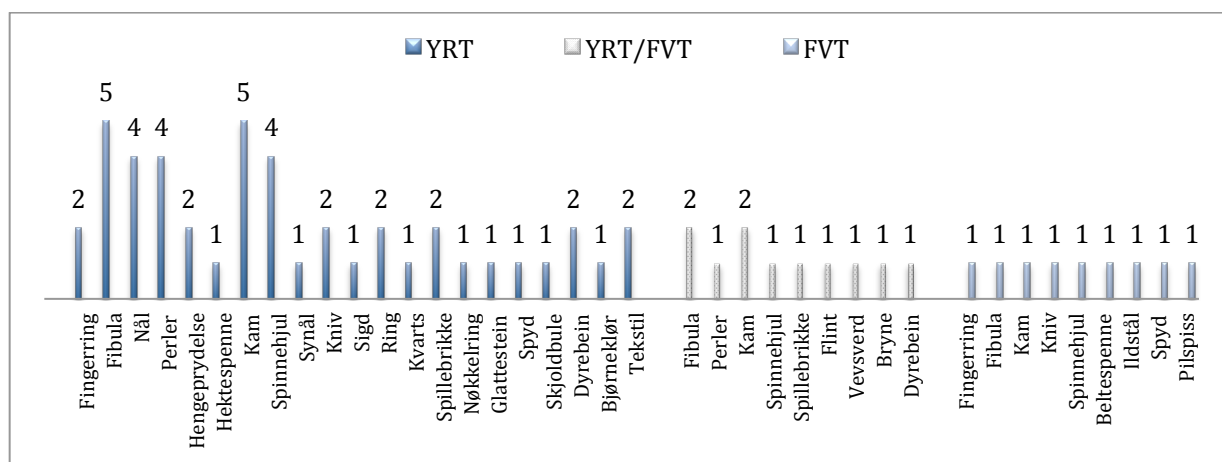

Figur 7: Antall graver med gjenstandskategorier: Gruppe 1 (organiske rester etter menneske), Gruppe 2 (kroppsutstyr), Gruppe 3 (draktutstyr), Gruppe 4 (redskaper), Gruppe 5 (våpen), Gruppe 6 (beholdere) og Gruppe 7 (diverse). Førromersk jernalder / eldre romertid er utelatt da gjenstandsgruppene er for sparsomt.

Fra førromersk jernalder/eldre romertid til yngre romertid skjer det en økning av antall graver med nedlagt gravutstyr. Totalt kan 16 graver dateres til yngre romertid, og samtlige gjenstandsgrupper er representert. Hele 12 av 16 graver (75%) inneholder beholdere, mens over halvparten av gravene inneholder både organisk materiale etter menneske (63%), draktutstyr (56%), redskaper (56%) og diverse inventar (56%). Kroppsutstyr og våpen er mer sparsomt og er representert i kun to graver (13%). Til sammen 12 graver kan dateres til yngre romertid / folkevandringstid. Beholdere fortsetter å opptre i stor grad (85%), mens organiske spor etter menneske er dokumentert i halvparten av gravene. Redskaper finnes i fem graver, mens draktutstyr og diverse inventar er representert i kun to graver. Det er ikke dokumentert kroppsutstyr og våpen datert til overgangen omkring år 400 e.Kr. Fra Folkevandringstid er det kun datert fire graver. Organiske rester etter menneske, draktutstyr, redskaper, våpen og beholdere er dokumentert i halvparten av disse gravene, mens kroppsutstyr og diverse inventarer representert i én grav. Selv om alle gjenstandsgruppene er representert, er det relativt sparsomt med utstyr i gravene.

5.2.2 Gjenstandskategoriene

I forrige underkapittel undersøkte jeg gjenstandsgruppene i de forskjellige underperiodene i Follo. I dette underkapittelet ønsker jeg å se gjenstandskategoriene som er representert i disse gruppene. Gruppe 1 og 6 vil bli utelatt i denne delen, da organiske rester etter menneske (gruppe 1) ble behandlet i kapittel 5.1, mens beholdere (gruppe 6) vil bli behandlet senere i kapittel 5.4.3. I tillegg vil enkelte gjenstander som beslag, harpikstetning og annet mindre inventar bli utelatt, da disse trolig er en del av en større helhet i form av for eksempel en hank til et trekar eller ulike tetningsmasser (Uleberg 1992: 26).

Figur 8: Daterbare gravfunn av gjenstandskategorier i Follo-distriktet. Diagrammet er inndelt i yngre romertid, YRT/FVT og folkevandringstid. Ingen gjenstander er datert til førromersk jernalder eller eldre romertid. Diagrammet viser gjenstander som er nedlagt i antall graver. Beholdere er ikke medberegnet.

I diagrammet vises en oversikt over fordelingene av gjenstandskategoriene i antall graver, fordelt på underperiodene yngre romertid, yngre romertid/folkevandringstid og folkevandringstid. Gjenstandskategoriene i yngre romertid viser et bredt utvalg, der fibler, kammer, nåler og spinnehjul skiller seg ut. Ut over i perioden faller disse kategoriene i stor grad bort, mens personlige gjenstander fortsetter å bli nedlagt.

5.3 Fordeling og funnkombinasjoner

Denne delen av analysen vil omhandle ulike funnkombinasjoner på bakgrunn av fordelingen av gjenstandskategoriene som ble behandlet i forrige delkapittel. Formålet vil være å undersøke hvilke gjenstander som blir nedlagt sammen, og om disse funnkombinasjonene blir forandret avhengig av gravskikk og datering. Først vil materialfordelingen til de ulike gjenstandskategoriene bli delt inn i ulike gravskikk, og undersøkt i sammenheng med underperiodene. Organiske rester etter menneske (gruppe 1) vil bli utelatt, da jeg vil ha større

fokus på det øvrige gjenstandsmaterialet. Jeg har tidligere redegjort for at materialet er delt inn i uorganisk- og organisk materiale (se kapittel 4.2), og jeg vil videre forholde meg til denne inndelingen.

5.3.1 Funnkombinasjoner i inhumasjonsgraver

De tre inhumasjonsgravene inneholder til sammen 52 ulike funn-nummer, der samtlige er datert til yngre romertid. Gravene har til felles at de er kvinnegraver og er rikt utstyrt med opp til 16 ulike gjenstandskategorier. Tabell 7 viser oversikten over hvilke materiale som er nedlagt i inhumasjonsgravene fra yngre romertid. Keramikk er det materialet som forekommer hyppigst (16 stk), men også sølv (8 stk), bronse (5 stk) og tekstilfragmenter (5 stk) er ofte tilstedeværende. Samtidig er det avdekket 4 tilfeller av jern. Tremateriale forekommer sjeldent og det skal kun være representert ved ett lagget trekar og et stykke av en tein. I tillegg er det sparsomt med bergarter, og skal kun være et tilfelle av et kvartsavslag. De øvrige gjenstandene er rav (3 stk) og glass (3 stk) og gull (1 stk), og skal alle stamme fra perler, som til sammen utgjør ca 140 stk.

Tabell 7: Materiale til gjenstandene fra inhumasjonsgraver.

Grav-nummer	Keramikk	Bronse	Jern	Bergarter	Gull	Sølv	Rav	Koral	Glass	Tekstil	Horn	Tre
FRJ / ERT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
YRT	16	5	4	1	1	8	3	-	3	5	-	2
YRT / FVT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
FVT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Keramikk er i klart flertall i gravene, med sine 16 eksemplarer. Med unntak av to spillebrikker og et håndsnellehjul, er de øvrige leirkarene av ulik kvalitet og størrelse. Her forekommer 13 av tilfellene ved Dyster (6 stk), Moer (3 stk) og Finstad (4 stk). Kam og nål opptrer kun en gang hver, og begge disse er av jern. Det forekommer ingen eksemplarer av horn og annet beinutstyr. Tilstedeværelsen av sølv er ofte representert i form av hengepyrdelse, draktspenne, fingerring og hektespenne. Det skal også være sølvperler blant funnene, med uvisst antall. Disse blir av den grunn talt som én.

5.3.2 Funnkombinasjoner i kremasjonsgraver

Tabell 8 viser oversikten over materialet til 71 ulike gravfunn. Disse fordeler seg på 22 kremasjonsgraver, der samtlige er datert til en underperiode. Et klart flertall av gjenstandene er datert til yngre romertid. Bronsemateriale opptrer hyppigst i yngre romertid (8 stk), og

avtar i overgangen (1 stk) før det får et lite oppsving igjen ved slutten av folkevandringstid (3 stk). Jern fremkommer ved kun to anledninger i yngre romertid, og har kun et eksemplar hver ved overgangen og på slutten av folkevandringstid. Det er ingen funn av materialene gull, sølv, rav, koral og tekstil. Samtidig er det verdt å merke seg at hornmateriale opptrer i hele fem tilfeller i yngre romertid. Dette avtar utover eldre jernalder.

Tabell 8: Materiale til gjenstandene fra kremasjonsgraver.

Grav-nummer	Keramikk	Bronse	Jern	Bergarter	Gull	Sølv	Rav	Koral	Glass	Tekstil	Horn	Tre
FRJ / ERT	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
YRT	16	8	2	3	1	1	-	-	1	-	5	1
YRT / FVT	15	1	1	4	-	-	-	-	-	-	2	-
FVT	5	3	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-

I likhet med inhumasjonsgravene opptrer keramikk i klart flertall i gravene. Ser man bort fra to spinnehjul, er de øvrige 36 keramikkene fra ulike leirkar. 16 funn dateres til yngre romertid, mens det er 15 tilfeller i overgangen yngre romertid / folkevandringstid. Deretter avtar leirkarene i stor grad utover folkevandringstiden (5 stk). Bronsen kommer stort sett fra ulike draktutstyr, med unntak av en fingerring fra folkevandringstid. Jern dukker opp ved kun tre anledninger. Jerngjenstandene fra yngre romertid er et fragment av en sigd (*C38248 b*) og en kniv med et rett blad (*C38243 f*) og er fra to ulike graver ved Rød i Vestby.

5.3.3 Spor av en eldre tradisjon

Til nå har jeg sett på ulike funnkombinasjoner mellom inhumasjons- og kremasjonsgraver, og fått frem forskjeller og likheter dem i mellom ved å se på materiale. Den tydeligste forskjellen mellom disse er nedleggelsen av horn og annet organisk materiale i brente graver. Horn er helt fraværende i ubrente graver. Tabell 9 viser samtlige gjenstander av horn, som består av kammer og nåler. Av de til sammen åtte gravene, kan fem av disse vise til tidlige dateringer, før år 400 e.Kr. En grav som viser til meget tidlig datering er en sekundær grav fra Rød i Vestby (*grav 47*). Graven kan tidligst dateres til sent eldre romertid eller ved overgangen til yngre romertid, og Rødsrud har inkludert denne til graver fra tiden før år 200 e.Kr. (Rødsrud 2012:102). Selv har jeg plassert denne til (tidlig) yngre romertid på grunn av hanken på det ene karet som er ornert. Dette er et element som vanligvis viser til yngre romertid (Bøe 1931). Kun en grav (*grav 45*) har fått en senere datering. På bakgrunn av en beltespenne av bronse med dyrehodeutforming kan graven dateres til folkevandringstid eller tidligst overgangen

yngre romertid/folkevandringstid. I likhet med publikasjonen har jeg valgt å legge graven til folkevandringstid (Berg 1997: 97, 103).

Tabell 9: Graver med gjenstandsinnhold av horn-materiale.

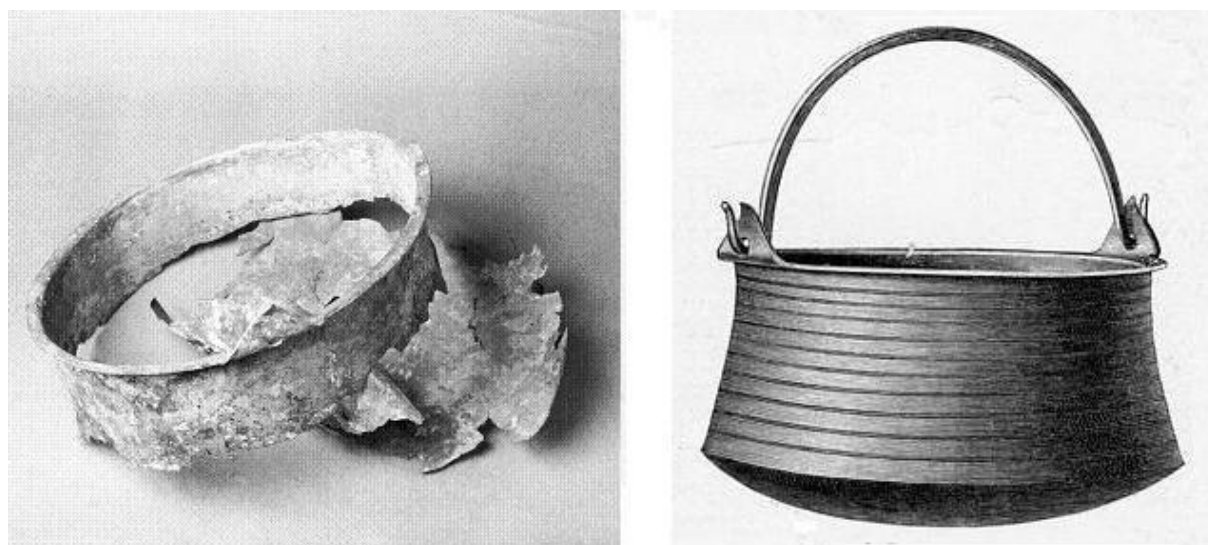
Grav-nummer	C-nummer	Kategori	Form	Gård	Kommune	Gravskikk	Datering
Grav 11	C38091-2	Kam	Sammensatt	Korsegården	Ås	Kremasjon	YRT/FVT
Grav 27	C21372 d	Nål	To småstykker	Harestad	Ski	Kremasjon	YRT
Grav 39	C35935 a	Kam	Sammensatt	Linnestad	Vestby	Kremasjon	YRT
Grav 40	C38243 c	Kam	Trelags	Rød	Vestby	Kremasjon	YRT
-	C38243 c	Nål	Flat	-	-	-	-
-	C38243 c	Nål	Rund	-	-	-	-
Grav 44	C38248 c	Nål	Rund	Rød	Vestby	Kremasjon	YRT
-	C38248 c	Kam	Fragment, mulig nål	-	-	-	-
Grav 45	C38249 b	Kam	Sammensatt, treleddet	Rød	Vestby	Kremasjon	FVT
Grav 47	38251 b	Kam	Fragment	Rød	Vestby	Kremasjon	YRT
Grav 50	C38254	Kam	Fragment	Rød	Vestby	Kremasjon	YRT/FVT

I kapittel 4.2.3, som omhandlet materielle kriterier for individuell identitetsforståelse, ble det hevdet hvordan horn- og beinmateriale ble relatert til transformasjoner av sosial identitet. Disse ble satt i sammenheng med spillebrikker, spinnehjul, bjørneklør og vestlandskjele (Hjørungdal 1999: 90). Et felles trekk er hvordan disse er hentet fra nøkkelmetaforene reise og regenerering, der bjørneklør muligens kan tolkes som et attributt for personer med tilknytning til en Odin-kult (Hvoslev Krüger 1988). Tabell 10 viser en oversikt over beinmateriale av dyr. I en av kremasjonsgravene på Rød (*grav 40*) lå det til sammen fire bjørneklør, blandet sammen med rester av dyrebein og brente menneskebein. Det er også registrert bjørn i Arkeologiportalen fra en sekundærgrav ved Finstad, Ski. Da jeg ikke kan finne bekreftelse på dette i publisert materiale, velger jeg å nedprioritere denne (Uleberg 1992). Bjørneklørne er datert til yngre romertid. Graver med bjørneklør og nåler har en tendens til sjelden å ligge alene (Skogstrand 2010: 26). Det samme gjelder graven med bjørneklør (*grav 40*). Her inneholder materiale til sammen 12 gjenstander fordelt på 8 forskjellige gjenstandskategorier. Nedleggelse av dyrebein opptrer bare i få tilfeller i Follo. Til sammen seks tilfeller fra dyr fordelt på fem graver har C-nummer. I tillegg er det opplyst at enkelte av disse gravene har inneholdt andre rester fra dyrebein som ikke har blitt innlevert.

Tabell 10: Graver med dyrebein.

Grav-nummer	C-nummer	Form	Gård	Kommune	Gravskikk	Datering
Grav 2	C23997-d	Kjevparti/to leddknokler. Hest +fler?	Børsum	Ås	Usikker	YRT/FVT
Grav 6	C9244-a	Dyreribbein av ku	Dyster	Ås	Kremasjon	YRT
-	C9244-b	Dyreribbein av hund	-	-	-	-
Grav 10	23399-d	Hest	Klommestein	Ås	Kremasjon	EJ
Grav 23	38157-2 II	Bjørn?	Finstad	Ski	Kremasjon	YRT
Grav 40	38243-g	Bjørneklør og rester av dyr	Rød Søndre	Vestby	Kremasjon	YRT

Spinnehjul forekommer kun i tre kremasjonsgraver, der samtlige finnes i graver med kam og/eller nåler. To av gravene har datering yngre romertid, mens den siste er plassert til folkevandringstid grunnet beltespenna. Den siste kategorien som Hjørungdal trekker frem ved transformasjon av sosial identitet er bruken av vestlandskjele. I mitt materiale finnes det ett tilfelle av denne typen bronsekar (Figur 9), fra Dyster i Ås (*grav 6*). Nedlagt i vestlandskjelen lå brente bein samt ribbein av ku og hund. I tillegg ble det nedlagt to vindusurner sammen med det tidligere nevnte skrinet med skyvelokk. I skrinet lå det plassert en synål, sølvbeslag og en avkappet betalingsring av gull. Graven er datert til senere del av yngre romertid.

Figur 9: Vestlandskjele. Til venstre: Vestlandskjele fra Dyster i Ås (grav 6, C9228). Til høyre: Vestlandskjele avbildet i Norske Oldsager (1999 [1885]). Foto: Ørnulf Hjort-Sørensen (t.v.) og Oluf Rygh (t.h.)

5.3.4 Oppsummering av kombinasjonsanalyse

I dette delkapittelet har jeg forsøkt å trekke frem gjenstandskategorier, som felles legger seg i en tidlig fase. Den materielle kulturen relaterer seg til kriteriene som er tilknyttet transformasjoner av sosial identitet, slik Hjørungdal har påpekt (se kapittel 4.2.3). Jeg vil videre forsøke og forså hva dette betyr for vår forståelse av sosial identitet og hvordan disse kombinasjonene kan tolkes.

5.4 Sosial identitet i gravene

I dette delkapittelet vil jeg drøfte de ulike sfærene for den materielle kulturen. Det er tidligere vist skille mellom ulike handlingsideal for det sosiale kjønn, knyttet til det mannlige og

kvinnelige. I tillegg er det den kollektive komplementære sfæren, hvor materiale ikke kan knyttes til verken den mannlige eller den kvinnelige sfæren (Hanisch 2001, 2002). Her vil jeg vise til tidligere oppsatte kriterier for den individuelle identitetsforståelsen (kapittel 4.2.4)

5.4.1 Mannssfæren

Hanisch ser beltesteiner i sammenheng med den mannlige sfæren, og knytter gjenstanden til mannens handlingsideal som et mulig symbol for hans livskraft og manndom (Hanisch 2001: 57). Det er ikke gjort noen sikre funn av beltesteiner i Follo, som kan dateres til eldre jernalder. Riktignok er det avdekket flint og kvarts i tre gravhauger. Disse har den egenskapen at de kan benyttes til å skape gnister og ild (Kaliff 1997: 121). To flintavslag (*C38091 6a-b*) er funnet i en kremasjonsgrav ved Korsegården (*grav 11*), mens en annen ble funnet i en kremasjonsgrav ved Haga (*grav 8, C33239 c*). Den siste var av kvarts og er funnet i inhumasjonsgraven på Moer (*grav 12, C51637*). Samtidig er det avdekket ildslagningsutstyr, eller et ildstål i en gravhaug ved Sander i Ski (*grav 32, C23108 c*). Denne ble avdekket i samme grav som et våpen, en usedvanlig lang og kraftig spydspiss (*C23108 a*).

Det er til sammen avdekket fem graver med våpenutstyr, der samtlige har usikker gravskikk (Tabell 11). Våpnene inkluderer spyd, skjoldbule og pilspiss og er i to tilfeller avdekket i yngre romertidsgraver. De øvrige gravene er datert til overgangen yngre romertid / folkevandringstid og folkevandringstid, mens den siste er datert til eldre jernalder. Selv om samtlige av gravene har en usikker gravskikk, kan opplysningene hentet fra appendiks 1 gi en pekepinn på behandlingen av gjenstandene. Pilspissene fra grav 12 skal være meget godt bevart, mens det kan påvises glødeskall på skjoldbule fra grav 18. Spydspissene fra grav 21, 32 og 35 skal alle være forrustet.

Tabell 11: Våpengraver i Follo – tilknyttet mannssfæren. Pilspisser, skjoldbule og spyd fra sikre gravkontekster.

Grav-nummer	C-nummer	Kategori	Materiale	Gård	Kommune	Gravskikk	Datering
Grav 12	C28697 a-b-c-d-e	Pilspiss	Jern	Melleby	Ås	Usikker	FVT
Grav 18	C17185	Skjoldbule	Jern	Treider	Ås	Usikker	YRT
Grav 21	C13898 – C13899	Spyd	Jern	Eljesrud	Ski	Usikker	EJ
Grav 32	C23108 a	Spyd	Jern	Sander	Ski	Usikker	FVT
Grav 35	C35790	Spyd	Jern	Elle	Frogn	Usikker	YRT

Samtidig vil jeg trekke frem flere innleverte våpengjenstander som har en sannsynlig forbindelse til grav. Spyd er det våpenet som går igjen mest av de innleverte gjenstandene. Tre spydspisser er funnet ved Skisjordet (*grav 17, C1181, C1182 og C1183*), mens de øvrige

har innkommet fra Reitvedt (*grav 31, C26486*), Bruer (*grav 36, C12655*) og Skoklefeld (*grav 54, C1890*). På Dyster har en skjoldbule (*C9239 i*) blitt innlevert sammen med et tveegget sverd (*C9239 i*). Disse skal ha vært nedlagt i en de ryddede gravhaugene (*grav 7*). Et beslag som skal være skjoldbuleformet ble innbrakt fra Råstad i Vestby. Dette er den eneste våpengjenstanden som skal være av bronse. De øvrige skal alle ha vært av jern.

5.4.2 Kvinnesfæren

Redskaper for tekstil- og skinnbearbeiding er gjenstander som knyttes til kvinnelige handlingsidealer. Tabell 12 viser sju graver som alle inneholder gjenstander som kan relateres til husfruerollen. Fem av disse er datert til yngre romertid, der to av disse er inhumasjonsgraver. De to øvrige gravene dateres til yngre romertid/folkevandringstid med usikker gravskikk, mens den siste er en kremasjonsgrav fra folkevandringstid.

Tabell 12: Graver med gjenstander relatert til husfruerolla

Grav-nummer	C-nummer	Kategori	Materiale	Gård	Kommune	Gravskikk	Datering
Grav 2	C23997-b	Spinnehjul	Bergart	Børsum	Ås	Usikker	YRT/FVT
-	C23997-c	Vevsverd	Jern	-	-	-	-
Grav 4	C9751-f	Håndsnellehjul	Brent leire	Dyster	Ås	Inhumasjon	YRT
Grav 6	C9241-l	Synål	Bronse	Dyster	Ås	Kremasjon	YRT
Grav 13	C51637-d	Spinnehjul	Bly	Moer	Ås	Inhumasjon	YRT
-	C51637-i	Tein	Jern/ tre	-	-	-	-
-	C51637-j	Tein	Tre	-	-	-	-
Grav 40	C38243-e	Spinnehjul	Keramikk	Rød	Vestby	Kremasjon	YRT
Grav 44	C38248-a	Spinnehjul	Keramikk	Rød	Vestby	Kremasjon	YRT
-	C38248-a	Spinnehjul	Kleber	-	-	-	-
Grav 45	C38249-e	Spinnehjul	Bergart	Rød	Vestby	Kremasjon	FVT

Et spinnehjul av bronse fra en brent kvinnegrav fra Linnestad i Vestby (*grav 29*) har ikke blitt med i oversikten, da den ikke har fått C-nummer. Det står i beskrivelsen hvordan en glassperle (*C35935 b*), har smeltet seg fast i et fragment av en tynn bronsetein (appendiks 1). Den gravlagte var en ung kvinne i 18-20 års alder, og dateres på bakgrunn av leirkaret til yngre romertid, ca 370 e.Kr. (Hernæs 1982; Sagflaot 1982).

5.4.3 Den komplementære og kollektive sfæren

I min materialgjennomgang ble det redegjort at materiell kultur som er uavhengig av sosial kjønnsidentitet går inn under en komplementær sfære. Dette gjelder gjenstander som verken er relatert til det kvinnelige eller det mannlige. Gjenstandskategoriene som går inn under denne sfæren er beholdere, spilleutstyr og fingerringe. Hanisch knytter disse til kollektive idealer for opprettholdelse av allianser, gjestebud og gaver (Hanisch 2001: 85).

Til sammen 71 beholdere er registrert i mitt materiale. Leirkarene er den hyppigst forekommende gjenstandskategorien i Follo, med sine 62 eksemplarer. I Follo inneholder 36 av 45 graver ett eller flere leirkar. Disse har som regel vært nedlagt som gravurne. Likevel inneholder 12 av gravene leirkar som er i kombinasjon med andre leirkar (Figur 10). Her skiller inhumasjonsgravene seg ut med til sammen tre, fire og seks leirkar. To av disse har også inneholdt de eneste trekarene, som er lokalisert ved Dyster (*grav 4, C9750*) og Finstad (*grav 22, C38111 5*). Nedleggelse av flere leirkar i gravene begynner i yngre romertid, og fortsetter utover folkevandringstiden.

Grav-nummer	C-nummer	Antall leirkar	Gård	Kommune	Gravskikk	Datering
Grav 4	C9745-C9749, C9758	6	Dyster	Ås	Inhumasjon	YRT
Grav 5	C9759-C9761	3	Dyster	Ås	Kremasjon	YRT/FVT
Grav 8	C33239 a-b	2	Haga	Ås	Kremasjon	EJ
Grav 11	C38091 4, 5a-b, 9	4	Korsegården	Ås	Kremasjon	YRT/FVT
Grav 13	C51637 k-l	3	Moer	Ås	Inhumasjon	YRT
Grav 22	C38111 11-15	4	Finstad	Ski	Inhumasjon	YRT
Grav 24	C30161 a-c, e	4	Grønstedt	Ski	Kremasjon	FVT
Grav 25	C30161 i-k	2	Grønstedt	Ski	Kremasjon	YRT/FVT
Grav 27	C21372 a-c, c	4	Harestad	Ski	Kremasjon	YRT
Grav 39	C35935 c-d	2	Linnestad	Vestby	Kremasjon	YRT
Grav 40	C38243 d, k	2	Rød	Vestby	Kremasjon	YRT
Grav 46	C38250 a-b	2	Rød	Vestby	Kremasjon	YRT/FVT

Figur 10: Graver med to eller flere leirkar.

Jeg har tidligere nevnt Dysterskrinet, som er en eske av tre med skyvelokk (*C9240*). Denne har blitt benyttet som beholder for småsaker; en synål, en betalingsring i gull og et sølvbeslag (*C9241-9243*). Esken syntes opprinnelig å ha vært nedlagt i en vestlandskjele (*C9228*) av typen R.353, sammen med to dyreribbein av en ku og en hund (*C9244 b-c*). Det skal også ha stått to vindusurner (*C17935*) oppi vestlandskjelen (Nicolaysen 1879). I en annen gravhaug på Skisjordet (*grav 16*), med usikker gravskikk og datering, har det også blitt funnet en bronsekjele (*C1023*). Denne er halvkuleformet med opphøyet sirkelrund bunn uten spor av føtter. Her skal det også ha ligget bruddstykker av en gravurne, som ikke har fått C-nummer (appendiks 1). I sekundærgraven på Finstad i Ski (*grav 23*), vil jeg trekke frem et uidentifisert inventar fra en brent mannsgrav fra yngre romertid. Denne inneholdt et smeltet grønt glass med et samlet mål på 3,2 cm. Stykkets tverrsnitt er ovalt, og to biter kunne settes sammen til en avslutning som går ut i en vridd hale. Dette kan ha vært en type beholder (Uleberg 1992).

Importert utstyr i form av glassbegre, bronsekar og annet romersk inspirert drikkeutstyr har klare vitnesbyrd om drikkeskikkens sentrale betydning i eldre jernalder. Sammen med øvrige importerte gjenstander, ses dette materialet tradisjonelt sett i sammenheng med handel og

kontakt (Hanisch 2002: 33). Tabell 13 viser sju graver med importgjenstander, som i stor grad dateres til yngre romertid. Det er kun graven fra Linnestad i Vestby (*grav 38*) som er datert til overgangen yngre romertid/folkevandringstid. Alle inhumasjonsgravene inneholder gjenstander som ikke er produsert lokalt. Her skiller den ubrente graven fra Dyster seg ut (*grav 4*). Kvinnen som var nedlagt fikk med seg et bronsekjede med perler av både glass og rav, i tillegg til flere hengeprydelser. En av disse er et fragment av en romersk denar, fra Keiser Hadrians regjeringstid (117-138 e.Kr). Mynten er gjennomboret for å bli brukt som smykke. Til tross for den tidlige datering, viser den sterke slitasjen at smykket har vært i bruk over lang tid, før det ble delt, og nedlagt en gang på slutten av 300-tallet (Skaare 1976).

Tabell 13: Graver med importgjenstander

Grav-nummer	C-nummer	Kategori	Materiale	Gård	Kommune	Gravskikk	Datering
Grav 4	C9754-i-j	Perler	Glass, Rav	Dyster	Ås	Inhumasjon	YRT
-	C9755	Hengeprydelse	Sølv	-	-	-	-
-	C9756-l-1	Hengeprydelse	Sølv	-	-	-	-
-	C9756-l-2	Hengeprydelse	Bronse	-	-	-	-
Grav 6	C9228	Bronsekar	Bronse	Dyster	Ås	Kremasjon	YRT
-	C9242	Betalingsring	Gull	-	-	-	-
Grav 13	C51637-b	Perler	Glass,Rav,Gull,Sølv	Moer	Ås	Inhumasjon	YRT
Grav 16	C1023-a	Bronsekar	Bronse	Skisjordet	Ås	Usikker	EJ
Grav 22	C38111-3-4	Perler	Rav,Glass	Finstad	Ski	Inhumasjon	YRT
Grav 38	C1887	Perler	Glass,Rav,Koral	Linnestad	Vestby	Usikker	YRT/FVT
Grav 39	C35935-b	Perler	Glass	Linnestad	Vestby	Kremasjon	YRT

Den andre gjenstandskategorien som relateres til den kollektive sfæren er spilleutstyr. Disse ser Hanisch i sammenheng med forlovelsesskikk, tett knyttet til opprettelsen av ekteskapsalliansen (Hanisch 2001: 89). Det er sparsomt med spilleutstyr i Follo-gravene.

Til sammen tre spillebrikker, der to brikker av brent leire er nedlagt i inhumasjonsgraver i yngre romertid (Tabell 14). Den siste brikken er av kleber og var nedlagt i en kremasjonsgrav ved Dyster. Denne lå sammen med et kar med hank ved randen (R.365), som hovedsakelig kjennes fra tiden ved eller like før år 400 e.Kr. Da varianten også kjennes i tiden utover 400-tallet (Rødsrud 2012: 54), er graven datert til overgangen yngre romertid/folkevandringstid. Ingen av spillebrikkene kan dateres med sikkerhet til folkevandringstid.

Tabell 14: Graver med spillebrikker.

Grav-nummer	C-nummer	Form	Materiale	Gård	Kommune	Gravskikk	Datering
Grav 3	C9743	Rund skive	Kleber	Dyster	Ås	Kremasjon	YRT/FVT
Grav 4	C9744-a	Ovar skive	Brent leire	Dyster	Ås	Inhumasjon	YRT
Grav 13	C51637-m	Flat bunn/velvet overflate	Brent leire	Moer	Ås	Inhumasjon	YRT

Den tredje gjenstandskategorien er fingerringer, som Hanisch ser i sammenheng med etableringen av ulike sosiale og politiske allianser (Hanisch 2001: 96 m.ref). Det finnes ingen fingerringer av gull i mitt materiale, og det er ingen informasjon å hente i *Oldtidsgull i Follo* (Sørensen 1977). Mitlid (2003: 74) skriver at det i følge gamle notarer skulle ha fulgt med gullringer i graven fra Linnestad (*grav 38*), uten å henvise nærmere. Dette har jeg ikke funnet bekreftelse på. Likevel vil jeg trekke frem en ring av blekt gull (*C9242*), som har veid i underkant av 2 g. Da ringen er avkappet i begge ender, og har vært benyttet som et betalingsmiddel, vil ikke den gå inn i kategorien fingerring. I likhet med bronseringen fra Grønstvedt i Ski (*grav 24, C30161 g*), har jeg behandlet gjenstanden som en ring i gruppe 3. Tabell 15 viser til sammen tre fingerringer som er registrert i mitt materiale. Begge er fra ubrente kvinnegraver datert til yngre romertid. Den ene er en delvis overlappende sølvring fra Moer, mens de to andre sølvringene ble avdekket i graven på Finstad. Begge de sistnevnte fingerringer har spor av ulltøy i tillegg til never og lindebark. De ser dermed ut til å ha vært innpakket hver for seg, sammen med den avdøde (Uleberg 1992).

Tabell 15: Graver med fingerringer av sølv eller bronse

Grav-nummer	C-nummer	Form	Materiale	Gård	Kommune	Gravskikk	Datering
Grav 13	C51637 c	Delvis overlappende	Sølv	Moer	Ås	Inhumasjon	YRT
Grav 22	C38111 1a	Dekor, innpunslede hakk	Sølv	Finstad	Ski	Inhumasjon	YRT
-	C38111 1b	Dekor, innpunslede hakk	Sølv	-	-	-	-

5.5 Sammenfatning

I en kort oppsummering kan jeg vise til at gravmateriale fra Follo gir et sparsomt bilde i periodens eldste del, førromersk jernalder/eldre romertid. Deretter skjer det en utvikling hvor et stort antall gjenstander blir nedlagt i graver. I de tidligste dateringene er det særlig beinmateriale, bjørneklør og gjenstander av horn som finnes i samme graver. Dette gjelder stort sett kremasjonsgraver. Utover perioden skifter gjenstandstilfanget, og mer personlig utstyr synes å nedlegges i gravene.

6 Diskusjon

I kapittel 4.2 diskuterte jeg frem ulike materielle kriterier for en dividual og individuell identitetsforståelse. Her kom det frem hvordan bjørneklør er tolket for å være knyttet til en magisk-religiøs gruppe, som muligens kan relateres til en Odin kult (Hvoslev Krüger 1988). I tillegg er gjenstandskategorier som vestlandskjeler, spinnehjul, spillebrikker og kammer relatert til transformasjoner av sosiale identiteter (Hjørungdal 1999: 90). Disse kan muligens tolkes som dividual identitetsforståelse i gravene, der de symboliserer hamskifte assosiert med nøkkelformene reise og regenerering (Fredriksen 2006: 279) (se kapittel 4.2.3). Den individuelle identitetsforståelsen ble relatert ut fra ulike handlingsideal for menn og kvinner til forskjellige former for sosiale status. Materiale ble her delt inn i en maskulin, feminin og en komplementær sfære. Her markerer mannen seg gjennom sin lederrolle, og fremhever sin evne til å underholde sitt følge. Redskaper for tekstil- og skinnarbeid relateres til kvinnelige handlingsidealer, og markerer husfruen på gården (Hanisch 2001) (se kapittel 4.2.4). På bakgrunn av disse kriteriene, vil jeg se gjenstandskombinasjonene som jeg har behandlet i kapittel 5. Disse skal diskuteres i lys av mine problemstillinger omkring menneskenes forhold til de døde, og hvordan endringene påvirket de levendes bevissthet om sin egen identitet.

6.1 Et samfunn i forandring

I analysen ser man endringer i materialet ved yngre romertid og inn i folkevandringstiden. Dette må ses i sammenheng med de store samfunnsmessige omveltningene som preget både Sør-Skandinavia og Nord-Europa på denne tiden (Hedeager 1990, 1999; Herschend 2009). Sentralt i dette bilde skal ha vært det endelige bruddet med det gamle stammesamfunnet, som utviklet seg mot et nytt sosialt system basert på forbund og allianser mellom ulike enkeltpersoner. Dermed skjedde det en utvikling i retning av et mer individorientert samfunn, der et mer markert ledersjikt i et sosialt hierarkisk samfunn ble lagt til rette (Hedeager 1990; Herschend 2009). Her baserte den individuelle herskeren seg på å knytte mennesker til seg i sosiale forbund gjennom ulike aktiviteter. Aktivitetene skjedde i kontrollerte omgivelser innenfor elitens haller, der lederen skapte og bekreftet lojalitets- og avhengighetsforhold ved å tilby mat, drikke og materielle gaver til de oppmøtte (Dietler 2001: 82-85; Mauss 1995 [1924]). Her markerte husfruen seg, ved å tilby drikke til den personen med høyest status

først. Deretter ble deltakerne med lavere status tilbudt sin posisjon, ved at de ble servert i hierarkisk rekkefølge som de så bekreftet ved å drikke (Enright 1996; Hanisch 2001). Rødsrud ser økningen i antall drikkeutstyr i gravene i romertid i sammenheng med et uttrykk for gjestebudet, og da særlig drikketritualenes rolle i det nye hall- og elitemiljøet i perioden (Rødsrud 2010: 51; 2012).

Figur 11: Gravutstyr fra grav 22 og grav 13. T.v. Kar på stett (C38111-11), hektespenne (C38111-2) og to fingerringer (C38111-1a og C38111-1b) fra Finstad i Ski (grav 22). T.h. Hankekar (C51637-k), spinnehjul med tein (C51637-d, C51637-i og C51637-j), fingerring (C51637-c) og perler i glass, rav, gull og sølv (C51637-b) fra Moer i Ås (grav 13). Foto: Eirik Irgens Johnsen

Endringene som kan spores i funnmaterialet fra Follo passer godt innenfor et slikt bilde. I analysen kom det fram hvordan drikkeutstyret ikke opptrer før helt mot slutten av yngre romertid. Keramikkmaterialet viser også en endring i form og antall i gravene. Dette ser man tydeligst i en rik kvinnegrav fra Dyster (grav 4), der et kar av flaskeform var nedlagt sammen med fem andre leirkar. Serveringskeramikk slik som tut- og begerformede kar (f.eks. grav 22) og hankekar av formen R361 (f.eks. grav 13) begynner også å bli vanligere fra og med 300-tallet i Follo (se Figur 11). Det økende drikke- og spiseutstyret i gravene kan tolkes i retning av et økt fokus på det diakritiske gjestebudet, der kvinnene og særlig husfruen hadde en sentral rolle. På jernaldergården på Moer ble Hus III reist i eldre romertid og ombygd i folkevandringstid, mens Hus II ble oppført i yngre romertid og ombygd ved overgangen til folkevandringstid. Lil Gustafson tenker seg at Hus II kunne ha vært bolighuset, mens Hus III kunne fungere som en festhall (Gustafson 2005: 119). Det er ikke umulig at store samlinger og viktige beslutninger ble foretatt i Hus III før begge hus gikk ut av bruk ved slutten av

folkevandringstid. Dette kan tolkes i den retning av at menneskene i Follo får øynene opp for en ny hall- og elitementalitet mellom år 350 og 400.

Under romertiden i Sør-Skandinavia, og særlig på de danske øyene, ble bruken av mat- og drikkeutstyr benyttet som gravutstyr. Hobby-funnet skiller seg ut som det fremste eksemplet, der et fullt romersk sett fra tidlig eldre romertid, ble nedlagt sammen med gjenstander av lokalt opphav (Friis Johansen 1923: 158). I overgangen mellom eldre og yngre romertid viser også gravmaterialet fra flere rike graver på Stevns på Sjælland å få nedlagt større mengder av mat- og drikkeutstyr, samt romersk import (Lund Hansen 1987: 412-413). Samtidig viser gravskikken på Sjælland hvordan inhumasjonsgraver begynner å opptre allerede ved overgangen til yngre romertid (Lund Hansen 1987: 454). Dette er godt illustrert i en av Himlingøjes rikeste graver (*grav 1949-2*), datert til år 210/20-250/60 e.Kr. Her fikk en gravlagt ubrent kvinne blant annet med seg et romersk service i tillegg til flere kostbare smykker (Lund Hansen, et al. 1995: 166-167). I Follo dukker ikke inhumasjonsgraver (*grav 4, 13 og 22*) opp før i yngre romertids senere del. Gravene er blant Folloes rikeste, og det er også her økningen av både drikkeutstyr og fremmede varer begynner å opptre med den avdøde. En slik kombinasjon vitner om at det er en sammenheng mellom de ubrente gravene og en ny samfunnsform som hadde fokus på individet og gjestebudet.

6.2 Konturene av en eldre tradisjon

I forrige delkapittel viste jeg en bevegelse i tid ved å se på gjenstandsmateriale fra mitt undersøkelsesområde. Jeg vil nå ta for meg denne materialforskyvningen, og se endringen i lys av mitt teoretiske rammeverk og de materielle kriteriene som ble satt i kapittel 4.2.3 og 4.2.4. Et generelt trekk fra gravmateriale med tidlig datering er fokuset på transformasjon og reproduksjonen av liv. Dette gjelder ved kremasjonsgravene i Follo fra overgangen mellom eldre og yngre romertid, der man finner forekomst av brente bein og rester i ulike gjenstandskategorier. Fra en grav ved Rød i Vestby (*grav 44*), ble det avdekket flere hornmateriale i form av kam og hårnål, i tillegg til to spinnehjul. Disse var lagt ned sammen med et fragment av en jernsigd, som kan vise til tradisjoner tilbake til førromersk jernalder (Martens 1969). I Follo har kremasjonsgravene med bjørneklør, i tillegg til beinkammer, beinnåler og spinnehjul blitt avdekket. Disse kan ses i sammenheng med Hjørungdal sitt argument av å representere transformasjoner av menneskelig forhold og sosial identitet (Hjørungdal 1999: 90). Felles for disse gravene er at de generelt har en tidlig datering. Det

forekommer også intensjonell fragmentering og destruering utenfor gravkontekstene. Nedleggelse av fragmenter ser ut til å ha vært en vanlig praksis i Follo. Dette ses blant annet fra et stolpehull fra hus 1 på Korsegården, datert til 135-340 e.Kr. (Uleberg 1990). Her ble det dokumentert en dreiekvern som allerede var ødelagt da den ble deponert under bærestolpen til et treskipet langhus (Guttormsen 2003; Kristensen 2010). Fragmenter av en dreiekvern har også blitt avdekket i gravhauger til samme periode ved Store-dal i Østfold (Uleberg 1990a: 198). På Revhaug i Vestby er det funnet et fragment av en større kvernstein på bunnen av en stor gravhaug (*grav* 53). Slike handlinger, der fragmenterte gjenstander blir intensjonelt nedlagt i graver ser ut til å ha vært et vanlig fenomen under den rituelle gravleggingsprosessen. Det ser dermed ut til at brente bein og øvrig gjenstandsmateriale har hatt visse fellestrekk i måten de er behandlet på (Wangen 2009: 110, 135). De døde i kremasjonsgravene i Follo har blitt transformert. Gravene kan således være relatert til en dekonstruksjon av menneskelig identitet i livet og en rekonstruksjon i form av en identitet som stamfar (Hjørungdal 1999: 90). Bjørneklør blir tolket som symbolsk uttrykk for hamskiftet av sjamanistiske egenskaper som kan være relatert til en Odin-kult (Hvoslev Krüger 1988). Menneskekroppen er i sjamanistiske transformasjoner blitt sett på som en flytende signifikant i den liminale overgangen mellom menneskelige forhold. Gravene som kan vise til sjamanistiske egenskaper. Disse er symbolsk representert av matpraksis innenfor et forhold av offer og gjensidighet mellom mennesker og guder. Dette refereres dermed til nøkkelmetaphorene reise og regenerering.

6.3 Personlighetsoppfattelse i endring

I analysen kom det frem hvordan graver med importerte glass og bronsegjenstander stadig ble mer vanlige å nedlegge i graver fra og med yngre romertid. Deretter skjer det en nedgang på slutten av folkevandringstid, samtidig som personlige gjenstander blir nedlagt jevnt utover både yngre romertid og folkevandringstid. Den gravlagte mannen med våpenutstyr kan vise til den mannlige familiens forsvarer av den sosiale orden og ættens ære. Kvinnen med sitt drakt- og tekstilutstyr viser til husfruen som husholdningsansvarlig og opprettholder av den sosiale orden. Disse er assosiert med handlingsidealer for den modne mann og kvinne (Fredriksen 2005: 295; Hanisch 2002).

Lisbeth Skogstrand (2014) har studert kremasjonsgraver fra år 200 til år 400, der hun har påvist at menn og kvinner er begravd med samme gjenstandskategorier. Dette tolker hun som

et tegn på at kjønn ble sett på som mindre viktig. Samtidig fikk klassetilhørighet og hierarkiske klassifisering større betydning i samfunnet. Til og med overklassemennene fikk flere rollemuligheter, og krigeren ble ikke lenger det eneste idealet. Lotte Hedeager beskriver hvordan opprettholdelsen av det politiske landskapet ikke bare vokste seg frem gjennom våpenferdighet, besittelse av jord og staselige gjenstander. Kontakten med det hinsidige, tilgangen til forfedrenes og gudenes verden, var avgjørende for å kunne fremheve den autoriteten som krigereliten og den politiske makten var avhengig av. For å oppnå dette, hentet de sin legitimitet gjennom åsatroen, og benyttet Odin, gudenes konge, som sitt genealogiske utgangspunkt (Hedeager 1999: 86). Hans evne til å bevege seg mellom liv og død, gjorde han til en hersker over seiden, og en fremragende og mektig utøver (Hedeager 1999: 79). Ved å tilegne seg spesiell kunnskap, kunne lederen på lik linje med Odin innhente de egenskaper og ferdigheter som var nødvendig for å kunne lede sitt følge. Grensekryssingen, tilknyttet liv og fruktbarhet, ser dermed ut til å ha fått en annen dreining enn i romertid. Fra å være et allment fenomen, blir nå Odin-kulten relatert til folkevandringens krigerelite og til deres ideologiske forankring (Hedeager 1999: 93).

Kontakten med den andre verden hadde stor betydning for utviklingen og opprettholdelsen av elitens politiske autoritet. Et viktig bindeledd mellom denne og den andre verden var dyrene, benyttet som hjelpeånder i forbindelse med sjelereise til forfedrene. I mitt materiale finnes både ville og domestiske dyr. Her viser bjørneklør til en tidlig datering i yngre romertid, mens et kjeveparti på en hest, samt mulig flere dyrebein er datert til yngre romertid/folkevandringstid. I en grav fra Rød (*grav 45*) har det blitt avdekket en beltespenne med dyrehodeutforming datert til folkevandringstid. Dyreornamentikken fikk dermed en sentral plass i de religiøse seremoniene, og ble et viktig verdighetstegn som eliten kunne utsmykke seg med (Hedeager 1999: 87). Den nye dyrestilen, kalt Stil I, oppsto på begynnelsen av 400-tallet, og utviklet seg overveiende omkring dyrefigurer på flere ulike metallgjenstander (Hedeager 1999: 57-58). Gry Wiker trekker frem C-brakteater, der dyr og mennesker opptrer sammenflettet i geometriske mønstre, i en retning der herskeren har evne til å krysse grenser mellom dødsriket eller andre fjerne steder på jorden (Wiker 2001: 53). Slik kan dyrestilen ses i sammenheng med hamskiftet, der sjelen frigjøres fra kroppen i en annen zoomorf skikkelse (Hedeager 1999: 76). I Ynglingesaga under den sennordiske mytologien, skriver Snorre at det fremfor alt var Odin som oftest skiftet ham, på oppdrag for seg selv eller for andre. Mens han selv var et helt annet sted i dyreham, som fugl eller dyr, fisk eller en orm, lå kroppen hans igjen tilsynelatende livløs (Hedeager 1999: 79;

Ynglingesaga kap. 7). Gjennom bruken av dyreornamentikk, kunne folkevandringstidens elite fremme sin visdom og ideologiske suverenitet, slik at man skilte seg ut og kunne opprettholde sin makt og politiske autoritet (Hedeager 1999: 87).

Grensekryssing ble i takt med den økte kroppsforståelsen noe vanlige mennesker i stadig vanskeligere grad kunne praktisere selv. En av disse grunnene er basert på at grensekryssing ofte medførte at man krysset grenser mellom kjønn (Solli 2002). Wiker (2001) ser en endring i grenseoverskridelse på midten av 500-tallet. Endringene leses hun ut fra ornamentikken i tilknytning til brakteater, der mennesket blir fremstilt som mer anstendig, spesielt gjennom et klarere skille mellom kjønnene. Dette knytter hun opp mot den økte innflytelsen fra kristendommen som ble etablert på kontinentet utover folkevandringstiden (Wiker 2001). Menneskekroppen ble mer sakral, og bruken av sjamanistiske trekk som bjørneklør og knuste menneskebein sammen med beinmateriale avtar i løpet av eldre jernalder. I Follo er det et stort fravær av disse gjenstandsgruppene etter år 400. Dette antyder en mentalitetsendring ved overgangen mellom yngre romertid og folkevandringstid i undersøkelsesområde, som kan ses i sammenheng med en endring i verdensbildet. Begravelsene blir et uttrykk for en idealisert dødestil, i tråd med bestemte myter og forestillinger, slik at den best tenkelige skjebnen for avdøde venter i etterlivet (Kristoffersen og Østigård 2006). Dette ses i lys av et mer individorientert samfunn, der det kollektive med transformasjon og grensekryssing i stadig mindre grad ble gjeldene.

7 Avslutning

7.1 Konklusjon

Denne avhandlingen viser en forskyvning i begravelsespraksis og mentalitetsendring i Folloområdet i løpet av eldre jernalder. Bjørneklør er tolket som symbolske uttrykk for hamskiftet, med sjamanistiske egenskaper som kan relateres til en Odin-kult (Hvoslev Krüger 1988). I forbindelse med slike sjamanistiske transformasjoner ble menneskekroppen sett på som en ”flytende signifikant” i den liminale fasen mellom menneskelig tilstand. Med unntak av tre sikre inhumasjonsgraver og enkelte med usikker gravskikk, viste et stort flertall av gravene i Follo tegn til kremasjon. Den kremerte kroppen har dermed vært igjennom en dekonstruksjon, der den sosiale identiteten til avdøde ble slettet. Vestlandskjele, kammer, spillebrikker, spinnehjul, samt bjørneklør, har en generell tidlig datering. Gjenstandskategoriene kan tolkes som sjamanistiske egenskaper i gravene, der de symboliserer hamskiftet innenfor en komplementær sfære. Disse kan relateres til Hjørungdal sitt argument hvor de representerer transformasjoner av sosial identitet. Identiteten ble dekonstruert, og gikk igjennom den farlige liminale fasen før den ble rekonstruert til den senere tilværelsen som forfedre (Hjørungdal 1999: 83, 90). Gjenstandskombinasjonene fra førromersk jernalder/eldre romertid og yngre romertid har en relativt høyere grad av kjønnskomplementaritet, der behandlingen av liket og gravutstyret inngår i mer dividuelle identitetsforståelser.

Ved utgangen av yngre romertid begynner en ny gravskikk å få innpass i Follo. Her skiller tre inhumasjonsgraver seg ut, hvor samtlige er kvinnegraver. Disse blir dermed assosiert med handlingsidealene for den modne kvinnen, relatert til husfruen på gården. De ubrente kroppene knyttes til en høyere grad av bevaring av identiteten, der gjenstandskategoriene reflekterer en økt polarisering mellom den maskuline og feminine sfæren (Fredriksen 2006). Samtidig inneholder gravene flere leirkar som kan relateres til matlagning og servering, og kan ha vært symboler på liv og død i en evig gjensidig gavebytterelasjon mellom de levende og døde. Utover yngre romertid og folkevandringstid begynte menneskene å få et langt mer kroppslig og individfokusert syn på livet og døden. Endringene medførte at transformasjon og grensekryssing ikke opptok mennesket i like stor grad som tidligere. En økende vekt av

polarisering av kjønnsidentiteter må ses i forbindelse med aktivitetene til den nye herfølgestrukturen –eller comitatus-strukturen og det aristokratiske livet i hallen. Menneskene i eldre jernalder fikk endret sin forståelse av sin kropp, seg selv og handlingsidealer som er relatert til kjønnsidentitet. Dette ses tydelig i forholdene med nye ideologiske og religiøse strømninger fra kristendommen på kontinentet. Dermed ser det ut til at de kristne ideene påvirket mentaliteten til menneskene i Follo. Bjørneklør og materiale av horn faller tilbake i løpet av 400-tallet og man blandet ikke menneskebein med dyrebein i samme grad som tidligere. De sjamanistiske trekkene i gravene ble dermed erstattet av mer idealiserte identiteter omkring det maskuline og det feminine.

8 Litteraturliste

Arkeologiportalen

2014 *Universitetsmuseenes arkeologiske samlinger på nett*. Kulturhistorisk Museum i Oslo, <http://www.unimus.no/arkeologi/> (Lest: 24.03.2014).

Arkeologisøk

2014 Unimus Universitetsmuseenes gjenstandssamlinger
<http://www.unimus.no/arkeologi/forskning/index.php> (Lest: 24.03.2014).

Askeladden

2014 *Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge*, <http://askeladden.ra.no/login/index.jsp> (Lest: 14.04.2014).

Bakken, E.

2008 *Sarpsborg - byen ved fossen*. Utgitt av Sarpsborg kommune.

Becker, C. J.

1977 Hva sker der i dag indenfor den arkæologiske forskning? *De ældste tider* I: J. Brøndsted.

Berg, E.

1997 Et eldre jernalders gravfelt fra gården Rød i Vestby, Akershus. *Universitetets Oldsaksamling Årbok 1995/1996*: 85-113, Oslo.

Bourdieu, P.

1977 *Outline of a theory of Practice*. Oversatt av R. Nice. Cambridge University Press, Cambridge.

Brush, K.

1988 Gender and mortuary analys in pagan Anglo-Saxon Archaeology. *Archaeological Review from Cambridge* 7: 1. 76-89.

Brück, J.

2004 Material Metaphors: The relational construction of identity in Early Bronze Age burials in Ireland and Britain. *Journal of Social Archaeology* 4: 307-333.

Bukkemoen, G. B.

2007 Alt har sin plass. Stedsidentitet og sosial diskurs på Jæren i eldre jernalder. *Sjøreiser og stedsidentitet: Jæren/Lista i bronsealder og eldre jernalder* Hedeager, L. (red), s. 153-302. Oslo arkeologiske serie 8. Oslo, Unipub.

Bøe, J.

1931 *Jernalderens keramikk i Norge* 14. Museet, Bergen.

Bårdseth, G. A.

- 2007 Hus, gard og graver langs E6 i Sarpsborg kommune. *Varia* 66. Kulturhistorisk museum, fornminneseksjonen, Universitetet i Oslo.
- Danielsson, I.-M. B., I. Gustin, A. Larsson, N. Myrberg and S. Thedéen
 2009 *Döda personers sällskap: gravmaterialens identiteter och kulturella uttryck*.
 PAG - Postdoctoral Archaeological Group; red Ing-Marie Back Danielsson.
 Stockholm: Institutionen för arkeologi och antikens kultur, Stocholms universitet.
- Den Store Danske
 2014 Den Store Danske - Gyldendals åbne encyklopædi.
http://www.denstoredanske.dk/Danmarkshistorien/Danernes_land/Yngre_romersk_jernalder/Danernes_land/Kongegrave_ved_Tryggevc3%A6lde (Lest: 25.03.2014).
- Díaz-Andreu, M. and S. Lucy
 2005 Introduction. *The Archaeology of identity: approaches to gender, age, status, ethnicity and religion* (red.) Díaz-Andreu, M., S. Lucy, S. Babíc og D.N. Edwards: London, Routledge.
- Dietler, M.
 2001 Theorizing the Feast: Rituals of Consumption, Commensal Politics, and Power in African Contexts. *Feasts. Archaeological and Ethnographic perspectives on Food, Politics, and Power*. redigert av Michael Dietler og Brian Hayden, s. 65-114. Smithsonian Institution Press, Washington D.C.
- Dommasnes, L. H.
 2006 *Vestnorsk forhistorie : et personlig perpektiv*. Vigmostad Bjørke, Bergen.
- Douglas, M. and S. Ney
 1998 *Missing persons : a critique of the social sciences*. The Aaron Wildavsky forum for public policy. University of California Press. Russell Sage Foundation, Berkeley. New York.
- Enright, M. J.
 1996 *Lady with a Mead Cup. Ritual, Prophecy and Lordship in the European Warband from La Tène to the Viking Age*.
- Eriksen, T. H.
 1993 *Små steder - store spørsmål*.
- Evans, S.
 1997 *The Lords of Battle. Image and Reality of the Comi-tatus in Dark-Age Britain*. The Boydell Press, Woodbridge.
- Fabech, C.
 1991 Samfundsorganisation, religiøse ceremonier og regional variation. *Samfundsorganisation og Regional Variation: Norden i romersk jernalder og folkevandringstid. Beretning fra 1. nordiske jernaldersymposium på Sandbjerg Slot 11-15 april 1989*.
- Fahlander, F. and T. Oestigaard

- 2008 The Materiality of Death: Bodies, Burials, Beliefs. *The Materiality of death: bodies, burials, beliefs* 1-16. BAR International Series 1768. Oxford.
- Fotoportalen
2014 *Universitetsmuseenes fotoportal - Unimus*. Kulturhistorisk museums fotosamling, <http://www.unimus.no/foto/-/museumsInfo?Museum=KHM> (Lest 15. 05.2014).
- Fowler, C.
2004 *The archaeology of personhood. An anthropological approach*, Routledge, London.
- Fredriksen, P. D.
2005 karet/kroppen/identiteten. *UBAS Hovedfag/master* 1. Universitetet i Bergen. Arkeologiske skrifter, Universitetet i Bergen. Bergen.

2006 "Two Graves - Three Metaphors. Changing gender identities in the Migration Period illustrated by graves from Hardanger, western Norway". *Samfunn, symboler og identitet - Festskrift til Gro Mandt på 70-årsdagen. UBAS Nordisk 3* I Bardou, R., Innset, S. M. og Lødøen, T. K. (red.), Universitetet i Bergen.

2010 Kjønn, livsstil og døds-stil i folkevandringstid. *Fortid* 1, s. 22-26.
- Friis Johansen, K.
1923 *Hoby-fundet*. København.
- Fuglestad, I.
1999 Adoranten, veltigeuren og andre dødelige. *Et hus med mange rom. Vennebok til Bjørn Myhre på 60-årsdagen* Fuglestad, I., Gansum, T. & Opedal, A. (eds.) AmS-Rapport 11A. Stavanger: 83-102.
- Giddens, A.
1984 *The constitution of society: outline of the theory of structuration*. Polity Press, Cambridge.
- Goldhahn, J. and T. Østigård
2006 *Rituelle spesialiteter i bronse- og jernalder* Gotark. Göteborgs Universitet. Göteborg.
- Grimm, O.
2010 *Roman Period Court Sites in South-Western Norway – A Social Organisation in an International Perspective*. AmS-Skrifter 22 Arkeologisk Museum, Universitetet i Stavanger.
- Grimsrud, O.
2000 *Rapport om arkeologisk utgravning sommeren 2000. Moer, 54/353, Ås kommune, Akershus*. Rapport i KHM top.ark.
- Gundersen, I. M.

2010a Handel og interaksjon. Vareutvekslingens form og funksjon i Germania i eldre romersk jernalder. *På sporet av romersk jernalder* Nicolay Skrifter 3, Artikkelsamling fra Romertidsseminaret på Isegrand 23.-24. januar 2010, Ingar M. Gundersen og Marianne Hem Eriksen (red.).

2010b Tekst og tolkning - en kritisk tilnærming til bruken av skriftlige kilder i romertidsforskningen. *Primitive tider* ISSN 1501-0430. 12, s. 81- 92.

Gustafson, L.

2005 Kokegroper på en jernaldergård - Moer i Ås, Akershus. *De gåtefulle kokegroper* Varia vol. 58, redigert av Lil Gustafson, Tom Heibreen og Jes Martens, side 116-119. Kulturhistorisk Museum, Oslo.

Guttormsen, T. S.

1998 Jernaldergården på Moer i Ås. *Follominne* Årbok 1998. Follo historie- og museumslag.

2001 Gård og landskap. En landskapsarkeologisk analyse av jernalderens bosetning i Follo. *En upublisert hovedfagsoppgave i nordisk arkeologi*. Det historiske-filosofiske fakultet. Universitet i Oslo.

2002 Gård og landskap: mellom natur og kultur i jernalderens jordbrukssamfunn. *Primitive tider* 5. årgang:S. 39-53 : ill.

2003 Husoffer fra Eldre Jernalder - Refleksjoner omkring Jernalderens byggetradisjon på Moer i Ås, Akershus. Fra prikk til prikk - tegn husene. *Nicolay - Fra prikk til prikk - tegn husene* Nr 89-2003 Nr 89(2003):S. 4-74 : ill., plan.

Hanisch, M.

2001 *Gravritualene - fortellinger om ære? - Et nytt perspektiv på vestnorsk gravmateriale fra romertid og folkevandringstid*. En upublisert hovedfagsoppgave i nordisk arkeologi, Universitetet i Bergen.

2002 Gravritualene som forteller om ære. *Primitive tider* 5. årgang.

Hedeager, L.

1990 Danmarks jernalder : mellem stamme og stat. doctoral, Aarhus universitet, Aarhus.

1992 *Iron-Age societies: from tribe to state in Northern Europe, 500 BC to AD 700*. Blackwell, Oxford.

1999 *Skygger av en annen virkelighet. Oldnordiske myter*, Pax Forlag, Oslo.

2000 "Migration Period Europe: the formation of a political mentality". *Rituals of Power. From Late Antiquity* Theuws, F. og Nelson, J.L. (red.), Brill, Leiden.

Helliksen, W.

1997 Gård og utmark på Romerike 1100 f.Kr.-1400 e.Kr. Gardemoprojektet. *Varia* 45. Oslo.

- Helms, M. W.
1993 *Craft and the kingly ideal: art, trade, and power*. University of Texas Press, Austin, Tex.
- Hernæs, P.
1982 Innberetning til topografisk arkiv vedrørende utgraving av gravhaug på Linnestad, Vestby, Akershus.
- Herschend, F.
1993 The origin of the hall in the Southern Scandinavia. *Tor, Tidskrift för arkeologi* 25, s. 175-199.

1997 *Livet i hallen: tre fallstudier i den yngre järnålderns aristokrati*. Occasional papers in archaeology 14. Uppsala, Institutionen för arkeologi och antik historia, Uppsala universitet.

2009 *The Early Iron Age in South Scandinavia. Social Order in Settlement and Landscape*. Occasional Papers in Archaeology, 46. Uppsala Universitet.
- Hertz, R.
1960 [1907] *A Contribution to the Study of the Collective Representations of Death. Death and the Right Hand* Translated by Rodney and Claudia Needham. The free press, Glencoe, Illinois. S. 27-86. Aberdeen: Cohen & West.
- Hjørungdal, T.
1999 Kremering och dekonstruktion/rekonstruktion av identitet. Vilka är representerade i brandgravar med Vestlandskittel? *Han Hon Den Det. Att integrera genus och kön i arkeologi* edited by Camilla Caesar, s. 81-95, University of Lund.
- Hodder, I.
1982 *Symbols in action. Ethnoarchaeological studies of material culture. New Studies in Archaeology* Cambridge University Press.

1986 *Reading the past: current approaches to interpretation in archaeology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Holck, P.
1986 *Cremated bones: a medical-anthropological study of an archaeological material on cremation burials*. Antropologiske skrifter 1. Anatomisk institutt, Universitetet i Oslo, Oslo.

1994 *Bestemmelse av branngravfunn fra søndre Rød, Vestby, Akershus*. Upublisert rapport. Antropologisk avdeling, Anatomisk institutt, Universitetet i Oslo.
- Hvoslev Krüger, S.
1988 Bjørneklør fra vestlandske graver. Caesar, C., Gustin, I., Iregren, E., Petersson, B., Rudebeck, E., Räf, E. & Ströbeck, L. (red). *Han Hon Den Det. Att integrera genus och kön i arkeologi* University of Lund, Institute of Archaeology, Reports Series No. 65. Lund: 91-95.

- Hygen, A.-S. and J. Bengtsson
1999 *Helleristninger i grensebygd*. Bohuslän og Østfold Utgitt i samarbeid med Riksantikvarieämbetet. Warne förlag, Göteborg.
- Härke, H.
1997 The Nature of Burial Data. I Jensen, C.K. og Nielsen, K.H. (red) *Burial and Society - The Chronological and Social Analysis of Archaeological Burial Data* s. 19-27. Aarhus University Press, Aarhus.
- Jacobsen, H. and J. H. Larsen
1991 På reise i din egen historie... eller Gausdal og Nordre Lands kulturhistorie gjennom 10 000 år. *Skolekontorene i Gausdal og Nordre Land kommuner*.
- Kaliff, A.
1997 Grav och kultplats: eskatologiska föreställningar under yngre bronsålder og äldre järnålder i Östergötland. *Aun 24. Uppsala University. Institute of North European Archaeology, Uppsala*.
- Kjeldstadli, K.
1999 *Fortida er ikke det den engang var*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Kopytoff, I.
1986 The cultural biography of things: commoditization as process. *The social life of things. Commodities in cultural perspective* Edited by Arjun Appadurai, University of Pennsylvania. Cambridge University Press.
- Kristensen, T. S.
2010 Husgeråd som husoffer. *Primitive tider* 12: 61-70.
- Kristoffersen, S.
2000 *Sverd og Spenne. Dyreornamentikk og sosial kontekst*. Studia humanitatis Bergensia Nr. 13. Høgskoleforlaget. Kristiansand.
- Kristoffersen, S. and T. Østigård
2006 "Dødsmyter" - regissering av ritualer og variasjon i likbehandling i folkevandringstid. *Lik og ulik: tilnærminger til variasjon i gravskikk* Vol 2. Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap, Det humanistiske fakultet, Universitetet i Bergen, Bergen.
- Kvaal, S. I.
1998 *Rapport om tannanalyse*. Moer Nordre, 54/350 (tidl. 53/3), Ås kommune, Akershus. Grav, S-114 (A-97/91). Topografisk avdeling, Akershus fylkeskommune.
- Larsen, J. H.
1991 Jernvinna ved Dokkfløyvatn. De arkeologiske undersøkelserne 1986-1989. *Varia* 23. Universitetets Oldsaksamling. Oslo.
- Lillehammer, G.

- 1996 Død og grav. Gravskikk på Kvassheimfeltet, Hå i Rogaland, SV Norge. *AmS-Skrifter 13* Arkeologisk museum i Stavanger. Stavanger.
- Lund Hansen, U.
1987 *Römischer Import im Norden. Warenaustausch zwischen dem Römischen Reich und dem freien Germanien während der Kaiserzeit unter besonderer Berücksichtigung Nordeuropas* Nordiske Fortidsminder serie B, bind 10. Det Konglige Nordiske Oldskriftselskab. København.
- 2001 The nature of centres. *Military Aspects of the Aristocracy in Barbaricum in the Roman and Early Migration Periods: Papers from an International Research Seminar at the Danish National Museum, Copenhagen, 10-11 December 1999* Redigert av Birger Storgaard, s. 113-117, Publications from the National Museum, Copenhagen.
- Lund Hansen, U., V. Alexandersen and T. Hatting
1995 *Himlingøje, Seeland, Europa : ein Gräberfeld der jüngeren römischen Kaiserzeit auf Seeland, seine Bedeutung und internationalen Beziehungen.* Nordiske fortidsminder Ser B,. Det Kongelige nordiske Oldskriftselskab, Kbh.
- Lund, J. and A. L. Melheim
2011 Heads and Tails - Minds and Bodies: Reconsidering the Late Bronze Age Vestby Hoard in Light of Symbolist and Body Perspectives. *European Journal of Archaeology* ISSN 1461-9571. 14 (3), s 441- 464.
- Løken, T.
1974 *Gravminner i Østfold og Vestfold. Et forsøk på en typologisk-kronologisk analyse og en religionshistorisk tolkning.* Upublisert magistergradsavhandling i nordisk arkeologi, Universitetet i Oslo.
- 1978 Nye funn fra et gammelt gravfelt. Kan gård og gravplass gå tilbake til eldre bronsealder? *Viking* XLI.
- 2001 Oppkomsten av den germanske hallen - Hall og sal i eldre jernalder i Rogaland. *Viking* LXIV, s. 49-87.
- Mansrud, A.
2006 Flytende identiteter? - dyrebein i graver og førkristne personoppfatninger. *Lik og ulik. Tilnærminger til variasjon i gravskikk.* Vol. 2 (Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap, Det humaniske fakultet, Universitet i Bergen, Bergen).
- Martens, I.
1969 Gravfeltet på By i Løten, Hedmark. *Universitetets Oldsaksamling Årbok* 1965-66. Oslo.
- Martens, V. V., L. Gustavsen and M. F. Simonsen
2010 Gårdsbosetning fra eldre jernalder, Nordre Moer 54/3, Ås kommune, Akershus. En upublisert rapport fra Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, Fornminneseksjonen.
- Mauss, M.

- 1995 [1924] *Gaven: utvekslingens form og årsak i arkaiske samfunn*. Oversatt til norsk av Thomas Hylland Eriksen. Cappelen akademisk forl. Oslo.
- Meskehl, L.
2001 *Archaeologies of identity. Archaeological theory. Breaking the Boundaries* Hodder, I. (red.) s. 187-213. Cambridge, UK.
- Metcalfe, P. and R. Huntington
1991 *Celebrations of Death. The Anthropology of Mortuary Ritual*. 2. utg. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mitlid, Å.
2003 *Bygdeborgene - synlige spor fra forhistorien. En analyse av borgens funksjon og plass i det tidlige jernalderssamfunnet med vekt på deres forsvarsrelaterte oppgaver*. En upublisert hovedfagsoppgave i nordisk arkeologi.

2004 *Bygdeborgene i Follo - deler av en overordnet plan? Follominne Årbok 2004*. Follo historie- og museumslag.
- Mjærum, A. J., G. Reitan and Ø. M. Amundsen
2008 *Boplassen Nøkleby og yngre steinalder i Follo. Jakt og jordbruk i en brytningstid. Follominne 2008* (46) p. 31-49.
- Mortensen, P. and B. M. Rasmussen
1988 *Fra Stamme til Stat i Danmark 1. Jernalderens stammesamfund*. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XXII:1. Højbjerg.

1991 *Fra Stamme til Stat i Danmark 2. Høvdingesamfund og kongemagt*. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XXII:1. Højbjerg.
- Myhre, B.
1978 *Agrarian Development, Settlement History, and Social Organization in South-West Norway in the Iron Age. New Directions in Scandinavian Archaeology. Studies in Scandinavian prehistory and early history* Volume 1, redigert av K. Kristiansen og C. Paludan-Müller, s. 224-271. The National Museum of Denmark. Odense.

1987 *Chieftains' graves and chiefdom territories in South Norway in the Migration period. Studien zur sachsenforschung vol. 6* Niedersächsisches Landesmuseum Hannover, Hannover, s. 169-188

1991 *Bosetning og politisk organisasjon i Vest-Norge for vikingtid. Nordatlantiske foredrag. Seminar om nordatlantisk kulturforskning i Nordens Hus på Færøyene, 27-30. august 1990* Tórshavn.

2002 *Landbruk, landskap og samfunn. 4000 f.Kr. – 800 e.Kr. I: Myhre, B. og Øye, I. (red.). Norges landbrukshistorie 1. 4000 f.Kr. – 1350 e.Kr. Jorda blir levevei* s. 12-213. Oslo.
- Naum, M.

2008 *Homelands Lost and Gained : Slavic Migration and Settlement on Bornholm in the Early Middle Ages*. Lund Studies in Historical Archaeology, 9. Dissertation.

Nicolaysen, N.

1879 *Foreningen til norske Fortidsmindesterkers Bevaring. Aarsberetning for 1879*. Kristiania. C. C. Werner & Co.'s Bogtrykkeri. S.134-135.

Näsman, U.

1998 "The Scandinavians' View of Europe in the Migration Period". *The World-View of Prehistoric Man. Papers presented at a symposium in Lund* Larson, L. og Stjernquist, B. (red.). Kung. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Stockholm.

2006 Danerne og det danske kongeriges opkomst. Om forskningsprogrammet "Fra Stamme til Stat i Danmark". *Kuml* s. 205-241.

Næss, J.-R.

1996 *Undersøkelser i jernalderens gravskikk på Voss 7*. Museet, Stavanger.

Odner, K.

1973 *Økonomiske Strukturer på Vestlandet i Eldre Jernalder: (Ullshelleren i Valldalen II)*. Historisk museum, Universitetet i Bergen, Bergen.

Oestigaard, T.

2000 Sacrifices of Raw, Cooked and Burnt Humans. *Norwegian Archaeological Review* Vol. 33, No. 1. 41-58.

Oestigaard, T. and J. Goldhahn

2006 From the dead to the living: death as transactions and renegotiations *Norwegian Archaeological Review* Vol. 3 :No. 1: 27-48.

Olsen, B.

1997 *Fra ting til tekst. Teoretiske perspektiv i arkeologisk forskning*, Universitetsforlaget.

Oma, K. A.

2001 Hesten i jernalderen - i brytningspunktet mellom "seige" strukturar og endring i den materielle kulturen. *Primitive tider* 4. 37-49.

2007 *Human-Animal Relationship. Mutual Becomings in Scandinavian and Sicilian Households 900-500 B.C.* Universitetet i Oslo. Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier. Oslo: Unipub.

Pedersen, E. A., F.-A. Stylegar and P. G. Norseng

2003 *Østfolds historie. Bind I*. Øst for Folden s. 182-238. Østfold fylkeskommune, Sarpsborg.

Pilø, L.

- 2005 *Bosted - urgård - enkeltgård: en analyse av premissene i den norske bosetningshistoriske forskningstradisjon på bakgrunn av bebyggelsesarkeologisk feltarbeid på Hedemarken* nr 3. Unipub, [Oslo].
- Polanyi, K.
 1957 *Trade and Markets in Early Empires*. Chicago: Regnery. The free press, Glencoe, Illinois.
- 1968 The economy as Instituted Process. *Economic Anthropology. Readings in Theory and Analysis* redigert av Edward E. LeClair junior og Harold K. Schneider, s. 122-143. Holt, Rinehart and Winston, New York.
- Pydyn, A.
 1998 Universal or relative? Social economic and symbolic values in central Europe in the transition from the Bronze Age to the Iron Age. *The Archaeology of value: essays on prestige and the processes of valuation* Redigert av Douglass W. Bailey, s. 97-104. BAR International Series 730. British Archaeological Reports, Oxford.
- Ramqvist, P.
 1992 *Högom: the exavations 1949-1984*. Archaeology and environment 13 University of Umeå.
- Runciman, W. G.
 1982 The Origins of States: The Case of Archaic Greece. *Comparative Studies in Society and History* Vol. 24, No.3: s. 351-377.
- Rødsrud, C. L.
 2003 *Fattige graver - komplekse ritualer?: rituelle uttrykk og endringsaspekter i jernalderens begynnelse belyst gjennom graver i Østfold*. Oslo, Upublisert hovedoppgave ved Universtietet i Oslo.
- 2008 Kontinuitet i en brytningstid? Samfunnsutviklingen under førromersk jernalder, I: Konstantinos Chilidis; Julie Lund & Christopher Prescott (red.). *Facets of Archeology. Essays in Honour of Lotte Hedeager on her 60th Birthday*. Unipub forlag. ISBN 978-82-7477-334-9. Tilvektskatalogen - med Lotte som veilder. s 397 - 408.
- 2010 Drikk og lev vel! Gravkeramikk som kilde til gjestebudskultur i eldre jernalder. Gundersen, Ingar M. og Marianne Hem Eriksen (red.). *På sporet av romersk jernalder* Nicolay Skrifter 3, Artikkelsamling fra Romertidsseminaret på Isegran 23.-24. januar 2010, Ingar Gundersen og Marianne Hem Eriksen (red.).
- 2012 *Liv og Død: Keramikkens sosiale kronologi i eldre jernalder*. doktorgradsavhandling ved Universitetet i Oslo.
- Røstad, I. M.
 2003 Fra saksisk leiesoldat til prins Beowulf – skandinavisk identitet i angelsaksisk England ca.450–800e.Kr. *Primitive tider* ISSN 1501-0430. (5), s 7- 21.
- Sagflaat, G.

- 1982 Uberørt kvinnegrav på Linnestad: Krukke fra ca. år 200 e.Kr. *Vestby avis* 5. august 1982.
- Semb, G.
1957 *Fosforinnholdet i jorda på endel gårder i Ås*. Upublisert kart. Statens jordundersøkelse, NLH.
- Service, E. R.
1971 *Primitive Social Organisation. An Evolutionary Perspective*. New York.
- Shanks, M. and C. Tilley
1987a *Re-constructing archaeology: theory and practice*. Cambridge University Press, Cambridge.
1987b *Social theory and archaeology*. Polity Press, Cambridge.
- Shetelig, H.
1912 *Vestlandske graver fra jernalderen*. Bergens Museums Skrifter, Bergen.
1925 *Norges forhistorie: problemer og resultater i norsk arkæologi* 5 a. Aschehoug, Oslo.
- Skogstrand, L.
2010 Romertidas menn og maskuliniteter. *På sporet av romersk jernalder* Nicolay Skrifter 3, Artikkelsamling fra Romertidsseminaret på Isegran 23. - 24. januar 2010, red. Ingar M. Gundersen og Marianne Hem Eriksen.
2014 *Warriors and other Men. Notions of Masculinity from the Late Bronze Age to the Early Iron Age*. Doktoravhandling i arkeologi, Universitetet i Oslo, 2014.
- Skre, D.
1998 *Herredømmet. Bosetning og besittelse på Romerike 200-1350 e.Kr.* Doktoravhandling i arkeologi, Universitetet i Oslo.
- Skaare, K.
1976 Myntfunn fra Follo. *Follominne* Årbok 1976. Follo historie- og museumslag.
- Solberg, B.
2000 *Jernalderen i Norge : ca. 500 f. Kr.-1030 e. Kr.* 1. utg. ed. Cappelen akademisk forlag, Oslo.
- Solli, B.
2002 *Seid. Myter, sjamanisme og kjønn i vikingenes tid*. Pax Forlag, Oslo.
- Steinsland, G.
1991 Dødsbryllupet. *Hedersskrift til Nils Hallan på 65-årsdagen 13. desember* Alhaug, G., Kruken, K. og Salvesen, H. (red.). Novus Forlag, Oslo.

- 1992 Døden som erotisk lystreise. *Eyvindarbók: festskrift til Eyvind Fjeld Halvoersen 4. mai 1992* Hadnebø, F. (red.). Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Universitetet i Oslo.
- 1997 *Eros og død i norrøne myter*. Universitetsforlaget, Oslo.
- 2005 *Norrøn religion: myter, riter, samfunn* Pax Forlag, Oslo.
- Steuer, H.
- 1989 Archaeology and History: Proposals on the Social Structure of the Merovingian Kingdom. I: Randsborg, K. (red.): *The Birth of Europe: Archaeological and Social Development in the first Millennium A.D.* Analecta Romana Instituti Danici. Suppl. XVI. Rom. s. 100-121.
- Strathern, M.
- 1988 *The Gender of the Gift*. Berkeley: University of California Press.
- Stylegar, F.-A.
- 1995 Gravskikk. Faghistoriske og teoretiske synspunkter. *AmS-Varia* 30 s. 69-83. Stavanger.
- 2008 "... an ornament in peace and a defence in war": Late Roman weapon graves and military organisation i Eastern Norway, pp. S. 243-262 : ill. Unipub, [Oslo].
- Svennung, J.
- 1964 De nordiska folknanmen hos Jordanes. *Fornvännen* 59 s. 65-102.
- Sørensen, P. M.
- 1995 [1993] *Fortelling og ære. Studier i islændingesagaerne*. Århus.
- Sørensen, R.
- 1990 Om grunnlaget for bosetting i søndre Follo - Fra steinalder til jernalder. *Follominne* Årbok 1990. Follo historie- og museumslag.
- Sørensen, S.
- 1977 Oldtidsgull fra Follo. *Follominne* Årbok 1977. Follo historie- og museumslag.
- Taylor, C.
- 2001 Fortolkning i humanvitenskapene. *Hermeneutisk lesebok* redigert av Sissel Læg Reid og Torgeir Skorgan. Spartacus, Oslo.
- Thomas, J.
- 1996 *Time, culture and identity: an interpretive archaeology*. Routledge, London.
- Thomsen, P. O., B. Blæsild, N. Hardt and K. K. Michaelsen
- 1993 Lundeborg - en handelsplads fra jernalderen. *Skrifter fra Svendborg & Omegns Museum* Bind 32.
- Tilley, C.

- 1999 *Metaphor and material culture*. Social archaeology. Oxford, UK ; Malden, Mass., Blackwell.
- Turner, V.
1967 *The Forest of Symbols. Aspects of Ndembu Ritual*, Cornell University Press. Ithaca & London.
- Uleberg, E.
1990a Korsegården, boplass og gravplass fra eldre jernalder. *Follominne* Årbok 1990. Follo historie- og museumslag.

1990b *Rapport fra de arkeologiske undersøkelsene på Korsegården 1989-1990*. En upublisert rapport. IAKN del 1.

1992 Mer om Follobygdenes eldste historie - Med arkeologene i NSB's nye spor gjennom Ås og Ski. *Follominne* Årbok 1992. Follo historie- og museumslag.
- Unimus
2014 Universitetsmuseenes samlingsportaler <http://www.unimus.no> (Lest: 24.03.2014).
- van Gennep, A.
1960 [1909] *The rites of passage*. Routledge & Kegan Paul, London.
- Vibe-Müller, K.
1987 Gravfeltene på Ula, Glemmen, Østfold. Keltisk jernalder, romertid og folkevandringstid. *Varia 13* Universitetets Oldsaksamling, Oslo.
- Vik, T.
1971 *Ås bygdebok*. Ås Kommune, Ås.

1978 Bygdehistorie 1 inntil 1850. *Ås bygdebok* Ås.

1992 *Heim og heid: studier i bosettingshistorie*. Ås historielag, [Ås].
- Wangen, V.
1999 *Gravfeltet på Gunnarstorp. Et monument over dødsriter og kultutøvelse*. Upublisert mag.art. avhandling. Universitetet i Oslo.

2009 *Gravfeltet på Gunnarstorp i Sarpsborg, Østfold: et monument over dødsriter og kultutøvelse i yngre bronsealder og eldste jernalder*. Norske oldfunn, XXVII. Oslo, Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.
- Weiner, A. B.
1992 *Inalienable possessions: the paradox of keeping-while-giving*. University of California Press, Berkeley.
- Wells, P. S.
1998 Identity and Material Culture in the Later Prehistory of Central Europe. *Journal of Archaeological Research* Vol. 6 1998, s. 239-298.

Wiker, G.

2001 Om konstruksjonen av en ny menneskelig identitet i jernalderen. *Primitive tider* 4: s. 51-72.

Williams, H.

2001 An ideology of transformation: Cremation rites and animal sacrifice in early Anglo-Saxon England. *The Archaeology of Shamanism* Price, N. S. (red.): 193-211.

Ynglingesaga

kap. 7 *Kongesagaer*. Ynglinge-saga, Skrevet av Snorre Sturlason, oversat af Gustav Storm. <http://heimskringla.no/wiki/Ynglinge-saga> (Lest 03.06.2014), Kristiania, J.M. Stenersen & Co, 1900, Nationaludgave (2den udgave).

Østigård, T.

2004 *Dødens speilbilder - Livets selvbilder*. Pamflett. Hodamuseet. Dana. 30 s.

2006 Lik og ulik - introduksjon til variasjon i gravskikk. *Lik og ulik. Tilnærminger til variasjon i gravskikk* Vol 2. Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap, Det humanistiske fakultet, Universitetet i Bergen, Bergen.

Appendiks 1

I appendiks 1 har jeg med utgangspunkt i Torgrim S. Guttormsen sin oversikt over graver i Follo, utarbeidet en oversikt over alle sikre og sannsynlige gravgjenstander. Nummereringen av hver enkelt grav er ordnet alfabetisk etter gårdsnavn i rekkefølgen: Ås, Ski, Frogn, Vestby og Nesodden. Ingen gravfunn fra Oppegård og Enebakk er dokumentert.

Hvert gravnummer inneholder en oversikt over ”kommune”, ”gård” og ”gårdsnummer”, der gjenstandene som har sikker forbindelse til graven har en rød markering. Videre følger en ”kontekst” som omhandler gjenstandens beliggenhet, navn på gravhaug og funnomstendighet der dette er avklart. Deretter følger en oversikt over ”C-nummer”, ”gjenstand” og en ”beskrivelse” av gjenstanden.

Funnopplysningene er hentet fra katalogen ved Universitetsmuseets arkeologiske samling (Arkeologiportalen 2014).

Ås kommune –grav 1-20

1	Ås kommune	Askjum	Gnr: 61
	<ul style="list-style-type: none"> Funnet i åkerkant på grensen mot Skuterud, i overflaten, sandjord. Finner er Dagfinn Skre, Akershus Fylkeskommune, Kulturvernseksjonen 		
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
37884	<i>Leirkar</i>	Randskår av leirkar. Fint lysegrått gods. Størrelse: 1.3 x 2cm. Tykkelse: 0.4cm	

2	Ås kommune	Børsum	Gnr: 34-35
	<ul style="list-style-type: none"> Funnet ved nybrott i en stor haug, ca. 100-150 m vest for husene på gården. Nærmere opplysning mangler. Gravfunn fra sen romersk tid eller tidlig folkevandringstid Finneren er arbeider Gulbrandsen, grunneier er Trygve Aas, Børsum. Innlevert av Per Aas, Oslo. 		
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
23997 a	<i>Leirkopp</i>	Liten sterk buket <i>leirkopp</i> av grovt, svakt grusblandet gods. Koppen som er forholdsvis bred har over bukningen en kort rett oppstående hals hvorav vel halvdelen er borte, ellers hel. Ingen dekorasjon. H: 4,6 cm B: 6,4 cm	
23997 b	<i>Spinnehjul</i>	<i>Spinnehjul</i> av stein, skiveformet med svakt hvelvete sider. Tverrmål 4,9 cm	
23997 c	<i>Vevskje</i>	Bruddstykke av en <i>vevskje</i> av jern lik Rygh 150, dog er bladet ikke rygget. En del av bladet og tangen mangler. Nåværende lengde 25 cm	
23997 d	<i>Dyrebein</i>	Kjeveparti og to leddknokler av stort <i>pattedyr</i> , sannsynligvis hest. Foruten de innsendte fantes flere andre dyrebein.	

3	Ås kommune	Dyster	Gnr: 55
	<ul style="list-style-type: none"> Utgravning i forbindelse med jernbanens grustak i september 1879. Utgravet av antikvar Nicolaysen. Tilhører samme gravfelt som No. 9228-9244 kommer fra. Haug no. 1 Fra 12' VNV for midten, strakte det seg et lite lag av kull og beinsmuler på bunnen som gikk et par fot innover. Haugen besto av grus og stein og var temmelig flat. Omgitt av tettliggende randstein, ca 92' i tverrmål og 31' høy. 		
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	Annet
9742	<i>Leirurne</i>	Stykker, som tildels har kunnet sammensettes, av en leirurne av formen med hank opp til randen og høy buk. Er av rød, temmelig tynn leirmasse, uten ornamenter.	Fantes i laget 10' fra Midten Urnestykkene lå i laget 10' fra midten.
9743	<i>Spillebrikke?</i>	En liten rund skive av kleberstein av 4,3 cm. Tverrmål og 1 cm. Tykkelse med et eksentrisk rundt hull helt igjennom, av 0,6 . Tverrmål, raat tilskåret, litt krum.	Fantes 16' SSV for midten.

4	Ås kommune	Dyster	Gnr: 55
	<ul style="list-style-type: none"> Utgravning i forbindelse med jernbanens grustak i september 1879. Utgravet av antikvar Nicolaysen. Tilhører samme gravfelt som No. 9228-9244 kommer fra. Haug No. 2 Det var ikke noe spor etter bein, derimot var det under 9752-9757 et ganske tynt kullag. Smykkesakene unntatt spennene hadde vært innlagt i noe, som så ut som tøy og bark, og hvor av stykker ligger ved funnet. Haugen ligger tett i NØ for No.1, og hadde noen få randsteiner liggende igjen. Den var 44' i tverrmål og 3 1/2' høy. Den ytterste delen besto av fin sand. Omkring midten var det en steinkjerne stein tildels av løftesteinens størrelse. 19' lang i N.-S. og 11' Ø.-V. I midten jevnt avmalnende mot endene. Denne kjernen var 2 1/2' høy fra bunnen, men hadde i midten en rund løftestein som nådde like opp til haugens topp. 		
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	Annet
9744	<i>Spillebrikke</i>	En litt oval <i>Skive</i> af brendt Leire, av formen som de store runde spillebrikker fra eldre jernalder, noe ujevn på undersiden; Tverrmål 5 - 5.5 cm.	fandtes udenfor denne Stenkjerne 13' ØSØ. for Midten.
9745	<i>Leirurne</i>	En ganske liten <i>leirurne</i> uten ornamenter, pungformet, videst nedentil og avtagende jevnt oppover til munningen; litt avskallet på overfladen. Høyden er knap 5 cm., Munningens vidde 2.6 cm. (Afb. Aarsb. 1879 fig. 35.) (Jfr. Muller Jernalderen No.167.)	fantes 3' N. for Midten
9746	<i>Leirurne</i>	<i>Lerurne</i> av samme Form som No. 9742, men med de vanlige med Neglen indtrykte Huller paa nedre Dels Overflade, sammensat af mange Stykker, lidt mangler. Høide 10.5 cm., Vidde oventil 13 cm.	fantes 3' N. for Midten
9747	<i>Leirurne</i>	Stykker av en noe mindre <i>Leirurne</i> av samme form, hvorav ca 1/3 har kunnet sammensettes, uten ornamenter.	fantes 3' N. for Midten
9748	<i>Leirurne</i>	En liten <i>Leirurne</i> av grå Leir, nogenlunde fullstendig sammensatt av flere stykker. Den er av flaskeform, dog med forholdsvis liten udbuling nedentil, 8.5 cm. høy og 6 cm. vid oventil. Ornamentert med et opphøyet, ovenpå skråriflet bund rundt midten av halsen,	fantes 3' N. for Midten

		hvorfra 3 lignende opphøyet i bånd i innbyrdes ulike avstande som går ned til bukens kant; mellom disse streker, dels horisontale, dels vertikale.	
9749	<i>Leirurne</i>	Stykker av en <i>Leirurne</i> , hvorav større deler har kunnet sammensettes av mange småstumper. Den har hatt formen Sv. forns. 392 og er av mørk Leirmasse, gulgrå på overflaten, prydet på halsen med avveklende horisontale streker og horisontale furer.	fantes 3' N. for Midten
9750	<i>Trekar</i>	Noen kitstykker av et <i>Trekar</i> .	fantes 3' N. for Midten
9751	<i>Håndsnellehjul</i>	Et beskadiget <i>håndsnellehjul</i> av brent Leire, uten ornamenter, halvkuleformet med avrundet kant nedentil.	fantes 3' N. for Midten
9752	<i>Spenne</i>	Bøyleformet <i>spenne</i> av bronse, 4.2 cm. lang. Består nesten blot av bøylen da nålen slutter seg umiddelbart til dens øvre ende og nedenstykket er ytterst lite. Bøylen er flat, bredest i midten, høy, prydet med en dad dobbelte Halvsirkler langs hver kant og hak i kanterne mellom tverrlinier i endene. Nålen mangler. Er meget skrøplig og vil neppe holde sammen i lengden.	Lå 2 1/2' S. for midten
9753	<i>Spenne</i>	Et stykke av en bøyleformet <i>spenne</i> av bronse, som ser ut til å ha hørt til samme klasse som Sv. forns. 321, likearmet, med trekantede endestykker. Bevaret er Bøjlen og det ene endestykket unntatt den nederste spiss og litt av dens ene hjørne. Bøjlen spennvidde er 2.5 cm.; dens tverrsnitt er avlang rundt; i begge ender er det prydet med opphøyede tverrlinjer. Endestykkets bredde oventil har vært c. 2.5 cm. og dens lengde c. 2.6 cm. Den er ganske flat og prydet med streker langs kantene.	Lå 2 1/2' S. for midten
9754	<i>Perler</i>	En mengde (ca. 130) små <i>perler</i> , hvorav ca. et dusin er av rav, de øvrige ensfargede glassperler, meget forskjellige i farve og beskaffenhet forøvrig. En enkelt ravperle er dobbelt, av den slags, hvis hul kun går gjennom den ene halvdel.	Lå 2 1/2' S. for midten
9755	<i>Romersk Sølvdenar</i>	En romersk <i>sølvdenar</i> av Hadrianus, gjennemboret til bruk som smykke. Preges av sterke Slitasje, især på reversen, og hullets form viser, at den har vært brukt på denne måte i meget lang tid. Et stykke av kanten er bortskåret allerede i gammel tid. Preget hører til den av Cohen, under Hadrian No. 80 - 83 omtalte Gruppe med Aeternitas Augusti på reversen. Til hvilken av Varieteterne det har hørt, er det på grunn av reversens slitasje. - Er ved rensning gået midt over, men igjen sammelimit.	Lå 2 1/2' S. for midten
9756. a	<i>Sølvblikk</i>	Stykker av to små i endene utvidet rør av sølvblikk, som ses ha hørt til et <i>hengesmykke</i> av samme slags som No. 5955 (Aarsb. 1872 fig 7). Det ene av disse rør har vært glatt, det andet prydet med inntrykte ringe rundt om.	Lå 2 1/2' S. for midten
9756. b	<i>Bronsekjede</i>	Små stykker av en <i>bronsekjede</i> , hvis led er dannede av mangedobbelt opprullet tråd, og et par stykker av en lengre <i>nålspral</i> til en <i>spenne</i> , eller måske snarere av en <i>spiralperle</i> av bronse.	Lå 2 1/2' S. for midten
9757	<i>Kniv</i>	Levninger av en <i>kniv</i> av jern med bronsebeslått treskaft, i mange stykker. Skaftet har vært ornamenteret ganske i samme stil som No. 2463.	Lå 2 1/2' S. for midten
9758	<i>Leirurne</i>	Betydelige stykker av en <i>Leirurne</i> av formen med hank opp til randen (av hanken er dog nå ikke spor, men den har etter all rimelighet vært der). Leiret er mørkt i massen og gulaktig på overflaten; Størrelsen har vært temmelig betydelig.	Lå 2' ØSØ. for midten mellom noen steiner

5	Ås kommune	Dyster	Gnr: 55
	<ul style="list-style-type: none"> • Utgravning i forbindelse med jernbanens grustak i september 1879. • Utgravet av antikvar Nicolaysen. Tilhører samme gravfelt som No. 9228-9244 kommer fra. • • Haug No. 3 • Haugen lå 5' Ø for No. 2, hadde enkelte randsteiner og var 56' i tverrmål. 4' høy, opplagt av grus og stein. Hist og her i bunnen fantes kullstumper. 11' N. For midten på bunden var det en runding av 2 fots tverrmål, der mellom og under steinene fantes kull og brente bein. 		
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	Annet
9759	<i>Leirurne</i>	Stykker av en <i>Leirurne</i> av tykt rødt leire, der nedre del har hatt samme form som typen Sv. forns. 392, lav skålformet bunn og skarp utbuling. Den har imidlertid hatt betydelig større dimensjoner, enn tilfellet pleier å være med urnene av denne typen; om den har hatt hank, kan ikke ses. På halsen har den hatt ornamenter, bestående av et mønster av avveklende brede furer og linjer, stillet avveklende horisontalt og vertikalt. En større del av karet har kunnet sammensettes, men det meste mangler.	Lå like N. for midten
9760	<i>Leirurne</i>	Stykker av en <i>Leirurne</i> , hvis form ikke kan bestemmes nøyere, enn at den har hatt skarp utbuling og temmelig høy hals samt påfallende liten bunn. Ornamenter, bestående i streker og små runde fordypninger. Sterkt påvirket av ild.	Lå like N. for midten
9761	<i>Leirurne</i>	Stykker av en <i>Leirurne</i> , som synes å ha hatt flaske - eller karaffelform; i hvertfall har den hatt temmelig høy hals av nogenlunde jevn vidde. Ornamenterne består av horisontale linjer, Rekke av inntrykte figurer av formen *, der er stillede skråt snart til den ene og snart til den annen kant, og rekke av figurer av formen * samt av form *. - Mange av stykkene har vært i sterk ild, men andre, som tildels hører umiddelbart sammen med disse, er tilsynelatende ubeskadet. Det ser således ut til at urnen har vært i stykker allerede før den ble nedlagt i haugen.	Lå NNV. for Midten

6	Ås kommune	Dyster	Gnr: 55
	<ul style="list-style-type: none"> • Funnet ved arbeid i et grustak i forbindelse med sydbanen. • Gjenstandene ble innsendt av seksjonsingeniør Walfrid Anderson. 		

<ul style="list-style-type: none"> 7 store gravhauger av 9-10 fots høyde, som alle skal ha bestått av stein, bekledd med et lag jord og grus, hvilende på et underlag av blandet grus og stein. Alle haugene hadde fotkjeder av større stein og en kjegleformet hul i toppen på omtrent 6' åpning, sannsynligvis etter tidligere gravningsforsøk. I alle haugene skal det vært funnet leirurner med brente bein, stående på haugens bund og omsatt ved små stein, som ikke dannet noe egentlig gravkammer. Grav 6 består av 1 av de 7 gravhaugene. De siste går inn under grav 7. Bronsekjelen 9228, treesken 9240 og småsakene 9241-9243 var alle i samme haug. De sistnevnte gjenstandene lå i esken, og denne syntes opprinnelig å ha vært nedlagt i kjelen. 10' under toppen. I kjelen fantes det to ribbein, det ene fra en ku og den andre fra en hund. En av steinene i denne haugens fotkjede, hvor kjelen fantes, var en helleristningstien fra bronsealderen, som senere er innkommet (nedenfor funn No. 158). Andre funn fra samme gravplass ville finnes beskrevet s. 134-138. 		
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse
a) 9228	Bronsekjele	Bronsekjele fra eldre jernalder av den "vestlandske form" (NO. 353), meget beskadiget; Bunden løs. Tvermål oventil (inkl. randen) 30 cm.
k) 9240.	Eske av tre med skyvelokk	En liden <i>eske</i> af tre med skyvelokk, avbildet fra tre sider i NO. 180, på lokket og de to langsider rikt utskåret med ornamenter, som for den aller største del gjenkjennes som hyppigt forekommende på smykkegjenstander fra den mellomste del av eldre jernalder. Stykket er ganske ualmindelig vel bevaret, hvilket vistnok dels skyldes tresorten, hvorav det er gjort (det sees å være av barlind [taxus baccata], lik som de vel kjente trespand fra eldre jernalder, jvfr. Aarsb. 1874 S. 182), dels den konserverende indflytelse av oxydet av bronsekjelen a. esken er smal, avlang firkantet, 15.6 cm. l., 2.2 cm. bred og 2 cm. høy; Nederdelen er gjort av et stykke. Det er å merke, at der i hver ende av denne ved øvre kant på begge langsider er spor av to fine, i esken inndrevne bronsesifter. Disse har sannsynlig tjent til feste for overfallsbøyler eller lignende innretninger til at holde lokket på sin plass; der findes også på de tilsvarende steder av lokkets overside spor af oxyd. Stykket er en sjelden og utmerket prøve på ornamenteret trearbeide fra eldre jernalder.
l) 9241.	Synål	Synål af Bronse, 5 cm. lang, av form som de nå brukelige, ganske lik den i NO. 174 afb. Exemplar.
m) 9242.	Betalingsring	Et lite stykke av en <i>betalingsring</i> av blekt gull, avhugget i begge ender, av vekt 1.75. gr.
n) 9243.	Sølvbeslag	2 i begge ender avhugget stykker av et flatt <i>sølvbeslag</i> , som har hatt en jevn bredde av 1.1 cm.; det ene stykke har på den ene side fordybde liniezirater, der vel opprinnelig har vært utfylte med Niello.
o) 9244 b	Dyrebein	Ribbein fra ku
o) 9244 c	Dyrebein	Ribbein fra hund
17935	Vindusurne	<p>Lerurne med et i Bunden innsatt Glasstykke, saakaldet Vindusurne. dog har det ikke Hank og har rundere Udbugning. Ogsaa der er Randpartiet jevnt bortbrudt i samme Høide. Begge Kar have paa Ydersiden glindsende sort Farve. De i deres Bund innsatte Glasstykker ere af gjennemsigtigt Glas med gult Skjær; efter Glassets Beskaffenhed maa de antages at have hørt til en eiendommelig Art af Glaskar, som man har truffet ret ofte i norske Fund 1), men aldrig hidtil anderledes bevarede end i ganske smaa Stykker. Den Samlingen tilhørende Urne er i sin nuværende, oventil ufuldstændige Tilstand 10,5 cm. høi og 14,9 cm. i Tvermaal, maalt over største Udbugning. Begge Urner maa vel betragtes som rundbugede (tidlige) Exemplarer af Typen NO. 361, - nærmest at sammenstille med NO. 360. Antallet af kjendte Fund af Vindusurner fra Norge er ved dette Fund steget til 6.</p> <p>Den skal i sin Tid være fundet ved Grusgravning for Jernbanen paa Dyster i Aas Sogn og Pgd., Akershus Amt, i den samme Haug, hvori man fandt en Bronsekjedel med brændte Ben og fl. Sager, hvoriblant den mærkelige udskårne Træeske NO. 180 (Aarsb. 1879 S. 173 No. 21). Lerurnen blev funden staaende i Bronsekjedelen - altsaa vel ovenpaa de brændte Ben - tilligemed en anden lignende Urne, der ogsaa er en Vindusurne og fremdeles er i privat Eie.</p> <p>Den sidste er afbildet fig. 2 efter en for Samlingen taget Tegning; som det af den særskilte Afbildning af Bunden vil sees, er der kun 1 lidet Glasstykke, innsat midt i Bunden. Hele Randpartiet er borte; det har antagelig været beskadiget og er senere, efter Optagelsen af Jorden, jevnt bortbrudt for at give Karret et bedre Udseende. Det andet, Samlingen tilhørende Exemplar stemmer med det afbildede i den eiendommelige Ornamentik og i det væsentlige ogsaa i Form.</p> <p>1)f. Ex. Tveide i Birkenes (Aarsb. 1888 S. 161 No. 251 h.); Evebø i Gloppen (Bergens Museums Aarsbertn. 1889 No. 1 S. 16); Valby i Tjølling (Aarsb. 1891 S. 105 No. 109 m). - At disse Kar altid findes i itusprungen Tilstand, maa vistnok have sin Grund i en særegen Maade, hvorpaa Glasset har været behandlet under Fabrikationen; man kommer til at tænke paa det for endel Aar siden meget omtalte Patentglas, som ikke sprang ved Stød, men kunde gaa i mange Stykker uden nogen tilsyneladende Foranledning. 2) Tidligere Fund: Steinstad i Hollen (Undset, Norske Oldsager i fr. M. 16 fg.); Skagestad i Holme (Aarsb. 1870 S. 78 No. 74 og fig. 2); Væmestad i Lyngdal (Aarsb. 1871 S. 96 No. 159 og fig. 7); Linstad i Stange (Aarsb. 1870 S. 73 No. 41); Stoveland i Holme (Aarsb. 1878 S. 178). Innsk.:</p>
9900	Helleristningstein	<p>En meget tyk Stenhelle (Gjennemsnitstykkelse 20 cm.) af indtil 1 m. Længde og 0.75 m. Bredde, med Helleristninger paa den ene Bredside, hvoraf paa Grund af Forvitring alene sees 8 af de paa saadanne Ristninger almindelige kopformede Huller; sandsynligvis har her heller ikke været Ristninger af</p> <p>Funnet i Fodkjeden av gravhaugen</p>

		andet Slags.	
--	--	--------------	--

7	Ås kommune	Dyster	Gnr: 55
		<ul style="list-style-type: none"> Funnet ved arbeid i et grustak i forbindelse med sydbanen. Gjenstandene ble innsendt av seksjonsingeniør Walfrid Anderson. 7 store gravhauger av 9-10 fots høyde, som alle skal ha bestått av stein, bekledd med et lag jord og grus, hvilende på et underlag av blandet grus og stein. Alle haugene hadde fotkjeder av større stein og en kjegleformet hul i toppen på omtrent 6' åpning, sannsynligvis etter tidligere gravningsforsøk. I alle haugene skal det vært funnet leirurner med brente bein, stående på haugens bund og omsatt ved små stein, som ikke dannet noe egentlig gravkammer. Grav 7 består av 6 av de 7 gravhaugene. Den siste går inn under grav 6. Det ble fortalt at den store urnen (no.9229) skal ha vært omringet av et av rullesteinene bygget gravkammer, nettopp så stort at urnen hadde plass der nede. Dette kammeret var omtrent 6' under haugens topp. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
b) 9229	Leirurne	En stor <i>Leirurne</i> , vesentlig av samme form som NO. 358 (Aarsb. 1873 fig. 17), innkommet i mange stykker, men sammensatt, så at ikke stort mere enn bunnen som mangler. Høyde ca. 28 cm., Vidde i åpningen 12-13 cm.; noe simpleLiniezirater øverst oppe.	
c) 9230. 9231. 9235.	Leirurne	En <i>Leirurne</i> af formen NO. 364, uten ornament, 11.4 cm. høy, og stykker av to <i>Leirurner</i> , av hvilke den ene sikkert og den andre sannsynlig har hatt samme form.	
d) 9233	Leirurne	Stykker av en med linjer og en bred <i>Zikzakfure</i> ornamentert <i>leirurne</i> av formen NO. 361.	
e) 9232.	Leirurner	Stykker av en av de vanlige grove <i>leirurner</i> uten hank og ornament (NO. 354), av betydelig størrelse.	
f) 9237.	Leirurne	En del av en meget liten karaffelformet <i>leirurne</i> (som NO. 368), som har hatt temmelig rike liniezirater opp over halsen; har neppe været over 7 cm. høy	
g) 9234. 9236.	To mindre leirurner	Småstykker av to mindre <i>leirurner</i> , som ikke kunne ha hørt til noen av de vanligste typer, men formen kan ikke bestemmes nærmere.	
h) 9238.	Tveegget sverd	2 stykker, tilsammen 50 cm. lange, av klingens av et tveegget <i>sverd</i> av jern fra eldre jernalder, bøyet; på noen steder Inntrykt av tøy	
i) 9239.	Skjoldbule	Stykker av en <i>skjoldbule</i> av jern av eldre jernalders form med loddret avsats ovenfor randen, temmelig spisstoppet (lig NO.221 ?).	
o) 9244	Sølvblikk	Et stykke presset og forgyldt <i>Sølvblikk</i> , av det slags, som ofte finnes anvendt som smykkebelegg på saker fra den tidligere del av eldre jernalder (se f. Ex. NO. 215. 236. 238. 239. 302); er et fragment av et sirkelrundt <i>stykke</i> av 5.6 cm. Tvermål med naglehuller langs kanten.	

8	Ås kommune	Haga	Gnr: 66
		<ul style="list-style-type: none"> Funnet i fyllmassene i haug nr. I på gården HAGELUND under HAGA, som ble rasert av eieren. Haugen er tidligere registrert av E. Skjelsvik 1953. Fyllmassene antyder at det her har vært steinblandet haug. Ettergravningen er utført av stud. mag. art. Einar Østmo, se innberetning i top.ark. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
33239 a	Leirkarskår	4 uornerte <i>leirkarskår</i> av grovt, tyktgods, lys brunlig farge med sotmerker på skårenes ene side. 3 av skårene er bukskår, det fjerde er et randskår med innbuet rand, lett fortykket langs karets innerside. Lengde st.skår 4 cm, br. 2,6 cm. Lengde minste skår 2,2 cm, br. 1,4 cm.	
33239 b	Leirkarskår	5 uornerte <i>leirkarskår</i> av tynt, glatt gods, lys brunlig farge. Lengde st.skår 3,4 cm, br. 1,6 cm. Lengde minste skår 1,2 cm, br. 1,1 cm.	
33239 c	Flint	Avslag av brunlig flint. Lengde 3,2 cm, br.3 cm.	
33239 d	Beinrester	Ca. 370 gr. <i>brente beinrester</i> .	
33239 e	Trekul	Ca. 235 gr. <i>trekull</i> .	

9	Ås kommune	Haug	Gnr: 16
		<ul style="list-style-type: none"> Funnet i en enda ikke helt utgravet haug tett ved husene på Vestre Haug. Urnerne stod på haugens bunn mellom noen steiner. På flere steder i haugen iagttoges fordypninger i bunnen, fylt med kull og brendte ben. Gave fra gårdbruker Ole Haug ved Arkivassistent Undset. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
9765	Leirurner	Små stykker av noe (etter finnerens oppgave 3) <i>Leirurner</i> av form R354	

10	Ås kommune	Klommestein	Gnr: 3
		<ul style="list-style-type: none"> Funnet og innbrakt sommeren 1924 av konservator A. Nummedal ved gravning i et grustak 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
23399. a	Klinknagler	13 <i>klinknagler</i> av jern av varierende størrelse og fire fragmenter av <i>klinknagler</i> . To av naglene har tydelig glødeskall, de øvrige er sterkt forrustet. Lengden varierer mellom 7,3 og 2,9 cm.	
23399. b	Spiker	To <i>spiker</i> av jern. Den ene er 7 cm lang, den annen 2,6 cm.	
23399. c	Leirkarskår	Et lite <i>leirkarskår</i> av ubestemmelig type. Prydet med strekornamenter.	

23399. d	<i>Bein</i>	hest
23399. e	<i>Brente bein</i>	En del <i>brente bein</i> .
23399. f	<i>Trekull</i>	<i>Trekull</i> av lønn.

11	Ås kommune	Korsegården	Gnr: 27
<ul style="list-style-type: none"> Funn fra Korsegården (127/1), Utgravning sesongen 1989-1990 Haug A. (A89/121)			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
C.38091 /1	<i>Fibula</i>	<i>Fibula</i> av bronse. Tre biter, derav ett stykke fra ryggen med største mål 2,6 cm, bredde 1,5 cm. To stykker av nålen med største mål hhv. 2,4 og 1,8 cm. Begge bitene er deformert av varme.	
C.38091 /2	<i>Beinkam</i>	Seks biter av ryggstykket på en sammensatt beinkam. Litt av tennene er bevart på to biter. En bit har største mål 2,4x1,6 cm, med 8 tenner på 1,3 cm, og naglehull med diameter 0,2 cm plassert 0,7 cm fra hver kant. En annen bit måler også 2,4 cm x 1,6 cm, og i denne sitter litt av naglen. Noe dekor i form av punktrekke. En løs nagle, lengde 0,8 cm, tykkelse 0,3 cm.	
C.38091 /3	<i>Beslag</i>	To biter av <i>beslag</i> av jern/bronse med en nagle i den ene. Naglen er 0,5 cm lang og 0,2 cm tykk. Den største biten måler 1,3 cm x 1 cm. Den andre måler 1,7 cm x 1,2 cm, avstanden mellom naglehullene er 0,6 cm. <i>Beslaget</i> har gått over en kant som av tykkelse kan stemme med kammens.	
C.38091 /4	<i>Keramikkskår</i>	Åtte <i>keramikkskår</i> , 30 g, derav tre <i>skulderskår</i> med dekor av parallelle linjer og siksakk mønster. To av <i>skulderskårene</i> passer sammen. Samlet største mål 5,2 cm. Det største skårets største bredde 3,3 cm.	
C.38091 /5	<i>Keramikkskår</i>	Fem <i>keramikkskår</i> , fra minst to <i>kar</i> , funnet i haugfyllen. Det største har rødbrun utside og sort innside, største mål er 4,8 cm, tykkelsen er 0,8 cm. Av de fire andre, brune skårene, hvorav to hører sammen, har det største skåret største mål 1,8 cm.	
C.38091 /6	<i>Flint</i>	To <i>avslag</i> av flint, største mål hhv. 1,8 og 1,7 cm	
C.38091 /7	<i>Brente bein</i>	379 g <i>brente bein</i> .	
C.38091 /8	<i>Trekull</i>	50 g <i>trekull</i> , større biter. <i>Trekullet</i> er tatt ut i S-profilen, ved funnet av keramikk med dekor. Strukturer i undergrunnen i NØ-kvadrant	
C.38091 /9	<i>Keramikkskår</i>	Ett <i>keramikkskår</i> , største mål 1,7 cm, tykkelse 0,8 cm, rødbrunt gods.	
C.38091 /23	<i>Gjenstand</i>	Del av <i>gjenstand</i> av uthulet sandstein/keramikk, største mål 3,9 cm.	
C.38091 /24	<i>Steiner</i>	To <i>steiner</i> med slipeflate. Største mål hhv. 9,7 og 6,5 cm.	

12	Ås kommune	Melleby	Gnr: 100
<ul style="list-style-type: none"> Gravfunn fra sen folkevandringstid eller tidlig merovingertid fra Melby Funnet ca. 15. desember 1953 under omployming på et jorde ca. 200 m N. for våningshuset. Pilespissene ble funnet samlet i SV-kanten av en forhøyning midt på jorden og kom fram da man pløyde lenger inn i kanten enn vanlig. Se for øvrig E. Skjelsvik, Top, ark., innberetning Ås. Gave fra sønnen på gården, Ragnar Kvæstad. Innbrakt ved Elizabeth Skjelsvik			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
28697 a	<i>Pilespiss</i>	Slank <i>pilespiss</i> av jern med fal nærmest som Stolpe og Arne: Graffältet vid Vendel, Pl. XX. 10, men bladets største bredde faller lenger nede enn på typeeksemplaret. Stykket ser ut til å ha ganske tydelig midtribbe. Det er litt beskadiget i falen og den ene eggen, noe forrustet, men ellers utmerket bevart. Lengde 13,5 cm, st. bredde 2,2 cm.	
28697 b	<i>Pilespiss</i>	<i>Pilespiss</i> av samme type som a, men kortere og kraftigere, så stykket gjør et mindre elegant inntrykk. Den ene eggen er litt beskadiget, likeledes falen, det ytterste av spissen mangler, og stykket er noe forrustet, men ellers bra bevart. Lengde 11,3 cm, st. bredde 2 cm.	
28697 c	<i>Pilespiss</i>	Slank <i>pilespiss</i> av jern med fal. Bladet nærmest som Per Fett: Arms in Norway, Pl. 12, 51, men midtribben synes mindre markert. Falen velproposjonert i forhold til bladet, men ganske kraftig ved åpningen. Noe av skaftet sitter enda i her. Stykket er en del forrustet og spissen avbrukket, men ellers godt bevart. Lengde 12,1 cm, st. bredde 2 cm.	
28697 d	<i>Pilespiss</i>	<i>Pilespiss</i> av samme type som c, men mindre. Stykket er noe forrustet, spissen avbrukket, eggen litt beskadiget, ellers godt bevart. Lengde 10,2 cm, st. bredde 1,9 cm.	
28697 e	<i>Pilespiss</i>	<i>Pilespiss</i> av jern med fal omtrent som Sjetelig: Nye jernaldersfunn, fig. 68, lengst til venstre, men overgangen mellom fal og blad er mere jevn på vårt stykke enn på typeeksemplaret. Bladet har også langt mindre markert midtribbe. Litt av skaftet sitter igjen i åpningen. Stykket er noe forrustet, litt beskadiget i den ene eggen, men ellers bra bevart. Lengde 11 cm, st. bredde 2,2 cm.	

13	Ås kommune	Moer		Gnr: 54
<ul style="list-style-type: none"> Bestående av 1 skjelettgrav. Tannanalyse er foretatt av Dr.Odont. Sigrid Ingeborg Kvaal ved Odontologisk institutt for patologi, Universitetet i Oslo. Innb. i top.ark. ved Torgrim Sneve Guttormsen, 1998.				
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse		
C.51637 a	<i>Fibel</i>	<i>Fibel</i> av sølv og bronse. Funnet er som helhet svært fragmentert. Best bevart er den rillede fjæren på overdelen som er 1 cm tykk og 3 cm lang. Fjæren har en kjerne av sølv med en legering av bronse. 1 fragment av nålen og 3 fragmenter fra plateformet bøyler er bevart. Alle delene var av sølv.		

C.51637 b	Perler	23 perler (Fig.). 2 gullfolierte runde og skiveformede glassperler, 0,5 cm. 1 spiralformet perle som Rygh 281a laget av sølv, antakelig belagt med gull, st. 0,4x0,4 cm. 17 blå glassperler, derav 12 hele og 5 fragmenterte. 3 av dem er tilnærmet kulerunde, diam. 0,9 cm, de øvrige har rombeformede sider med dobbeltkonisk tverrsnitt, 0,7 cm. 3 ravperler, hvorav 2 runde, diam. 0,9 cm, og 1 avlang med konvekse sider, stm. 1,2x0,6 cm.
C.51637 c	Fingerring	1 fingerring av sølv (Fig.). Den er delvis overlappende, diam. 1,4 cm.
C.51637 d	Spinnehjul	Spinnehjul av bly (Fig.). Dobbeltkonisk med dekorerte horisontale og vertikale riller. Vekt: 29 g, diam. 2,5 cm. Størrelsen på sentrumhull er 1 cm.
C.51637 e	Jernplate	1 jernplate, 3-4 jernnagler og 1 jernkrampe. Platen er av et beslag eller lignende, stm. 1,4x1,6
C.51637 f	Jernslagg	Jernslagg, vekt: 138 g.
C.51637 g	Garntråd	Garntråd. Pigmentløst garn, t. 1/4-1/3 mm.
C.51637 h	Tekstilfragmenter.	Tekstilfragmenter. Tekstilene er 3 eller 4 skaftet og stammer trolig fra to forskjellige ullplagg. Det ene er et S- og Z-spunnet 0,5 mm tykt pigmentløst garn. Det andre er Z-spunnet i begge retninger med 3/4 mm tykt garn. Det Z-spunnete garnet er av naturlig mørkt eller farget ull.
C.51637 i	Trestykke	1 trestykke fra ten. Det var ved opptaking 3 cm langt og 0,7 cm tykt. Er brukket i den tykkeste enden og har rundt tverrsnitt med tilspisset nedre ende. Rester av jern dekket deler av trestykket.
C.51637 j	Trestykke	1 trestykke fra ten. Rett avbrukket i øvre ende og antydning til tilspissing i nedre ende. L. 1,5 cm, t. 1,2 cm i øvre ende.
C.51637 k	Vase	Keramikkskår fra vase av type Rygh 1885, fig. 361, vase med hank nede på siden (Fig.). Rekonstruert, med skår som utgjør halve vasen. Dekorert bånd fra bukovergang til øvre del av hals som Bøe fig. 53. Har en markert lavtsittende buk og sterkt utsvinget munningsrand. Vasen er 11,5 cm høy, 12 cm vid i buken med en 5 cm stor bunnflate. Størrelsen i munningen er beregnet til rundt 13-15 cm.
C.51637 l	Keramikkskår	311 keramikkskår, som utgjør to forskjellige kar. Det ene er et storbuket kar med rett oppstående munningsrand. Skår fra bunn, nedre hankefeste, nedre del av buk og randkant ble dokumentert. Hankeskåret er 2,7 cm. Diam. i bunn er beregnet til 7 cm. Det andre karet er antakelig en variant av type Rygh 1885, fig. 361 med hank nede på siden. Det ble dokumentert skår fra buk, hank, hals og rand. Hanken er 2,7 cm bred. Karet har rund buk med svak innsvinget høy hals og tilnærmet rett oppstående rand. Fra hals til buk er leiren glattet til tynne horisontale streker. Et bukskår og et skår fra hankefestet antyder hengebåndsornamentikk i overgangen fra buk til nedre bukdell.
C.51637 m	Spillebrikke	muligvis en spillebrikke. Flat bunn og velvet overflate. . Diam. 1,2 cm, t. 0,7 cm
C.51637 n	Tannemalje fragment	1 tannemaljefragment fra 1. premolar i venstre overkjeve.
C.51637 o	Brente bein	Brente bein, vekt: 1,35 g
C.51637 p	Kvartsavslag	1 kvartsavslag, 0,7x3,2 cm

14	Ås kommune	Moer	Gnr: 54
		<ul style="list-style-type: none"> • Urnen fantes i en gravhaug med brente ben og noen jernsaker • Gaver fra gårdbruger Andreas Moer som er funnet på hans gård Moer; 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
4372.	Leirurne	Bruddstykker av en temmelig råt arbeidet leirurne av buet form med inntrykte Stregezirater.	

15	Ås kommune	Nordby	Gnr: 105
		<ul style="list-style-type: none"> • Gravfunn fra eldre jernalder, fra en ødelagt rundhaug (nr. 4) på Nordby Østre • Haugen ligger på en bergrygg ca. 200 m N for Nordby kirke. Den er ca. 10 1/2 m i diam og 70 cm høy, bygget av morenegrus og rundkamp. På gården er det 16 gravhauger. • Midt i haugen er det satt opp en høyspentmast. Oldsakene med unntagelse av b) fantes på fjellet, c) omtrent midt i haugen, b) noe Ø for midten i oppgravd grus. Jernnaglen fantes i sekundært leie i haugens urørte (N) del, 15-20 cm. dypt. • Fremkommet ved Elizabeth Skjelsviks graving november 1958. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
29701 a	Leirkar	1 skår av leirkar av temmelig tynt, fast gods med lys brunlig overflate. Uornert. St mål: 2,4 cm	
29701 b	Nagle	Nagle av jern med flatt hode. Forrustet. Lengde 2,7 cm.	
29701 c	Brente bein.	Ca. 280 gr. brente bein	

16	Ås kommune	Ris/Skisjordet	Gnr: 101
		<ul style="list-style-type: none"> • I en gravhøy omtr. 100 Al i vest for husene ved gården Skydsjordet. • Ved gravninger støtte man først på en stor stenhelle i en dybde av omtrent 1 Al. og under denne omtrent i en dybde av 2 Al. fantes det her anførte gjenstander uten, at man sporede, at de hadde vært omgitt av noen ordentligstensetning. • Gravfunn fra eldre jernalder. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
1023.	Kjele	En kjele av bronse; har ved åpningen vært omtrent 12 Tr. i Gjennemsnitt og hatt en dybde av omtrent 6 Tr.; den er arbeidet av meget tynd Bronse og er uten skjødning, halvkugleformet med en noget ophøiet, cirkelrund Bund uden Spor af Fodder; om Randen har gaaet et Beslag omtrent 5 Lr. bredt af noget tykkere Metal end som i selve Kjeden; oppe ved Randen har paa 3 Steder (maaske 4?) været et hjerteformt Beslag af (Sink) bronse belagt med hvidt Metal. 31/2 T. langt og omtrent 3 Tr. bredt paa det Bredeste; Hadden har været af Jern; på flere Steder om Randen og ved Sidebeslaget har været	

		paafæstet halvkugleformede Zirater af Bronze; den hele Kjedel er haardt medtagen af Rust, saaledes at blot Brudstykker ere i Behold. - Den fandtes tilligemed Brudstykker af tvende Gravurner af Ler, - den ene noget større end den anden og begge af den sædvanlige Form med en Aabning smalere end den udbugede Midte
--	--	--

17	Ås kommune	Ris/Skijordet	Gnr: 101
No. 1181 – 83 ere funnet tilsammen i jorden ved Skydsskafferstedet Skydsjorden i <i>Aas Prgd.</i>			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
1181.	<i>Spydespiss</i>	En <i>spydespiss</i> av jern, er nu 23 Tr. lang, men har sannsynligvis i ubeskadiget tilstand hatt en full alens lengde; Bladet er nu 19 1/2 T. langt, men odden avrustet, dets brede synes å ha vært omtrent 1 1/2 T. og nederst henvend 2 Tr.; Skaftet har været festet i en Fal, hvis Aabning har været omtrent 1 T. i gjennemsnit; Bladet er temmelig flat, uten noen betydelig opphøyning langs midten; det hele har megen likhet med No. 123.	
1182.	<i>Spydspiss</i>	En <i>spydspiss</i> av jern; den hele lengde er nå omtr. 19 Tr., men har måtte opprindelig vært litt lengere; Bladet 15 Tr. langt, dets største brede nede ved falen har været over 3 Tr., sterkt opphøyet langs midten; Falens åpning er 1 1/4 T. i Gjennomsnitt; en tverti gjennom gående jernagle, der har festet skaftet, er endå levnet; Bladet er sterkt angrepet av rust; Formen av det hele har lignet No. 477.	
1183.	<i>Spydspiss</i>	En <i>spydspiss</i> av jern, 14 Tr. lang, her likesom de to førnevnte vært innrettet med fal for Skaftet, men bladet synes å ha hatt formen av en lang fireegget Pig; er meget medtaget af rust. No. 1181 – 83	

18	Ås kommune	Treider	Gnr: 26
<ul style="list-style-type: none"> Funnet på Treider i en lav gravhaug Etter sigende sammen med flere oldsager. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
17185.	<i>Skjoldbule</i>	<i>Skjoldbule</i> av jern fra eldre jernalder, av formen med Pig i. Toppen (NO. 217). Piggen, der nå er ganske kort, ser ut til å ha vært lengre. Tverrmål, Randen medregnet, 15 cm. Er noe ufullstendig, og overflaten er for en stor del avskallet; på den gjenstående del ses sterk glødeskal.	

19	Ås kommune	Ås Prestegård	Gnr: 42
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
2195 a	<i>Gravurne</i>	Brudstykker av en <i>gravurne</i> av leire, meget stor, har hatt to ører.	
2195 b	<i>Benstumper</i>	Funnet i forbindelse med samme urne i jorden	

20	Ås kommune	Ås Prestegård	Gnr: 42
<ul style="list-style-type: none"> Sakene er funnet omkring 1898 i en lav rund haug, under utgraving til en kjeller. Gave fra sogneprest Erling Grønland. Innkommet 1904. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
22832. a	<i>Leirkar.</i>	Ubetydelige stykker av grovt, rødbrent <i>leirkar</i> .	
22832. b	<i>Brente bein og kullstykker</i>	Noen få <i>brente bein</i> og noen <i>kullstykker</i> .	

Ski kommune – grav 21-32

21	Ski kommune	Eljesrud	Gnr. 140
<ul style="list-style-type: none"> Funnet på Elgesrud i <i>Ski Sogn, Kraakstad Pgd., Akershus Amt</i>, Efter Sigende i en Haug sammen med flere andre Sager. Begge Stykker ere stærkt forrustede. Sannsynligvis tilhører de den eldre jernalder. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
13898	<i>Spydspiss</i>	Spyspids af Jern, 26 cm. lang (lidt af Falen mangler maaske). Formen usædvanlig: en firkantet Pig, der nederst har en liden kort Udvidelse til Siderne, som et Slags Blad.	
13899	<i>Spydspiss</i>	Spyspids af Jern, ogsaa af ualmindelig Form, 38,5 cm. lang (lidt beskadiget i Odden); til en lang, rund, spæd Stamme slutter sig et kort, fladt Blad.	

22	Ski kommune	Finstad	Gnr. 137
<ul style="list-style-type: none"> Gravfunn fra Finstad (137/1) <i>Ski k., Akershus.</i> I samme gravanlegg som Grav 23. Inhumasjonsgrav fra eldre jernalder Innberetning i top.ark. v/Espen Uleberg 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
38111 1a	<i>Fingerring</i>	Fingerring av sølv med ulltøy og never/lindebark, bredde 5,3 mm. Metallens tykkelse er 1 mm. På hver side av en rygg er det dekor av innpunslede hakk.	

38111 1b	<i>Fingerring</i>	Fingerring av sølv med ulltøy og never/lindebark, bredde 5,1-5,3 mm. Metallens tykkelse er 1 mm. På hver side av en rygg er det dekor av innpunslede hakk. 1a og 1b ble funnet sammen med tekstil og never eller bark som de antagelig, hver for seg, har vært pakket inn i.
38111 1c	<i>Trebit</i>	En trebit med største mål 2 cm ble funnet mellom ringene. Denne er av lind.
38111 1d	<i>Never eller bark</i>	Neveren eller barken er også av lind.
38111 1e	<i>Tekstil</i>	Tekstil funnet sammen med ringene a og b. Tekstilet er ull, det har Z-spinning, er vevet (kippet 2X2), og har en åpen vevstruktur.
38111 1f	<i>Tekstil</i>	
38111 1g	<i>Jord/bark</i>	Jord/bark. Det lå også små kullbiter i området mellom ringene.
38111 2	<i>Hekte</i>	Hekte av sølv. Hekten har spiraler som Rygh 271, men med fire omganger i spiralen. Midtpartiet som Rygh 270, største mål 2,5 cm.
38111 3	<i>Perler</i>	16 perler av rav. 14 av ravperlene er hele. En av perlene har to hull, hvert med diameter 2 mm. Perlenes diameter varierer mellom 0,9 cm og 1,4 cm. Tykkelsen varierer mellom 0,5 cm og 1,1 cm. Formen varierer mellom tønneformet, sylindrisk og dobbeltkonisk. På noen av perlene sees et firkantet avtrykk på siden. Det kan være spor etter redskap satt under tilvirkningen.
38111 4	<i>Perle</i>	Perle av glass med diameter 0,7 cm og tykkelse 0,5 cm. Hullets diameter er 2 mm i den ene enden, 4 mm i den andre. Overflaten er mørk rød med sort mønster.
38111 5a	<i>Trekar</i>	Deler av bånd, randlist, hankefester og hank av jern til et lagget kar, ca 30 fragmenter. Treet er lind (Tilia). Det kunne skilles ut tre bånd med bredde ca 0,9 cm i tillegg til randlisten. På grunnlag av disse anslås diameteren til 21 cm. Diameteren har vært den samme oppe og nede. Randlisten var festet til karet med fastnaglete jernbånd. Endene av hanken var vridd. På mye av jernet er det trerester.
38111 5b	<i>Trerester</i>	Trerester av lind (Tilia)
38111 5c	<i>Tetningsmasse.</i>	
38111 6	<i>Kam</i>	Kam av jern av form som Müller, Ordning, jernalderen, fig. 276, men med sidegjennombrytningenes største høyde nærmere midten, det midterste hullet mindre, og noe høyere og smalere. Høyde 6 cm, bredde 8,2 cm. Tennenes lengde 1,6 cm. Kammen er svært forrustet og noe defekt. På ett sted sitter det litt trerester rustet fast på kammen.
38111 7	<i>Nål</i>	Nål av jern, lengde 6,2 cm, tykkelse 0,7 cm.
38111 8	<i>Spiker</i>	10 hele og 45 deler av spiker, en del med trerester. På flere av de hele spikerne sees at treretningen går normalt på spikerens lengderetning, og at det er tre lag trevirke, slik at det øverste og nederste har samme treretning mens det midterste har retning normalt på disse. Hvert av disse tre lagene er ca 1 cm tykt. Spikerne er ofte bøyd, retningen på bøyen i forhold til treet varierer. Lengden på spikeren fra toppen av hodet til utsiden av den bøyde delen varierer mellom 3,3 cm og 4,1 cm. Avstanden mellom undersiden av hodet og innsiden av den bøyde delen, som beskriver tykkelsen på virket, varierer mellom 2,9 cm og 3,5 cm. På noen av spikerne er det trerester også oppå hodet. Tverrsnittet kan være firkantet med runde hjørner, og er omlag 0,4 cm. Hodets største mål varierer mellom 1,5 cm og 1,9 cm. En avbrutt spiker har en lengde på 4,7 cm, med trerest med retning normalt på spikerens lengderetning på toppen av hodet. Den har også trerester på stilkene med treretning i spikerens lengderetning. Trevirket på en av naglene er analysert. Det var lind (Tilia).
38111 9	<i>Nagler</i>	To hele og to deler av nagler, den største lengde 2 cm, tykkelse 0,2 cm.
38111 10	<i>Jernfragmenter</i>	54 jernfragmenter, med tre.
38111 11	<i>Keramikkvase</i>	Keramikkvase med fot av form som Bøe fig. 183. Høyde 10 cm, diameter 8,6 cm, dekor med parallelle horisontale linjer på halspartiet. Foten er hul, største ytre diameter 3,5 cm.
38111 12	<i>Keramikkrukke</i>	Keramikkrukke av form som Bøe fig. 140. (Begre og krukke med høy avrundet nederdel og høy, oventil utvidet hals.) Høyde 18 cm, halsens diameter 9,5 cm. Munningen er utsunget, diameteren er ukjent pga bevaringstilstanden. Dekoren er nederst på halsen en punktrekke, rett nedenfor halsvekket tre tykke, parallelle linjer, og rett nedenfor disse, rett over skulderen ca 0,5 cm brede parallelle linjer. Rett under skulderen er et mønster med vertikale og horisontale linjer. Tatt inn i preparat sammen med de to hankekrukkene.
38111 13	<i>Keramikkrukke</i>	Keramikkrukke, av form som Bøe fig. 51 (kar med en hank nede på siden), men halsvekket er mindre markert. Dekoren er parallelle horisontale streker på skulderen. Munningen er utsunget. Hankens nedre feste er ved skulderen. Hanken er 2,1 cm bred, og 0,7 cm tykk.
38111 14	<i>Keramikkrukke</i>	Keramikkrukke, av form som Bøe fig. 50 (kar med en hank nede på siden), men høyere hals og halsvekket mindre markert. Høyde 8 cm, målt opp til overkant av hank, som er høyeste sikre bevarte punkt. Bukens diameter er 12 cm. Dekoren er parallelle horisontale linjer og parallelle buelinjer. Hankens nedre feste er ved skulderen. Hanken er flat, og 2,2 cm bred.
38111 15	<i>Harpiks</i>	177 større og noen mindre biter harpiks, i alt omlag 200 biter, antagelig bjerketjære, som er brukt til å tette sponesker. En bit er sterkt krummet og har ligget an mot noe som er 0,3 cm bredt. Det er også et lite spor på undersiden av denne biten. Den er 2,2 cm bred, 1,3 cm høy og 0,6 til 0,1 cm. Den lengste biten måler 5,6 cm, og det øverste i et parti bøyer seg ut over det som burde ligge an mot karveggen. Noen av bitene har sittet på innsiden, noen på utsiden av esker med buete vegger. På to av bitene er det spor etter et bånd/en tege. På den ene er sporet 0,4 cm bredt, på den andre er sporet skadet.
38111 16	<i>Tremateriale</i>	I graven lå flere fragmenter av rustent tre. Fem rustne treprøver er analysert av H. Høeg. Alle var lind.

23	Ski kommune	Finstad	Gnr. 137
	<ul style="list-style-type: none"> Gravfunn fra Finstad (137/1) <i>Ski k., Akershus.</i> I samme gravanlegg som Grav 22. Branngrav fra eldre jernalder. Innberetning i top.ark. v/Espen Uleberg 		
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
38157 1	<i>Glass</i>	9 biter smeltet, grønt glass. Den største biten har største mål 3,7 cm. To biter kunne settes sammen til en avslutning som går ut i en vridd hale. Samlet største mål er 3,2 cm. Stykkets tverrsnitt er ovalt.	
38157 2	<i>Brent bein</i>	Brente bein fra et voksent individ, sannsynligvis 30 - 40 år gammelt.	

		Funnet på Finstad (137/1), Ski k., Akershus
--	--	---

24	Ski kommune	Grønsvet	Gnr. 23
		<ul style="list-style-type: none"> Funn fra eldre jernalder, fra Grønnstvedt, (g.nr. 23, b.nr. 1), Kråkstad s. og pgd., Akershus. Fra et gravfelt beliggende ca. 500 m Ø for husene på Grønnstvedt, Kråkstad s. og pgd., Akershus (g.nr. 23, b.nr.1). Haugene ble undersøkt 1959 av gymnasiast Terje Schau, Kråkstad st. og opplysninger om funnet er innkommet ved Elizabeth Skjelsvik, Universitetets Oldsaksamling. De utgravde haugene er en del av et større gravfelt, registrert 1958 av Elizabeth Skjelsvik (nr. 6 eller 7). Innberetning i Oldsaksamlingens top.ark. Haug 1. Inneholdt sakene a-h, leirkaret lå med bunnen opp. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
30161 a	Leirkar	Leirkar med hank (fig. 9) av grått godt brent gods, kontur nærmest som Bøe: Keramikk, fig 108, men noe høyere buken typefiguren. Hanken er liten og ringformet. Orneringen består av 3 grunne hulkiler på skulderen. Dette er avbrutt av korte vertikale hultaver med jevne mellomrom. Ved hanken avsluttes dekoren ved hultaver og runde fordypninger. Karet er en del sprukket, ellers godt bevart. Høyde 12,4 cm, st.munningsdiameter 13,6 cm.	
30161 b	Leirkar	34 mindre stykker av et leirkar av tynt, grått gods. Av karet foreligger stykker av bunn, side og munning. Karet har vært av typen Bøe: Keramikk, fig. 227, med skarpt markert overgang mellom buk og skulder som har vært forholdsvis kort. Bukovergangen er ornert med korte, innrisete skrålinjer som delvis går opp på skulderen. Halsvekket har 3 parallelle, rundtløpende linjer. Siden er ornert med parallelle, vertikale hultaver med konturlinjer som avsluttes et stykke ovenfor bunnen. Mellomrommene er utfyllt med små hakk i en og to rekker vekselvis og som avsluttes nede av runde groper. Stykkene er delvis rødbrent av sterk ild.	
30161 c	Leirkar	7 stykker av et leirkar av grått gods av ubestemmelig type. Av karet foreligger stykker av hals og skulderparti. Øvre del av halsen er uornert og forholdsvis rett. Stykkene av skulderpartiet er likeledes rette med parallelle, horisontale furer. Etter krummingen har de tilhørt et forholdsvis lite kar.	
30161 d	Leirkar	14 leikarstykker av grått gods, delvis rødbrent. Stykkene har tilhørt b) eller c).	
30161 e	Leirkar	2 små stykker av leirkar av mørkt grått gods. Det ene er et munningsskår, det andre har to parallelle furer.	
30161 f	Korsformet spenne	3 stk. av en korsformet spenne av bronse, sterkt deformert av ild. Av spennen foreligger to stykker av hodeflaten med knopper samt midtpartiet av bøylen. Knoppene er støpt i ett med platen. Bøylen har parallelle innrisete, horisontale linjer ved den ene enden. Bøylens lengde 2,7 cm, lengde mellom armene 3,6 cm, bredde 2 cm.	
30161 g	Ring	Liten ring av bronse, deformert av ild og to små bronseklumper. Ringens største diam. 1,7 cm.	
30161 h	Brente bein	50 g. brente bein	

25	Ski kommune	Grønsvet	Gnr. 23
		<ul style="list-style-type: none"> Funn fra eldre jernalder, fra Grønnstvedt, (g.nr. 23, b.nr. 1), Kråkstad s. og pgd., Akershus. Fra et gravfelt beliggende ca. 500 m Ø for husene på Grønnstvedt, Kråkstad s. og pgd., Akershus (g.nr. 23, b.nr.1). Haugene ble undersøkt 1959 av gymnasiast Terje Schau, Kråkstad st. og opplysninger om funnet er innkommet ved Elizabeth Skjelsvik, Universitetets Oldsaksamling. De utgravde haugene er en del av et større gravfelt, registrert 1958 av Elizabeth Skjelsvik (nr. 9). Innberetning i Oldsaksamlingens top.ark. Haug 2. Inneholdt sakene i-k, i) sto ca. 30 cm over et askelag. Ble også funnet brente bein som ikke ble ivaretatt. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
30161 i	Leirkar	leirkar av brunt, godt brent gods (fig. 10) av typen Bøe:Keramikk, fig 153, men med mer avrundet overgang mellomskulder og buk enn typefiguren. Orneringen består av en rekke skråsikre hakk i halsvekket. Skulderen har to brede, grunne hulkiler og bukovergangen er ornert med korte, vertikale hultaver. Karet er nå i flere sammenhengende deler, et stykke ved munningen mangler. Høyde 10,8 cm, munningsdiam. 9,5 cm.	
30161 k	Leirkar	Halvdelen av et leirkar med hank (fig. 11) av lyst, gråttgods, nærmest som Bøe: Keramikk, fig. 114, men noe mindre buket. Skulderen er ornert med en bred fure i sikk-sakk-mønster og med en rund grop i hver vinkel. Den bevarte delen av karet er i flere sammenhengende deler. Høyde 12,2 cm.	

26	Ski kommune	Grønsvet	Gnr. 23
		<ul style="list-style-type: none"> Funn fra eldre jernalder, fra Grønnstvedt, (g.nr. 23, b.nr. 1), Kråkstad s. og pgd., Akershus. Fra et gravfelt beliggende ca. 500 m Ø for husene på Grønnstvedt, Kråkstad s. og pgd., Akershus (g.nr. 23, b.nr.1). Haugene ble undersøkt 1959 av gymnasiast Terje Schau, Kråkstad st. og opplysninger om funnet er innkommet ved Elizabeth Skjelsvik, Universitetets Oldsaksamling. De utgravde haugene er en del av et større gravfelt, registrert 1958 av Elizabeth Skjelsvik. (nr. 11). Innberetning i Oldsaksamlingens top.ark. Innkommet ved stud.real. Tor Andersen, Kråkstad. Haug 3. Inneholdt l). Her ble ikke funnet brente bein. m) fantes i en av de utgravde haugene. 	

C-nr	Gjenstand	Beskrivelse
30161 l	<i>Leirkar</i>	Leirkar med hank av grått, rødbrent gods av typen Bøe-Keramikk, fig. 49, men med noe mer bolleformet kontur og sterkere utsunget munning. Ved hanken sees på den ene sidensvake spor av ornering, den består av tre korte, vertikale hulstaver. Av karet er bunnen og en del av siden med hank og munning bevart i flere sammenhørende deler. Høyde 11 cm.
30161 m	<i>Brente bein</i>	39 gr. brente bein.

27	Ski kommune	Harastad	Gnr. 14
<ul style="list-style-type: none"> Gravfund fra eldre jernalder fra Harestad, <i>Kraakstad</i>, <i>Akh</i>. Sakerne er fundet ved tilfeldig gravning 1912 i en haug, som siden blev undersøkt av stud.mag. R. K. Brynhildsen, hvorved d og nogen skår blev funnet. Om gravningen er det opplyst: på en knaus omtrent 200 meter nø. for gården Øvre Harestad ligger et par-tre gravhauger, ikke meget store. Den største av disse, kaldet Kongen 12,6 m. sø.-nv., noget mere den anden diameter. Haugen var bygget av sten, store og smaa. Utgravningen ved eieren var skedd i sentrum, og krukkene var fundet omkring dette, dog ikke i gravkammer. Kullag og brente ben fantes 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
21372 a	<i>Leirkar</i>	Miniaturlerkar som R. 360, men med en anden ornamentik; omkring bukens overkant et enkelt siksakbaand og derover bare tre horisontale streker. Defekt, brændt. Diameter over mundingen ca. 6 cm.	
21372 b	<i>Leirkar</i>	Miniaturlerkar, som R. 355, bare endda litt mindre end dette. Uten ornamenten. Diameter over mundingen ca. 4,3 cm.	
21372 c	<i>Leirkar</i>	Rester av to å tre lerkar, meget forbrændte og ødelagte, et med snorornament rundt halsen, et andet med parallelle streker o.s.v., sandsynligvis av gruppen R. 360-361.	
21372 d	<i>Nål</i>	To smaa stykker av en bennaal, det ene rundt, det andet flatt med smaa kryss av ornamenten.	
21372 e	<i>Glattestein</i>	En glattesten	

28	Ski kommune	Kråkstad Prestegård	Gnr. 10
<ul style="list-style-type: none"> Funnet på Kraakstad prestegaard, <i>Akershus</i>, I et sandtak, ca. 1 m dypt. Intet andet fantes 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
20820	<i>Leirkar</i>	Lerurne fylt med kulblandet jord. Ligner R. 364, men om den har hank kan nu ikke sees, da halvdelen av randen med noget av det nedenforværende parti er borte. Den er glat. Høiden er ca. 8 cm, største br. 10 cm.	

29	Ski kommune	Kråkstad Prestegård	Gnr. 10
<ul style="list-style-type: none"> Funnet på Kråkstad Prestegård (10/6 og 12), <i>Kråkstad</i> s.p. <i>Ski k. Akershus</i> ved Per Hernæs undersøkelse i 1981. Haugen var 19 m i tverrmål og ca. 2,5 m høy. Fra vestsiden var gravd inn en potetkjeller, 5 x 3 m gulvflate, lengderetning Ø-V. Med traktorgraver ble laget to vinkelrett kryssede grøfter, 2 m brede, Ø-V og N-S. Haugen var bygd av rundkamp og noe jord. Alle sentrale deler var ødelagt og intet gravgjemme ble funnet. I N-S sjakten, noe N for sentrum, var en grunn, oval fordypning i undergrunnen, fylt med kulblandet jord 2,30 x 1,25 m stor, orientert N-S, st. dybde ca. 10 cm. Ingen spor av brente bein. Innberetning med foto og planer i top.ark. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
35787 a	<i>Leirkar</i>	Ca. 5 g. potteskår, de fleste ørsmå, godset sandblandet med litt glimmer, grå overflate på ett, sotet innside. På et meget lite skår kan anes en linje.	

30	Ski kommune	Oppsand	Gnr. 81
<ul style="list-style-type: none"> Funnet på Opsand <i>Ski</i> s., <i>Kraakstad</i> pgd., <i>Akershus</i> amt, I en c. 1 m. høy haug. Kul fantes, men ikke ben. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
19569	<i>Leirurne</i>	3 stykker af en stor, grov lerurne af stærkt glimmerblandet masse, hvoriblandt 2 randstykker. Har havt meget svag udbugning nærmest nedenfor randen (ialfald de første 8-9 cm). Sandsynlig fra tidlig ældre jernalder eller mulig fra yngre jernalder (jfr. no. 732).	

31	Ski kommune	Retvedt	Gnr. 44
<ul style="list-style-type: none"> Funnet 1928 på Reitvet (gnr. 44, bnr. 1), <i>Kråkstad</i> s., og pgd., <i>Akershus</i>, Ved gravningsarbeide til en låve under den gamle låvebrua, ca. 20 m øst for hovedbygningen. Gave fra C. A. Retvedt, som innleverte stykket. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
26486	<i>Spydspiss</i>	Spydspiss av jern fra eldre jernalder. Bladet har kraftig midtribbe, men en nøiaktig type- og tidsbestemmelse er umulig, da hele bladets øvre del er bortrustet, slik at bare midtpartiet er bevart. Lengde 33,9 cm, derav falen ca. 7,5 cm.	

32	Ski kommune	Sander	Gnr. 134
		<ul style="list-style-type: none"> Gravfunn fra eldre jernalder fra Glitre under Sander (gnr. 134, bnr 61), <i>Kråkstad, Akh</i>. Dette funnet ble gjort i august 1922 ved tomtegraving. Sakene fantes 5-7 cm under flat mark like over leirbunnen. De lå i en mørk kullignende jord, men var ikke omgitt av noenslags stein eller heller. Etter meddelelse fra finneren lå spydspissen i retn. Ø.-V. med odden mot vest. Kniven lå N.-S. bak spydets fæl og ildstålet like ved fælen. Etter undersøkelse foretatt av konservator S. Grieg. Gave fra amtsdyrlege Hemsén, Kråkstad, Ski. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
23108 a	<i>Spydspiss</i>	Usedvanlig lang kraftig <i>spydspiss</i> av jern, nærmest av form som R. 207 med utpreget midtribbe like fram til odden. Muligens er eggene noe innsvingne, men dette kan ikke sikkert avgjøres før rusten er fjernet. Lengde 57 cm, bladets største bredde 4,9 cm.	
23108 b	<i>Kniv</i>	Svær enegget <i>kniv</i> av jern av form som Shetelig, Nye jernaldersfund fra Vestlandet (B. M. Aarb. 1916-1917), fig. 100, men med helt rett rygg. Odden er avbrutt og mangler. Likeså er tangen avbrutt, men bevart. Samlet lengde 35 cm, bladets største bredde 4 cm.	
23108 c	<i>Ildstål</i>	<i>Ildstål</i> av jern av form som Stav. mus. tilv. 1905, s. 102. Begge de oppadbøyde ender er avbrutt og mangler. Nåv. lengde 9,9 cm, største bredde 2,6 cm.	

Frogn kommune – grav 33-35

33	Frogn kommune	Bjerke	Gnr. 33
		<ul style="list-style-type: none"> Funnet på Bjerke Nordre (33/4), <i>Frogn s. Drøbak p. Frogn k. Akershus</i>, Litt ovenfor vestsiden av helleristningsfeltet R 4, på flyfoto 5965 J 08. Gave fra grunneier Gerd Stokkeland, Drøbak. Innbrakt ved Ø.K. registrering. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
35788	<i>Leirkar</i>	Et ørlite keramikkskår, vekt under 0,1 g.	

34	Frogn kommune	Huseby	Gnr. 6
		<ul style="list-style-type: none"> Funnet i en grøft nær gravhaug R 15, flyfoto 5965 J 08 på Huseby Vestre (31/1), <i>Frogn s. Drøbak p. Frogn k. Akershus</i>. Innbragt ved Ø.K. registrering 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
35791	<i>Leirkar</i>	3 ørsmå potteskår, tilsammen 0,2 g, sandblandet gods.	

35	Frogn kommune	Elle	Gnr. 1
		<ul style="list-style-type: none"> Fremkom ved undersøkelse av to røyser på Elle (1/123), <i>Frogn s. Drøbak p. Frogn k. Akershus</i>. Røys I Begge røysene lå på en fjellknaus med utsikt over Oslofjorden. Røys I, den sørligste var ca. 8 m i tverrmål og 0,5 m høy, bygget av rullestien omkring 30 cm store, men der var også både større og mindre stein. Den var lagt direkte på berg, og det tynne sand/gruslaget som dekket berget og gikk ned i sprekke var trolig sivet ned mellom steinene i årenes løp. Røysa var noe skadd i vestre del og en fordypning var derved oppstått. I a-c ble alt funnet i SV sektor. Her såes trekullflekket jordlag mot profilen. Spydspissen lå på berget under en rot, slagglumpen (?) c lå i det tynne sand/gruslaget. Undersøkelsen ledet av Kathy Elliott. Innberetning med planer og foto i top.ark. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
35790 a	<i>Spydspiss</i>	Meget ødelagt spydspiss av jern fra eldre jernalder. Den synes å ha vært av type R, Per Fett, Arms in Norway, fig. 38, med meget kort fæl som går et stykke opp gjennom det nesten kvadratiske bladet med 4 egger. Bevart er bare spissens nedre del med noe av fælen. Nåv. l. 10,1 cm, derav fælhulningen ca. 6 cm. Spissens stb. nå 3,1 cm. I tillegg foreligger ca. 95 g. rustflak funnet i område omkring spissen.	
35790 c	<i>Slagg</i>	Bunnslagg fra blester (?) Vekt ca. 165 g. II.	

Vestby kommune – grav 36-53

36	Vestby kommune	Bruer	Gnr. 144
		<ul style="list-style-type: none"> Funnet på samme sted ved Brøndgravning 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
12655	<i>Spydspiss</i>	Tveegget <i>Spydspids</i> av jern fra eldre jernalder, lig NO. 208, yderlig forrustet; oprindelig Længde 20 cm.	

37	Vestby kommune	Hovum	Gnr. 99
		<ul style="list-style-type: none"> På villa Hov u. Hovin (g.nr. 99, br.nr. 12), <i>Garder s., Vestby pgd., Akershus.</i> Disse skårene skal skrive seg fra en gravhaug. Haugen som er en steinblandet rundhaug ligger ca. 5-6 m SV for huset. Diam. 12,5 m, høyde 11/2 m. Da det i 1934 ble gravd fundament til flaggstangen i sydkanten av haugen, fant eieren, hr. Vollebæk, disse skårene som han har forært Oldsaksamlingen. De lå 30-40 cm nede i jorden og har antagelig vært rotet opp av haugen i gammel tid. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
29040	Leirkar	En god del fragmenter av et kar av leire av lyst brunt og ganske løst gods. Skårene er vannslitte og passer ikke sammen. Det er derfor uråd å avgjøre med sikkerhet hvilken type kar vi har for oss. Det må imidlertid ha hatt høy, slank hals og sid buk med skarp bukovergang. Dekorasjonen består av geometriske mønstre og ser ut til å være begrenset til skulderpartiet. Øverst har det vært et omløpende bånd, ornert, bestående av 4 parallelle linjer. Under dette kommer et vinkelbånd bestående av 3 linjer med en enkel rekke hullkiler på innsiden. Vinkelmønstreet begrenses også nedentil av 4 omløpende parallelle furer. Et bunnskår viser at karet har hatt en liten ståflate. Godsets tykkelse er ca. 6 mm	

38	Vestby kommune	Linnestad	Gnr. 35
		<ul style="list-style-type: none"> Funnet i en Gravhaug på gården Limestad, <i>Vestby Prgd. Aker og Follo Fgdr. Akershus Amt.</i> 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
1887	Perler	Perler, dels af Glas, Dels af Rav, dels af Koral.	
1888	Fibula	Brudstykker af tvende Fibulaer af Bronze, af den almindelige bøyleform.	

39	Vestby kommune	Linnestad	Gnr. 35
		<ul style="list-style-type: none"> Gravfunn fra yngre romertid fra Linnestad Øvre (35/1), <i>Vestby s.p.k. Akershus.</i> Haugen var rund, diam. 6 m, h. 1 m. Gravlegget var et enkelt brannflak, ca. 0,2 m tykt og ca. 1,5 m vidt, og funnene a-e stammer fra dette. Over brannflaket lå en lav, uregelmessig steinpakning dekket av en inntil 0,5 m tykk jordkappe. Leirkaret c) ble funnet som en konsentrasjon av potteskår under steinpakningen. Skårkonsentrasjonen ble tatt opp som preparat og senere utgravet og sammenlimt på tekn.avd. A av preparant Iver Schonhovd. C 35935 a-f er fra en gravhaug undersøkt av Per Hernæs i samarbeid med Vestby historielag juli 1982. Haugen ble restaurert etter undersøkelsen. Rapport med planer og foto i top.ark. ved Per Hernæs. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
35935 a	Kam	Sammensatt kam av bein med nedsenkede dekkskinner, av hovedtype R 159. Av dekkskinnene er bare to fragmenter bevart, det ene med naglehull i bruddflaten. De er begge ornert med punkterte halvbuer langs overkant, og en enkel linje som følger ryggbuen. Midtskinnen er fullstendig bevart, men i 5 delvis sammenlimte stykker. 3 naglehull sees, i det ene sitter ennå en jernnagle, l. 12 mm, diam. 3 mm. 6 av tennene er delvis bevart i inntil 1,7 cm's lengde. Mål: l. 8 cm, h. (ikke medregnet tannfragmentene) 2,3 cm.	
35935 b	Perle	4 fragmenter av helt forbrent og smeltet blått glass, sannsynligvis fra perler. Den ene glassklumpen har rent ut og smeltet fast i et fragment av brent bein og en tynn bronseten. Mål tenen: L. 2,7 cm, diam. 0,25 cm.	
35935 c	Leirkar	Leirkar uten hank med rund buk og utsvunget rand av form som Bøe: Jernalderens keramikk i Norge, fig. 145. Halsvekket er dekorert med fire horisontale linjer med en rekke av trekantete pinneintrykk under. På bukovergangen er videre en enkel horisontal linje, fra denne går en vertikal rekke av pinneintrykk nedover buken, sannsynligvis helt ned til ståflaten. Parallelt med og til høyre for denne, to tredoble linjerekker med ca. 3 cm mellomrom. I dette mellomrommet og midt på buken går fem parallelle linjer diagonalt mellom de vertikale linjegruppene. Mønsterreporten gjentas seks ganger rundt karet. Godset er ca. 3 mm tykt, sandblandet, avglattet og velbrent, har nå en gråligbrun patina, er på sine steder rødbrent, men bærer ikke preg av særlig sterk sekundær varmpåvirkning. Karet er sammenlimt av svært mange skår, noen få foreligger løse, og noen mangler helt. En del av ståflaten og noe av hals/munning er tapt. Godset er på enkelte steder avskallet i overflaten, særlig rundt ståflaten. Diam. ved munning 7,8 cm, ved halsvekk 6,4 cm, ved buk 8,8 cm og ståflate ca. 3,5 cm.	
35935 d	Leirkar	Fragmenter av leirkar med hank, derav ett ranskår og (sammenlimt) deler av bunnen. Karet har sannsynligvis vært av form som R 361 eller R 363, med helt flat bunn. Godset er ca. 3 mm tykt, sandblandet og velbrent. Nå er det svært avskallet, bare på ett sted kan iakttas glittet overflate. Hanken er fullstendig bevart; h. 4,1 cm, b. 2,5 cm. Munningsdiam. ca. 12 cm, øvrige mål kan ikke bestemmes.	
35935 e	Brente bein	160 g brente bein. Etter uttalelse fra dr. Per Holck av et ungt individ (ca. 18-20 år), sannsynligvis en kvinne.	

40	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
		<ul style="list-style-type: none"> Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. C.38243a-k Branngrav 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	

38243 a	<i>Bronsefibel</i>	En likearmet bronsefibel med en spiral, og rester av en tilsvarende, slik at den har hatt dobbeltspiral. Sideflikene er kraftig uttrukket og midtpartiet opphøyd. Fibelen er ornert med sirkelomamentikk i hvert hjørne. Foten er kort og bred. Lengde: 6,00 cm, største bredde: 2,34 cm.
38243 b	<i>Fibler</i>	To enkle fibler R 243. Det framkom fragmenter av to enkle bøylefibler av bronse, av typen [Rygh fig.243]R 243 uten ornamentikk, med omslått fot. Fibel 1 består av ett fragment, øvre halvdel med spiral: lengde: 2,04 cm, største bredde: 1,26 cm. Fibel 2 består av tre fragmenter som passer sammen, med lengder henholdsvis 1,33 cm øvre del med spiral, 2,15 cm midtre del, 1,85 cm fot.
38243 c	<i>Kam</i>	Beinkam og beinnåler. Det framkom åtte fragmenter av ornerte beinnåler og beinkam. Alt var brent. Orneringen består av små halvsirkler som omgir punkter. Det er rester fra en trelagskam, fra minst en flat, og en rund hårnål. Kam lengde: 3,00 cm, største bredde: 1,11 cm, to fragmenter av flat nål lengde: 3,89 cm og 2,05, største bredde: 1,45 og 2,87 cm, rund nål lengde: 3,38, d. 0,57 cm. Største mål på øvrige fragmenter var: 1,80 cm, 1,52 cm, 1,89 cm, 1,62 cm. Det kan ikke avgjøres hvorvidt de to flate fragmentene tilhører samme nål.
38243 d	<i>Leirkar</i>	Leirkar: Fem skår fra rand og hals er limt sammen, høyde er 7,90 cm, bredde: 12,74 cm, tykkelse: 0,61 cm. Seks sammenlimte skår fra hals og buk passer sammen med to bukskår og fem sammenlimte rand og halsskår, og med de første fem skårene. Tre ornerte skår fra buken er limt sammen h:6,22, br. 9,00, t:0,67. Diameteren ved randen kan anslås til 13,5 cm. Total høyde er vanskeligere å anslå, men kan være mellom 13 og 16 cm. Orneringen på buken består av rosetter avgrenset av vertikale streker, vekslende med skåstelte streker avgrenset av vertikale streker. Halsen er ornert med horisontale streker, 7 stk. ca. 0,1 cm brede. Orneringen på skulderen veksler mellom flere motiver; rosetter avgrenset av vertikale streker, på andre deler av karet er det skråstilte streker avgrenset av horisontale streker. Karet har hatt en forholdsvis rett hals med utbøyd munningsrand. Leirkaret tilhører gruppen av finere leirkar fra eldre jernalder og formen er beslektet med Bøe fig. 141. Disse karene tilhører en hovedgruppe kar innen gruppen "hankeløse begre og kar med høy avrundet nederdel og høy, oventil utvidet hals" og dateres til det fjerde århundres senere del (Bøe 1931:110-111).
38243 e	<i>Spinnehjul</i>	Femten fragmenter av spinnehjul av keramikk uten ornering. Ett fragment med tverrsnitt av hullet viser at spinnehjulet har hatt konisk form på en side, for den andre sidens vedkommende er formen uvisst, diameter: 1,52 cm, tykkelse: 0,98 cm. De øvrige fragmentene måler mellom 0,62 - 2,00 cm stm.
38243 f	<i>Kniv</i>	En jernkniv med rett blad. Lengde: 6,81 cm, største bredde 2,29 cm.
38243 g	<i>Dyrebein</i>	Fire bjørneklør og rester av dyrebein fantes sammen med de brente menneskebeina.
38243 h	<i>Brente bein</i>	Brente bein. Antropologisk alders- og kjønnsbestemmelse viser at de brente beina stammer fra et voksent menneske mellom 40 - 60 år. Den antropologiske kjønnsbestemmelsen indikerer at det kan være en mann. Beina viser spor av sykdom, noe som kan ha påvirket brenningsgraden ved begravelsen og dermed grunnlaget for tolkning av kjønn (Holck 1986, 1994). Vekt: 806 g.
38243 i	<i>Nøkkelring?</i>	Stykke av bronse, mulig del av nøkkelring?, lengde: 2,38 cm, st. br. 0,45 cm.
38243 k	<i>Leirkar</i>	Skår fra leirkar. Tretti skår fra leirkar, derav to randskår største mål: 2,76 cm og 2,70 cm, sannsynligvis fra samme kar. De øvrige er side og bunnskår, største mål: 0,35 - 5,57 cm (to sammenlimte skår).

41	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
<ul style="list-style-type: none"> Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. C.38244a-b. Sekundærgrav 1. Branngrav. På toppen av haugen framstod en liten konsentrasjon av større steiner klart i forhold til resten. Under og mellom steinene framkom keramikkår og brente bein innenfor et 0,6 x 0,5 m stort område. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
C.38244 a	<i>Leirkar</i>	Sekstiseks stykker av et leirkar, deriblant deler av en hank uten ornering. Orneringen på karet består av horisontale streker på halspartiet. Skulder og buk er dekorert med horisontale og skråstilte streker og punktoring. På undersiden av buken er det mønster av hengebuer. Formen er usikker, mens orneringen tyder på at det dreier seg om et bordkar fra yngre romersk jernalder, uten at typen kan bestemmes nærmere (Bøe 1931). Tretten randskår lengde: 3,58 cm, største bredde: 5,59 cm (to sammenlimte), tykkelse: 0,38 cm, minste lengde: 1,69 cm, st. br.2,30 cm, tretten ornerte skår fra hals/buk, derav passer tre sammen, lengde: 5,72 cm, største bredde: 7,55 cm, tykkelse: 0,49 cm, øvrige ornerte skår 11 stk. st. 0,90 - 4,59 cm, hank største mål: 6,59 cm (3 sammenlimte skår). Uornerte side/bunnskår 37 stk. største mål: 0,80 - 6,46 cm, tykkelse 0,40 - 0,58 cm. Fargen varierer fra mørk grå til rødlig. Hanken har sannsynligvis vært plassert på siden av karet, ettersom det ikke er spor etter rand på toppen av hanken.	
C.38244 b	<i>Brente bein</i>	Brente bein stammer fra et middelaldrende individ (Maurus). De har et spinkelt preg, og kan muligens være fra en kvinne, vekt: 231 gr. (Holck 1994).	

42	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
<ul style="list-style-type: none"> Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. C.38245 a-b. Sekundærgrav 2 Sekundærgrav 2 			

<ul style="list-style-type: none"> lå i nordre del av haugen. Funnene lå i et brannflak og strakte seg delvis utenfor haugen. Brannflakets utstrekning målte 2 x 1,85 m. Funnspredningen skyldes antakelig trerøtters virke. Det framkom tohundre og åttito leirkarskår. Keramikken er svært fragmentert og i dårlig stand. Den er grov og svartfarget. Orneringen består av horisontale streker, punktornering og neglinntrykk. På flere av bukskårene er det rester av ruslemming. På innsiden av enkelte skår som må stamme fra nedre del av buken, er det spor som kan være matrester. Blant funnene fantes deler av en hank uten ornering. Det dreier seg sannsynligvis om restene av et kokekar, muligens en variant av R-364, "det lille kokekar". Disse kokekarene var vanlige i yngre romertid og folkevandringstid på Østlandet (Bøe 1931:156-157), og noen nærmere datering av sekundærgrav 2 kan ikke gis. 		
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse
38245 a	Leirkar	Tohundre og åttito leirkarskår, derav tjue randskår største mål: 1,41 - 2,93 cm, ni ornerte skår, derav passer 2 sammen, største mål: 1,36 - 5,00 cm, del av uornert hank stm. 3,02 cm, to skår med mulig ruslemming største mål: 4,13 - 4,67 cm, fire skår med mulige matrester største mål: 0,52 - 3,44 cm, to uornerte skår med bukovergang største mål 2,61 - 3,05 cm, tjuefire uornerte side/ bunnskår største mål: 1,29 - 5,05 cm. Tykkelsen varierer mellom 0,50 til 0,98 cm, der begge overflater er bevart. På en stor del av skårene er det et klart fargeskille mellom inner og ytterside, ved at innersiden er svart, mens yttersiden er lysebrun - rødlig.
38245 b	Brente bein	Brente bein stammer fra et voksent individ, men noen nærmere bestemmelse av alder eller kjønn er ikke mulig. Vekt 2 g. (Holck 1994).

43	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
<ul style="list-style-type: none"> Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. C.38246 a-b. Sekundærgrav 3 Gravfunnene lå i vestre del av gravhaugen. Den bestod av et brannflak med mål 1,75 x 1,25 m som inneholdt brente bein og noen få keramikkskår. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
38246 a	Leirkar	Tre skår fra et leirkar som ikke kan typebestemmes nærmere. Ett randskår, lengde: 1,75 cm, største bredde: 2,92 cm, tykkelse: 0,53 cm, ett skår m/ornering, lengde: 1,75 cm, største bredde: 2,09 cm, tykkelse: 0,50 cm, ett uornert skår stm. 2,25 cm, t:0,46 cm. Alle skårene viser fargeforskjell ved at kjernen i godset er svart, mens inn- og ytterside er rødbrune.	
38246 b	Brente bein	Brente bein stammer fra et eldre individ, sannsynligvis over 60 år (Senilis). Det var ikke mulig å kjønnsbestemme beina. Vekt: 22 gr. (Holck 1994).	

44	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
<ul style="list-style-type: none"> Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. Gravhaug 2: Gravhaug 2 Lå 3,5 - 4 m sydøst for gravhaug 1, og målte 10, 7 m x 10,5 m. Den var 1,15 m høy. Det var ikke spor etter plyndring. I den nordøstlige delen av haugen, nær sentrum, framkom gjenstander og brente bein mellom 60 og 90 cm dybde. En steinkonsentrasjon var spesielt markert ved funnstedet, og kan muligens tolkes som restene av en kiste. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
38248 a	Spinnehjul	To spinnehjul av henholdsvis keramikk og kleberstein. Spinnehjulet av keramikk er konisk på begge sider, diameter: 3,82 cm, diameter hull: 0,74 cm, t:2,21 cm, vekt 31 g. Spinnehjulet av kleberstein har flate sider og spiss kant rundt hele, diameter: 3,55 cm, diameter hull: 0,62 cm, t: 1,47 cm, vekt: 28 g.	
38248 b	Sigd	Et fragment av jernsigd, lengde: 8,50 cm, største bredde 2,70 cm.	
38248 c	Nål	Et fragment av rund hårnål lengde: 2,29 cm, største diameter: 0,56 cm. Et fragment av enten kam eller flat hårnål ornert med strek og halvsirkel, største mål: 1,20 cm.	
38248 d	Brente bein	Brente bein stammer sannsynligvis fra et voksent individ, mens kjønn ikke kunne bestemmes med sikkerhet. Det kan muligens dreie seg om et eldre individ (Senilis?). Vekt 65 g. (Holck 1994).	

45	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
<ul style="list-style-type: none"> Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. Gravhaug 3: Gravhaug 3 Lå 1 m sydvest for gravhaug 2. Den målte ca. 8,3 m x 8,7 m og høyden varierte mellom 27 cm og 45 cm. Funnene framkom litt syd for sentrum av haugen, rett under en granrot, innenfor et område på ca. 1 m². Ut fra dyrehodet på beltebeslaget dateres gravhaug 3 til folkevandringstid eller tidligst overgangen yngre 			

romertid/folkevandringstid.		
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse
38249 a	Beltespenne	En beltespenne av bronse med dyrehodeutforming, mål beltespenne lengde: 2,63 cm, største bredde: 1,88 cm, beslag m/dyrehodeutforming lengde: 3,40, st. br. 1,00 cm.
38249 b	Kam	Fragmenter av en sammensatt, treleddet kam av bein. De bevarte bitene av kammen består av tre ledd, holdt sammen av en jernnagle. Lengde: 5,88 cm, 2,35 cm og 3,12 cm, st. br. 1,13 cm, 1,88 cm og 1,70 cm, t: 0,30 cm, 0,39 cm og 0,47 cm. Fragment 2 (i midten) har rester etter sagtakket kant langs den ene langsiden. Orneringen på fragment 1 består av langsgående streker langs den ene kanten. På oversiden er fragment 1 og 3 omert med små halvsirkler med punktornering inni, mens fragment 2 i midten er ornert med langsgående streker. I tillegg fantes det seks mindre fragmenter, derav ett med rester etter naglehull og sagtakket kant, største mål: 2,05 cm, 1,55 cm, 1,35 cm, 0,93 cm, 0,50 cm og 0,34 cm.
38249 c	Leirkar	Trettito skår av et uornert leirkar, deriblant tre fragmenter av en hank uten ornering største mål: 4,00 cm, 2,22 cm og 2,23 cm. Det største fragmentet har en del av karveggen også. Det fantes ett lite randskår, største mål: 2,35 cm. Keramikken var i dårlig forfatning, slik at mye av materialet foreligger som smuler.
38249 d	Brente bein	De brente beina stammer fra et voksent individ, uten at alder og kjønn (mulig kvinne) kan angis med sikkerhet. Vekt: 437 g. (Holck 1994).
38249 e	Spinnehjul?	Rund stein med tildannede flater på to sider. Mulig emne til spinnehjul? Det er klare fasetter på begge sider, slik at det er ingen tvil om at formen er menneskeskapt. Mål: diameter 4,51 cm, tykkelse 2,31 cm, vekt 70 g. Bergarten er sannsynligvis vulkansk, med forholdsvis høy egenvekt. To kullprøver.

46	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
<ul style="list-style-type: none"> • Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. • Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. • Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. • Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. • Gravhaug 4: Gravhaug 4 • Lå 1 - 1,5 m nord for gravhaug 1, på det høyeste punktet på knausen, og målte 10 m x 9,5 m. Høyden var inntil 0,7 m over grunnfjellet. Haugen var bygget som en steinpakning med jordkappe over. • Keramikkskår framkom to steder, i brannlag sammen med brente bein og kull, og i den østre delen av haugen. Brente bein fantes også i sentralt i haugen i tilknytning til en steinkonsentrasjon. Keramikkskårene i den østre delen av haugen lå på en liten hylle i fjellet, på 0,7-0,8 m dybde. Det var ingen andre funn, eller indikasjoner på konstruksjoner i denne delen av haugen. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
38250 a	Leirkar	Åttito leirkarskår. Fargen på godset varierer mellom svart og lys brun. Alle skårene er uornerte. Overflaten på de svarte skårene er glatt og hard. Karet har hatt kort hals. Ni randskår, lengde: 2,22-4,61 cm, største bredde 1,50-4,08 cm, tykkelse: 0,44 - 0,50 cm. Syv skår fra overgang buk/nederdel, lengde: 3,08-5,83 cm, største bredde: 2,74 - 3,45 cm, tykkelse 0,56-0,62 cm. 71 skår fra side/bunn største mål: 1,18-4,53 cm.	
38250 b	Leirkar	Ett skår av lysebrun farge største mål 3,70 cm, tykkelse: 1,11 cm.	
38250 c	Bryne	Fragment av bryne lengde: 4,82 cm, største bredde: 2,26 cm, tykkelse: 2,27 cm. Det er klare bruksspor på tre sider. Enden er avrundet. Brynefragmentet har tilnærmet kvadratisk tverrsnitt.	
38250 d	Brente bein	Brente bein stammer trolig fra en eldre mann, aldersgruppe over 60 år (Senilis). Vekt: 1242 g. (Holck 1994).	

47	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
<ul style="list-style-type: none"> • Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. • Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. • Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. • Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. • Gravhaug 5: Gravhaug 5 • Var den nordligste haugen, plassert 8 m nord for gravhaug 4. Den var den største med mål 12,5 x 11,5 m. Høyden var 0,7-0,8 m. I sentrum var det en konsentrasjon av store stein, mens den forøvrig bestod av små og mellomstore stein, jfr. plan fig. 15. Gravhaugen var for det meste anlagt rett på fjellet, med unntak av et område med steril sandig silt i undergrunnen. • Sekundærgrav 1 • Lå i den sydøstlige kvadranten av haugen. Den bestod av et brannflak innenfor et område på ca. 1,5 m². Det fantes ikke sikre spor etter kiste eller kammer. To kullprøver av sekundærgrav 1 kan tidligst dateres til overgangen eldre/ynge romertid, men kan også være fra en senere del av yngre romertid uten at dette kan avgjøres med sikkerhet. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
38251 a	Fibler	To bronsefibler, hvorav den ene foreligger i ett stykke, den andre fantes som tre fragmenter. Fibel 1 har et tilnærmet rektangulært overstykke som innsnevres til et markert bånd på midten. Foten er svakt trekantformet. På baksiden er en streng bevart, samt en del av nåleholderen. Profilen viser at foten nærmest er S-formet, båndet på midten er svært markert, mens topplaten er svakere profilert. Formen likner på Almgren gruppe V ser. 11 fig. 115, uten å være helt identisk. Spiralstrengen på forsiden av overstykket mangler, noe som kan skyldes at den er bortrustet. Lengde: 3,33 cm, største bredde: 3,00 cm. Denne gruppen fibler er vanlige i Norden, og er muligens utviklet her. Fibler som er lik. fig. 115 er blant annet funnet i Vestfold. Typen dateres til den seneste delen av eldre romertid (Almgren 1897:182, Resi 1986:33). Fibel 2 foreligger i tre deler. Fragment 1 består av en rektangulær plate med streng på forsiden og rester av	

		spiral på baksiden, fragment 2 består av tre sirkulære plater på rekke og fragment 3 består av en sirkulær plate. Ryggen er buet. Fragmentene passer sammen. Denne fibelen likner på pl. 13 d i Sjøvold 1962, men er ikke helt identisk, og trolig dreier det seg om en lokal variant. Lengde: 3,07 cm og 2,8 cm, største bredde: fragment 1, 1,66 cm, diameter sirkulære plater fragment 2: 1,14 cm, 0,88 cm, 1,03 cm, fragment 3: 1,13 cm.
38251 b	Kam	Ett fragment av en ornert beinkam med sirkler og horisontale streker. Lengde: 2,38 cm, største bredde: 2,42 cm, t: 0,71 cm.
38251 c	Leirkar	Nittito skår av et leirkar. Blant skårene var det rester av en hank ornert med tverrstriper og to små skår med brede, grunne streker. Formen på leirkaret er vanskelig å fastslå. Randskårene har en markert utoverbøyd kant. Det eneste som kan sies med sikkerhet er at det har vært et hankekar. Ornert hank er et element som vanligvis viser til yngre romersk jernalder (Bøe 1931). To randskår, lengde: 2,36 - 2,39 cm, st. br: 1,17 - 2,89 cm. To skår fra hank ornert m/ tverrstriper: lengde: 2,23 - 3,00 cm, st.br: 1,63 - 3,03 cm. Kjernen i godset er svart, med en kappe av lys brunfarge rundt. Fem skår ornert m/strek, lengde: 1,61 - 2,87 cm, bredde: 1,40 - 2,29 cm. Tre skår fra overgangen buk/nederdel lengde: 1,26 - 2,66 cm, bredde: 1,65 - 3,37 cm. Åttien skår og fragmenter fra side/bunn stm: 0,74 - 3,81 cm. Disse skårene er generelt i dårlig stand, og overflaten på både inn og utside er forvitret på de fleste. Fargen varierer mellom svart, rødbrun og lys brun.
38251 d	Brente bein	Brente bein antas å stamme fra et individ i alderen 20-40 år (Adultus), muligens en mann (Holck 1994).

48	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
<ul style="list-style-type: none"> Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. 			
<ul style="list-style-type: none"> Gravhaug 5: Gravhaug 5 Var den nordligste haugen, plassert 8 m nord for gravhaug 4. Den var den største med mål 12,5 x 11,5 m. Høyden var 0,7-0,8 m. I sentrum var det en konsentrasjon av store stein, mens den forøvrig bestod av små og mellomstore stein, jfr. plan fig. 15. Gravhaugen var for det meste anlagt rett på fjellet, med unntak av et område med steril sandig silt i undergrunnen. 			
<ul style="list-style-type: none"> Sekundærgrav 2 Lå i den nordøstlige delen av haugen ca. 2 m nord for den første graven. Den bestod av et brannflak med keramikk og brente bein innenfor et område på 0,6 m². Det fantes ingen sikker konstruksjon i tilknytning til brannflaket. Det innbyrdes kronologiske forholdet mellom sekundærgrav 1 og 2 kan ikke avgjøres med sikkerhet, hverken ut fra funnene eller ut fra plasseringen. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
38252	Leirkar	Etthundreogni skår av et uornert leirkar, derav tre randskår med markert utoverbøyd kant lengde: 1,65 - 2,04 cm, br: 1,79 - 2,17 cm. 1 skår m/overgangen buk nederdel, lengde: 3,78 cm, br: 2,77 cm. Etthundreogfem skår fra side/bunn, lengde: 1,15 - 5,46 cm.	
38252	Brente bein	Brente bein stammer trolig fra et barn eller en ungdom (Holck 1994).	

49	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
<ul style="list-style-type: none"> Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. 			
<ul style="list-style-type: none"> Gravhaug 6 Lå 1-1,5 m vestsydvest for gravhaug 5 og på en avsats nedenfor denne. Like nordøst for haugen steg berget opp mot avsatsen der gravhaug 5 lå. På den skrånende flaten ble det funnet syv sikre skålgrøper som var delvis dekket av haugen. Hagen målte i diameter 4,5 m x ca. 4 m. Området var delvis forstyrret av en kraftledning som går like vest for feltet. I den nordre halvdel av haugen var det ingen funn, I den sydlige delen framkom det en steinhelle like under overflaten. Under hellen lå funnene i et brannflak ca. 25 - 30 cm under overflaten. Funnområdet var avgrenset til et område på 0,5 m². Graven lå langt mer bortgjemt enn de øvrige haugene, som alle var bygget på høyder på knausen. Gravhaug 6 lå nærmest i et lite søkk i forhold til de øvrige haugene. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
C.38253 a	Leirkar	Etthundreogto leirkarskår. Noen av skårene er svært tynne. Rødfargen skyldes at keramikken er blitt brent på likbålet. Den opprinnelige fargen har antakelig vært tilnærmet svart. Det fantes både randskår samt skår fra hals og buk. Mål største bukskår: L:6,87 cm, br. 4,55 cm, st.t. 0,42 cm. Det er også bevart rester av en flat hank ornert med vertikale hulkiler, mål: L:7,55 cm, br. selve hanken 3,26 cm, tykkelse: 0,65 cm. Bukovergangen er svært skarp. Orneringen på selve karet består av horisontale streker og inntrykte firkanter på skulder og buken. Bukovergangen er markert med små inntrykte firkanter. I tre av disse firkantene er det stempelornering i form av kors. På bukens underside er karet dekorert med hengebuer. Den skarpe bukovergangen likner Bøe fig. 82 - 84, hovedserien, overgangsformer, normalformen med hulkile og strekdekor. Dekoren på disse typene leirkar består oftest av en eller to brede hulkiler på skulderen. Buer av linjer og eller hulkiler går ned under buken. Hanken er ornert med hulkiler og linjer. Ornering av hanken forekommer hovedsakelig i yngre romertid (Bøe 1931:69). Ut fra skårenes likhetstrekk med ovennevnte kargruppe kan det dreie seg om et kar med hank nede på siden. Gruppen dateres til den senere delen av yngre romertid. Graven dateres dermed til den senere del av yngre romertid.	
C.38253 b	Brente bein	De brente beina stammer fra et voksent individ uten at det er mulig å si noe om alder eller kjønn. Vekt: 113	

		g. (Holck 1994).
--	--	------------------

50	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
		<ul style="list-style-type: none"> • Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. • Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. • Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. • Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. 	
		<ul style="list-style-type: none"> • Flatmarksgrav 1 • Lå ca. 25 m syd for gravhaug 1. Graven lå under en stor stein. Det ble funnet brente bein og noen få biter keramikk under steinen ca. 30 cm under overflaten. De brente beina var konsentrert innenfor et område på 0,5 m². Keramikken lå mer spredt. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
38254 a	Leirkar	Det framkom fire keramikkskår som var rødlig i godset og uornerte. Skårene er svært tynne og fine, og stammer mest sannsynlig fra et finere bordkar. Det er uråd å typebestemme skårene nærmere. Stm. 3,00 cm, t:0,37 cm.	
38254 b	Kam	Fragment av beinkam med strekornering, største mål: 0,95 cm.	
38254 c	Brente bein	De brente beina stammer fra et voksent menneske. Alder og kjønn kan ikke fastslås med sikkerhet. Vekt: 168 g. Blant de brente beina var det en bit av en beinkam (Holck 1994).	

51	Vestby kommune	Rød	Gnr. 28
		<ul style="list-style-type: none"> • Det var 6 gravhauger med tilsammen 10 branngraver, og 2 flatmarksgraver på RØD SØNDRE (28/2) VESTBY, AKERSHUS. • Gravfelt undersøkt i forbindelse med omlegging og utvidelse av E6 Rødkrysset Ås/Vestby gr. Akershus. Dobbeltspor/E6 prosjekt. Gravene stammer fra romertid - folkevandringstid. • Antropologisk undersøkelse ved Per Holck, Anatomisk Institutt, Univ. i Oslo. • Utgraving og rapport ved Kjell Erik Sønsterud. Katalog ved Evy Berg. 	
		<ul style="list-style-type: none"> • Flatmarksgrav 2 • Lå 1,5 m NØ for flatmarksgrav 1. Den var ikke synlig på overflaten. Over graven var det en 0,5 m² stor steinhelle. Graven målte i N-S retning 1 m, og Ø - V 1,3 m. Under steinhellen lå det brente bein, keramikk og litt kull i den siltaktige undergrunnen. Funnene konsentrerte seg innenfor et område på 0,5 m², mellom 15 cm og 25 cm under overflaten. Under det gråbrune laget lå det et kullag med mye småstein som virket skjorbrente. Dette laget var 16 cm tykt. Vedartsanalyse av kullet viser at det kull fra bjørk og lind (Høeg 1993). De brente beina stammer fra et voksent individ. Det er ikke mulig å si noe nærmere om alder eller om kjønn. Graven dateres til den senere delen av yngre romertid ut fra forekomsten av skråriflet list på leirkarskårene. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
38255	Leirkar	Nittitre leirkarskår, derav femten ornerte. Største mål: 5,66 cm (to sammensatte skår), tre randskår største mål: 2,68 cm, 2,03 cm, 2,30 cm, to fragmenter av en uornert hank største mål: 3,25 cm, 1,65 cm, tykkelse: 0,30 - 0,58 cm (overgang vegg - bunn). Keramikken er relativt tynn og rødlig i godset. Rødfargen skyldes at den er blitt brent på likbålet. Det ble funnet skår fra en kraftig, rundet hank uten ornering. Orneringen på skårene består av brede horisontale streker, skråriflet list og tynne striper i vinkelbord. Det kan dreie seg om et kar av typen [Rygh fig.361]R 361. Skråriflet list er hovedsakelig vanlig i den senere halvdel av 400-tallet (Bøe 1931:219). Riflet list er vanligst på hankeløse kar, men det finnes også enkelte typer hankekar med slik dekor.	
38255		Et bronsestykke som ikke kan typebestemmes nærmere.	
38255	Brente bein	De brente beina stammer fra et voksent individ. Det er ikke mulig å si noe nærmere om alder, eller om kjønn. Vekt: 3 g. (Holck 1994).	

52	Vestby kommune	Råstad	Gnr. 157
		<ul style="list-style-type: none"> • Funnet ved pløyning på gården Raastad (Roverstad), (g.nr. 157, b.nr. 1), Saaner s., Vestby pgd., Akershus. • Indbragt av lærer Hjertaas, Vestby. 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
22049	Skjoldbuleformet	Skjoldbuleformet beslag av bronse. Stykket består av en rund, flat bronseplate, der hæver sig kugleformet op i midten. Oventil er den avrundet og prydet med en liten bronseknop. Det hele er støpt i ett. En svakt ophøiet kant løper langs randen av selve platen. Ved en lenger inde deles denne i to felter. Om stykkets alder kan der dog ikke sies noget bestemt. Efter sin karakter tør det dog muligens henføres til før-romersk tid.	

53	Vestby kommune	Revhaug	Gnr. 5
		<ul style="list-style-type: none"> • Angives funnet i bunnen av en stor gravhaug på Revang (Gn. 5) i Vestby Sogn og Pgd., Akershus Amt. • Gave fra oberst Widerberg. (Avl NF 1915). 	
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
19158	Kvernstein	Fragment af en større Kvernsten, med omtrent en Halvdel af Hullet, 8 cm. tyk.	

Nesodden kommune – grav 54-55

54	Nesodden kommune	Skolefald	Gnr. 2
• Funnet i jorden på gården Skakkestad på Næsodden, <i>Aker og Follo</i> Fgdr., <i>Akershus</i> Amt.			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
1890	<i>Spydspiss</i>	En Spydspids af Jern, Odden med tilbagegaaende Hager; har havt Fal, men denne er afbrudt; selve Odden, Hagerne iberegnete 4 Tr. lang; Længden af den hele Spidse har været mindst 10 - 12 Tr.	

55	Nesodden kommune	Skolefald	Gnr. 2
<ul style="list-style-type: none"> • Funnet på "Bergheim" av Skolefald (g.nr. 2, br.nr. 918), <i>Nesodden</i> s. og pgd., <i>Akershus</i>. • Ca. 1 km S for Nesoddangen og ca. 10 m V for riksveien på grensen av eiendommen, under oppsetting av gjerde. • Lå i ca. 12 m's dybde, dekket øverst av ca. 1/4 m muldjord og ellers sand. • Innsendt som gave fra finneren, Hugo Lye, "Bergheim", Tangerveien, Oksval. 			
C-nr	Gjenstand	Beskrivelse	
29336	<i>Bryne</i>	Knokkelformet bryne med rektangulært tverrsnitt av brunlig kvartsitt. Bruksspor over det hele. På den ene bredsidan en 11 cm lang, forholdsvis dyp ripe. Lengde 14,4 cm, st. bredde 6,1 cm.	

Appendiks 2

Appendiks 2 gir en oversikt over materialets gjenstandsgruppe og –kategori, der gravnummer med rød markering indikerer sikre gravfunn. Her følger opplysninger om form, variant, materiale, gravskikk og datering. Opplysningene er i utgangspunktet hentet fra databasen på Unimus sine nettsider (Arkeologisøk 2014), men for å få en mer utfyllende oversikt har jeg påført ytterligere informasjon fra publisert faglitteratur og rapporter, samt fra appendiks 1.

Grav	M. nr	U. nr	Gjenstandsgruppe	Gjenstandskategori	Form	Variant	Materiale	Kommune	Gård	Gravskikk	Periode
1	C37884		Beholder	Leirkar	Randskår. Fint lysegrått gods		Keramikk	Ås	Askjum		
2	C23997	a	Beholder	Leirkar	Leirkopp	R. 150	Keramikk	Ås	Børsum	Usikker	YRT/FVT
2	C23997	b	Redskap	Spinnenhjul/Håndten	Spinnenhjul skiveformet		Bergart	Ås	Børsum	Usikker	YRT/FVT
2	C23997	c	Redskap	Vevsverd	Bladet ikke rygget		Jern	Ås	Børsum	Usikker	YRT/FVT
2	C23997	d	Diverse	Dyrebein	Kjeveparti og to leddknokler. Hest. Mulig flere dyrebein		Bein	Ås	Børsum	Usikker	YRT/FVT
3	C9742	a	Beholder	Leirkar	Kar med hank opp til randen	R. 365	Keramikk	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT/FVT
3	C9743		Redskap	Spillebrikke	Mulig spillebrikke. Rund skive		Kleber	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT/FVT
4	C9744	a	Redskap	Spillebrikke	Spillebrikke. Oval skive	R. 365	Brent leire	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9745	b	Beholder	Leirkar	Liten, pungformet		Keramikk	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9746	c -1	Beholder	Leirkar	Kar med hank opp til randen		Keramikk	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9747	c -2	Beholder	Leirkar	Kar med hank opp til randen		Keramikk	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9748	c -3	Beholder	Leirkar	Flaskeform	M. 392	Keramikk	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9749	c -4	Beholder	Leirkar	Horisontale streker og furer		Keramikk	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9750	d -1	Beholder	Harpikstetning	Noen kitstykker til et trekar		Harpiks	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9750	d -2	Diverse	Uidentifisert	Ukjent			Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9750	d -3	Diverse	Uidentifisert	Kitstykker av et trekar	R. 243	Horn	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9751	f	Redskap	Spinnenhjul/Håndten	Håndsnellehjul. Halvkuleformet		Brent leire	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9752	g	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula. Bøyleform		Bronse	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9753	h	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula. Bøyleform		Bronse	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9754	i	Draktutstyr	Perler	Ca. 118 små glassperler	R. 243	Glass	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9754	j	Draktutstyr	Perler	Tolv stk ravperler		Rav	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9755	k	Draktutstyr	Hengeprydelse	Romersk denar, brukt som smykke		Sølv	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9756	l -1	Draktutstyr	Hengeprydelse	Sølvblikk		Sølv	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9756	l -2	Draktutstyr	Hengeprydelse	Bronsekjede	Keiser Hadrian	Bronse	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9757	m -1	Redskap	Kniv	Kniv av jern med bronsebeslått treskaft	R. 148	Jern/Bronse	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
4	C9758	n	Beholder	Leirkar	Kar med hank opp til randen	R. 365	Keramikk	Ås	Dyster	Inhumasjon	YRT
5	C9759		Beholder	Leirkar	Meget større enn vanlig	M. 392	Keramikk	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT/FVT
5	C9760		Beholder	Leirkar	Skarpt utbulning og høy hals		Keramikk	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT/FVT
5	C9761		Beholder	Leirkar	Flaske eller kraffelform		Keramikk	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT/FVT
6	C9228	a	Beholder	Bronsekar	Vestlandskjele	R. 353	Bronse	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT
6	C9240	k	Beholder	Eske	Eske med skyvelokk, lind	R. 180	Tre	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT
6	C9241	l	Redskap	Synål	Synål i bronse	R. 174	Bronse	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT
6	C9242	m	Ring	Betalingsring	Usikker form, avklippet	F.eks: R. 182-186	Gull	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT
6	C9243	n	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Sølvbeslag		Sølv	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT
6	C9244	a	Diverse	Dyrebein	Dyrebein, sannsynligvis ku		Bein	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT

6	C9244	b	Diverse	Dyrebein	Dyreribbein, sannsynligvis hund		Bein	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT
6	C17935		Beholder	Leirkar	Vindusurne		Keramikk	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT
6	C9900		Diverse	Helleristningstein	Skålgroper. Tykk steinhelle		Bergart	Ås	Dyster	Kremasjon	YRT
7	C9229	b	Beholder	Leirkar	Leirurne uten hank	R. 358 / B. 36 / M. 144	Keramikk	Ås	Dyster		
7	C9230	c -1	Beholder	Leirkar	Det lille kokekar	R. 364	Keramikk	Ås	Dyster		
7	C9231	c -2	Beholder	Leirkar	Det lille kokekar	R. 364	Keramikk	Ås	Dyster		
7	C9235	c -3	Beholder	Leirkar	Det lille kokekar	R. 364 ?	Keramikk	Ås	Dyster		
7	C9233	d	Beholder	Leirkar	Hankekarr	R. 361	Keramikk	Ås	Dyster		
7	C9232	e	Beholder	Leirkar	Situla/det store forråds- og kokekar m/ornamenter	R. 354	Keramikk	Ås	Dyster		
7	C9237	f	Beholder	Leirkar	Karaffelformet	R. 368	Keramikk	Ås	Dyster		
7	C9234	g -1	Beholder	Leirkar	Ikke av vanlig form, ubestemlig type		Keramikk	Ås	Dyster		
7	C9236	g -2	Beholder	Leirkar	Ikke av vanlig form, ubestemlig type		Keramikk	Ås	Dyster		
7	C9238	h	Våpen	Sverd	Tvegget. Enkelte steder har inntrykt av tøy		Jern	Ås	Dyster		
7	C9239	i	Våpen	Skjoldbule	Loddrett avsats ovenfor randen, temmelig spisstoppet	R. 221 ?	Jern	Ås	Dyster		
7	C9239		Beholder	Harpikstetning			Harpiks	Ås	Dyster		
7	C9244	o	Draktutstyr	Hengeprydelse	Sølvblikk		Sølv	Ås	Dyster		
8	C33239	a	Beholder	Leirkar	Fire uornete keramikkskår		Keramikk	Ås	Haga	Kremasjon	EJ
8	C33239	b	Beholder	Leirkar	Fem uornete keramikkskår		Keramikk	Ås	Haga	Kremasjon	EJ
8	C33239	c	Redskap	Flint	Avslag		Flint	Ås	Haga	Kremasjon	EJ
8	C33239	d	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein av homo sapiens. Vekt: 370 g		Bein	Ås	Haga	Kremasjon	EJ
9	C9765		Beholder	Leirkar	Situla/det store forråds- og kokekar	R. 354	Keramikk	Ås	Haug Vestre	Kremasjon	FRJ/ERT
10	C23399	a	Diverse	Spiker/Klinknagler	Klinknagle. 17 stk.		Jern	Ås	Klommestein	Kremasjon	EJ
10	C23399	b	Diverse	Spiker/Klinknagler	To stk. spiker		Jern	Ås	Klommestein	Kremasjon	EJ
10	C23399	c	Beholder	Leirkar	Ubestemmelig type		Keramikk	Ås	Klommestein	Kremasjon	EJ
10	C23399	d	Diverse	Dyrebein	Hest		Bein	Ås	Klommestein	Kremasjon	EJ
10	C23399	e	Organisk menneske	Brente bein	En del brente bein		Bein	Ås	Klommestein	Kremasjon	EJ
11	C38091	1	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula		Bronse	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	2 I	Redskap	Kam	Sammensatt beinkam		Horn	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	2 II	Diverse	Spiker/Klinknagler	Stift. En løs nagle		Metall	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	3	Diverse	Beslag	Beslag. To biter av beslag med en nagle i den ene		Bronse/ jern	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	4	Beholder	Leirkar	Fem keramikkskår. Dekor av paralelle linjer og siksakkmønster		Keramikk	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	5a	Beholder	Leirkar	Keramikkskår		Keramikk	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	5b	Beholder	Leirkar	Keramikkskår		Keramikk	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	6a	Redskap	Flint	Avslag		Flint	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	6b	Redskap	Flint	Avslag		Flint	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	7	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein av homo sapiens. Vekt: 379 g		Bein	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	9	Beholder	Leirkar	Ett keramikkskår		Keramikk	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	23	Diverse	Uidentifisert	Del av gjenstand som er uthulet		Sandstein	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
11	C38091	24	Diverse	Uidentifisert	To steiner med slipeflate		Bergart	Ås	Korsegården	Kremasjon	YRT/FVT
12	C28697	a	Våpen	Pilespiss	Slank. Litt beskadiget i falen og den ene eggen		Jern	Ås	Melleby	Usikker	FVT

12	C28697	b	Våpen	Pilespiss	Samme type som C28697 a		Jern	Ås	Melleby	Usikker	FVT
12	C28697	c	Våpen	Pilespiss	Slank. Falen er velproposjoert i forhold til bladet		Jern	Ås	Melleby	Usikker	FVT
12	C28697	d	Våpen	Pilespiss	Samme type som C28697 c		Jern	Ås	Melleby	Usikker	FVT
12	C28697	e	Våpen	Pilespiss	Overgangen mellom fal og blad er mer jevn enn vanlig		Jern	Ås	Melleby	Usikker	FVT
13	C51637	a	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula. Plateformet		Sølv/Bronse	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	b	Draktutstyr	Perler	Perler. 23 stk. Rund, skive, spiral, kulerund, o.l	R. 281 a	Glass	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	b	Draktutstyr	Perler	Perler. 23 stk. Rund, skive, spiral, kulerund, o.l	R. 281 a	Rav	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	b	Draktutstyr	Perler	Perler. 23 stk. Rund, skive, spiral, kulerund, o.l	R. 281 a	Gull	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	b	Draktutstyr	Perler	Perler. 23 stk. Rund, skive, spiral, kulerund, o.l	R. 281 a	Sølv	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	c	Kroppsutstyr	Fingerring	Den er delvis overlappende		Sølv	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	d	Redskap	Spinnehjul/Håndten	Spinnehjul. Dobbeltkonisk		Bly	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	e	Diverse	Spiker/Klinknagler	Nagle spiker/ krampe/ plate		Jern	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	f	Diverse	Slagg	138 g		Jernslag	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	g	Diverse	Tekstil	Garntråd, pigmentløst		Tekstil	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	h	Diverse	Tekstil	Ullplagg, s- og z spunnet		Ull	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	h	Diverse	Tekstil	Ullplagg, z spunnet		Ull	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	i	Redskap	Spinnehjul/Håndten	Tein/ stykke. Rundt tverrsnitt med tilspisset nedre ende		Jern/ tre	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	j	Redskap	Spinnehjul/Håndten	Tein/ stykke		Tre	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	k	Beholder	Leirkar	Hankekar	R. 361	Keramikk	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	l	Beholder	Leirkar	Hankekar / storbuket kar med rett oppstående munningsrand	R. 361	Keramikk	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	l	Beholder	Leirkar	Hankekar / storbuket kar med rett oppstående munningsrand	R. 361	Keramikk	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	m	Redskap	Spillebrikke	Sannsynligvis spillebrikke. Flat bunn/velvet overflate		Brent leire	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	n	Organisk menneske	Tenner	Tannemalje. 1. premolar i venstre overkjeve		Tannemalje	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
13	C51637	p	Redskap	Kvarts	Avslag		Kvarts	Ås	Moer	Inhumasjon	YRT
14	C4372		Beholder	Leirkar	Buet form. Funnet med brente bein og noen jernsaker		Keramikk	Ås	Moer	Kremasjon	EJ
15	C29701	a	Beholder	Leirkar	Ett keramikkskår. Temmelig tynt, fast gods.		Keramikk	Ås	Nordby Østre	Kremasjon	EJ
15	C29701	b	Diverse	Spiker/Klinknagler	Nagle med flatt hode		Jern	Ås	Nordby Østre	Kremasjon	EJ
15	C29701	c	Organisk menneske	Brente bein	Vekt: 280 g		Bein	Ås	Nordby Østre	Kremasjon	EJ
16	C1023	a	Beholder	Bronsekar	Kjele		Bronse	Ås	Skisjordet	Usikker	EJ
16	C1023	b	Beholder	Leirkar	Noen bruddstykker		Keramikk	Ås	Skisjordet	Usikker	EJ
17	C1181		Våpen	Spyd	Bladet er temmelig flat		Jern	Ås	Skisjordet		
17	C1182		Våpen	Spyd	Sterkt opphøyet langs midten		Jern	Ås	Skisjordet		
17	C1183		Våpen	Spyd	Bladet synes å ha hatt formen av en lang fireegget pigg		Jern	Ås	Skisjordet		
18	C17185		Våpen	Skjoldbule	Pigg stikker ut	R. 217	Jern	Ås	Treider Vestre	Usikker	YRT
19	C2195	a	Beholder	Leirkar	Har hatt to ører		Keramikk	Ås	Ås Prestegård	Kremasjon	FRJ/ERT
19	C2195	b	Organisk menneske	Brente bein	Benstumper		Bein	Ås	Ås Prestegård	Kremasjon	FRJ/ERT
20	C22832	a	Beholder	Leirkar	Ubetydelig stykker av grovt, rødbrent leirkar		Keramikk	Ås	Ås	Kremasjon	EJ

20	C22832	b	Organisk menneske	Brente bein	Få brente bein		Bein	Ås	Prestegård Ås Prestegård	Kremasjon	EJ
21	C13898		Våpen	Spyd	Usedvanlig form		Jern	Ski	Eljesrud	Usikker	EJ
21	C13899		Våpen	Spyd	Ualmindelig form		Jern	Ski	Eljesrud	Usikker	EJ
22	C38111	1a	Kroppsstyr	Fingerring	På hver side av en rygg er det dekor av innpunslede hakk	R. 271	Sølv	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	1 b	Kroppsstyr	Fingerring	På hver side av en rygg er det dekor av innpunslede hakk		Sølv	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	1 c	Diverse	Uidentifisert	Trebit av lind		Kull/ tre	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	1 d I	Beholder	Harpikstetning	Never eller bark		Bark	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	1 e	Diverse	Tekstil	Ullplagg, z spunnet		Ull	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	1 f	Diverse	Tekstil			Tekstil	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	1 g	Beholder	Harpikstetning	Jord/bark		Bark	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	2	Draktutstyr	Hektespenne	Har spiraler med fire omganger i spiralen		Sølv	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	3	Draktutstyr	Perler	16 stk. perler av rav		Rav	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	4	Draktutstyr	Perler	En perle av glass		Glass	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	5a	Beholder	Trekar	Lagget, av lind		Tre	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	5b	Diverse	Beslag	Hank		Jern	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	5c	Beholder	Harpikstetning	Tetningsmasse		Harpiks	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	6	Redskap	Kam	Jernkam		Jern	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	7	Draktutstyr	Nål	Nål av jern		Jern	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	8	Diverse	Spiker/Klinknagler	Spiker. 10 hele og 45 deler med og uten trerester		Jern	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	9	Diverse	Spiker/Klinknagler	Nagler. To hele og to deler av nagler		Jern	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	10	Diverse	Uidentifisert	Jernfragmenter		Jern	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	11 I	Beholder	Leirkar	Kar på stett / med fot	R. 359 / B. 183	Keramikk	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	12	Beholder	Leirkar	Hankeløse begre	R. 360 / B. 140	Keramikk	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	13 I	Beholder	Leirkar	Hankekar	R. 361 / B. 51	Keramikk	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	14	Beholder	Leirkar	Hankekar	R. 361 / B. 50	Keramikk	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	15	Beholder	Harpikstetning	Hundreogsyttisv biter harpiks og ca 200 biter bjerketjære		Harpiks	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
22	C38111	16	Diverse	Uidentifisert	Tremateriale av lind		Tre	Ski	Finstad	Inhumasjon	YRT
23	C38157	1	Diverse	Uidentifisert	Smeltet grønt glass		Glass	Ski	Finstad	Kremasjon	YRT
23	C38157	2 I	Organisk menneske	Brente bein	Voksant homo sapiens, sannsynligvis 30-40 år		Bein	Ski	Finstad	Kremasjon	YRT
23	C38157	2 II	Diverse	Dyrebein	Fra bjørn?		Bein	Ski	Finstad	Kremasjon	YRT
24	C30161	a	Beholder	Leirkar	Leirkar med hank	B. 108	Keramikk	Ski	Grønstedt	Kremasjon	FVT
24	C30161	b	Beholder	Leirkar	Trettifire skår. Leirkar med hank	B. 227	Keramikk	Ski	Grønstedt	Kremasjon	FVT
24	C30161	c	Beholder	Leirkar	Sju skår. Ubestemmelig type		Keramikk	Ski	Grønstedt	Kremasjon	FVT
24	C30161	d	Beholder		Fjorten biter som har tilhørt b eller c		Keramikk	Ski	Grønstedt	Kremasjon	FVT
24	C30161	e	Beholder	Leirkar	To små skår. Ubestemmelig type		Keramikk	Ski	Grønstedt	Kremasjon	FVT
24	C30161	f	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula. Korsformet		Bronse	Ski	Grønstedt	Kremasjon	FVT
24	C30161	g	Kroppsstyr	Fingerring	Største diam. 1,7 cm		Bronse	Ski	Grønstedt	Kremasjon	FVT
24	C30161	g	Diverse	Uidentifisert	To små bronseklumper		Bronse	Ski	Grønstedt	Kremasjon	FVT

24	C30161	h	Organisk menneske	Brente bein	50 g		Bein	Ski	Grønstvedt	Kremasjon	FVT
25	C30161	i	Beholder	Leirkar	Leirkar med hank	B. 153	Keramikk	Ski	Grønstvedt	Kremasjon	YRT/FVT
25	C30161	k	Beholder	Leirkar	Leirkar med hank	B. 114	Keramikk	Ski	Grønstvedt	Kremasjon	YRT/FVT
26	C30161	l	Beholder	Leirkar	Leirkar med hank	B. 49	Keramikk	Ski	Grønstvedt	Usikker	YRT/FVT
26	C30161	m	Organisk menneske	Brente bein	39 g. Funnet i en annen haug?		Bein	Ski	Grønstvedt	Usikker	YRT/FVT
27	C21372	a	Beholder	Leirkar	Hankeløse begre	R. 360	Keramikk	Ski	Harestad	Kremasjon	YRT
27	C21372	b	Beholder	Leirkar	Bolleformet kar	R. 355	Keramikk	Ski	Harestad	Kremasjon	YRT
27	C21372	c	Beholder	Leirkar	Rester av to (eller tre) leirkar	R. 360 eller R. 361	Keramikk	Ski	Harestad	Kremasjon	YRT
27	C21372	c	Beholder	Leirkar	Miniaturleirkar, men med en annen ornamentikk	R. 360	Keramikk	Ski	Harestad	Kremasjon	YRT
27	C21372	d	Draktutstyr	Nål	To småstykker av en beinnål		Horn	Ski	Harestad	Kremasjon	YRT
27	C21372	e	Redskap	Glattestein	Glattestein. Sømglatter		Bergart	Ski	Harestad	Kremasjon	YRT
28	C20820		Beholder	Leirkar	Det lille kokekar / fylt med kullblandet jord	R. 364 ?	Keramikk	Ski	Kråkstad Prestegård	Usikker	YRT/FVT
29	C35787	a	Beholder	Leirkar	Fem gram potteskår, de fleste ørsmå		Keramikk	Ski	Kråkstad Prestegård	Usikker	EJ
30	C19569		Beholder	Leirkar	Stor grov leirurne		Keramikk	Ski	Oppsand Store	Usikker	EJ
31	C26486		Våpen	Spyd	Kraftig midtribbe		Jern	Ski	Reitvedt		EJ
32	C23108	a	Våpen	Spyd	Lang og kraftig	R.207	Jern	Ski	Sander	Usikker	YRT/FVT
32	C23108	b	Redskap	Kniv	Eneget		Jern	Ski	Sander	Usikker	YRT/FVT
32	C23108	c	Redskap	Ildstål	Begge de oppadbøyde ender er avbrutt og mangler	Stav.mus.tilv.1905,s.102	Jern	Ski	Sander	Usikker	YRT/FVT
33	C35788		Beholder	Leirkar	Et ørlite keramikkskår		Keramikk	Frogn	Bjerke		EJ
34	C35791		Beholder	Leirkar	Tre ørsmå potteskår		Keramikk	Frogn	Huseby Vestre		EJ
35	C35790	a	Våpen	Spyd	Meget kort fal. Spissens nedre del med noe av falen er bevart	Type R,Per Fett, fig.38	Jern	Frogn	Elle	Usikker	YRT
35	C35790	c	Diverse	Slagg	Bunnslag fra blester?		Slagg	Frogn	Elle	Usikker	YRT
36	C12655		Våpen	Spyd	Tveegget spydspiss	R. 208	Jern	Vestby	Bruer Søndre		EJ
37	C29040		Beholder	Leirkar	Fragmenter av et kar. Høy slank hals og sid buk med skarp buk		Keramikk	Vestby	Hovum	Usikker	EJ
38	C1887		Draktutstyr	Perler	Dels av glass		Glass	Vestby	Linnestad	Usikker	YRT/FVT
38	C1887		Draktutstyr	Perler	Dels av rav		Rav	Vestby	Linnestad	Usikker	YRT/FVT
38	C1887		Draktutstyr	Perler	Dels av koral		Koral	Vestby	Linnestad	Usikker	YRT/FVT
38	C1888		Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula. Bøyleform	R. 243	Bronse	Vestby	Linnestad	Usikker	YRT/FVT
39	C35935	a	Redskap	Kam	Sammensatt	R. 159	Horn	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT
39	C35935	b	Draktutstyr	Perler	Fire fragmenter av sannsynlig perle		Glass	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT
39	C35935	c	Diverse	Uidentifisert	Ukjent		Bein	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT
39	C35935	c	Diverse	Uidentifisert	Ukjent		Jern/ kull	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT
39	C35935	c	Beholder	Leirkar	Hankeløse begre	R. 360 / B. 145	Keramikk	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT
39	C35935	d	Beholder	Leirkar	Hankekar	R. 361	Keramikk	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT
39	C35935	d	Diverse	Uidentifisert	Ukjent		Bein	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT
39	C35935	d	Diverse	Uidentifisert	Ukjent		Bergart	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT
39	C35935	e	Organisk menneske	Brente bein	Et ungt individ, ca. 18-20 år, sannsynligvis kvinne		Bein	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT

39	C35935	f	Diverse	Slagg	Slagghklump. Stammer trolig fra siste verdenskrig		Slagg	Vestby	Linnestad	Kremasjon	YRT
40	C38243	a	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula. Likearmet	R. 243 R. 243 R. 360 / B. 141	Bronse	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	b	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula. Bøyleform		Bronse	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	b	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula. Bøyleform		Bronse	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	c	Redskap	Kam	Trelagskam		Horn	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	c	Draktutstyr	Nål	Flat hårnål		Horn	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	c	Diverse	Uidentifisert	Ukjent		Horn	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	c	Draktutstyr	Nål	Rund hårnål		Horn	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	d	Beholder	Leirkar	Hankeløse begre		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	e	Redskap	Spinneshjul/Håndten	Spinneshjul, uten ornering		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	f	Redskap	Kniv	Med rett blad		Jern	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	g	Diverse	Bjørneklør	Fire bjørneklør og rester av dyr		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	h	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein, mulig mann, viser sykdom. Vekt: 806 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	i	Redskap	Nøkkelring	Stykke av bronse, sannsynligvis nøkkelring		Bronse	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
40	C38243	k	Beholder	Leirkar	Trettini skår fra leirkar		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
41	C38244	a	Beholder	Leirkar	Sekstiseks skår. Hank? Bordkar?		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
41	C38244	b	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein fra middelaldrende individ, mulig kvinne. Vekt: 231 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
42	C38245	a	Beholder	Leirkar	Tohundre og åttito leirskår. Det lille kokekar	R. 364	Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
42	C38245	b	Organisk menneske	Brente bein	Voksant individ. 2 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
43	C38246	a	Beholder	Leirkar	Tre skår fra et leirkar. Kan ikke typebestemmes		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
43	C38246	b	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein, eldre individ, sannsynlig over 60 år. Vekt: 22 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
44	C38248	a	Redskap	Spinneshjul/Håndten	Spinneshjul		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
44	C38248	a	Redskap	Spinneshjul/Håndten	Spinneshjul		Kleber	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
44	C38248	b	Redskap	Sigd	Fragment av jernsigd		Jern	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
44	C38248	c	Draktutstyr	Nål	Rund hårnål		Horn	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
44	C38248	c	Redskap	Kam	Fragment av enten kam eller flat hårnål		Horn	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
44	C38248	d	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein, sannsynligvis fra voksant individ. Vekt: 65 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
45	C38249	a	Draktutstyr	Beltespenne	Beltespenne med dyrehodeutforming		Bronse	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	FVT
45	C38249	b	Redskap	Kam	Sammensatt, treleddet kam		Horn/jern	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	FVT
45	C38249	c	Beholder	Leirkar	Trettito skår, uomert, meget dårlig forfatning. Med hank?		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	FVT
45	C38249	d	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein fra et voksant individ, mulig kvinne. Vekt 437 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	FVT
45	C38249	e	Redskap	Spinneshjul/Håndten	Spinneshjul. Rund stein med tildannete flater på to sider		Bergart	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	FVT
46	C38250	a	Beholder	Leirkar	Åttito leirkarskår. Har hatt kort hals		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
46	C38250	b	Beholder	Leirkar	Ett skår av lysebrun farge		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
46	C38250	c	Redskap	Bryne	Fragment av bryne. Tilnærmet kvadratisk tverrsnitt		Bergart	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
46	C38250	d	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein, trolig eldre mann over 60 år. Vekt: 1242 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
47	C38251	a	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula		Bronse	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
47	C38251	a	Draktutstyr	Fibula/Draktspenne	Fibula		Bronse	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
47	C38251	b	Redskap	Kam	Fragment av sannsynligvis kam		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT

47	C38251	c	Beholder	Leirkar	Kar/ skår/ hank		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
47	C38251	d	Organisk menneske	Brente bein	Mulig fra et individ i alderen 20-40 år. Muligens mann		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
48	C38252		Beholder	Leirkar	Etthundreogni skår av et uornert leirkar		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
48	C38252		Organisk menneske	Brente bein	Barn/ungdom ? Vekt: 10 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
49	C38253	a	Beholder	Leirkar	Med hank. Brent på likbålet	B. 82-84	Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
49	C38253	b	Organisk menneske	Brente bein	Voksant individ. Ukjent kjønn. Vekt: 113 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
50	C38254	a	Beholder	Leirkar	Sannsynlig et finere bordkar		Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
50	C38254	b	Redskap	Kam	Fragment av beinkam med strekornering		Horn	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
50	C38254	c	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein fra voksent individ. Vekt: 168 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT/FVT
51	C38255	a	Beholder	Leirkar	Hankekar	R. 361	Keramikk	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
51	C38255	b	Diverse	Uidentifisert	Bronsestykke		Bronse	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
51	C38255	c	Organisk menneske	Brente bein	Brente bein fra et voksent individ. Vekt: 3 g		Bein	Vestby	Rød Søndre	Kremasjon	YRT
52	C22049		Våpen	Skjoldbule	Skjoldbuleformet		Bronse	Vestby	Revaug		
53	C19158		Redskap	Kvernstein	Fragment		Bergart	Vestby	Revaug	Usikker	EJ
54	C1890		Våpen	Spyd	Spydspiss		Jern	Nesodden	Skoklefeld		
55	C29336		Redskap	Bryne	Knokkelformet bryne		Kvartsitt	Nesodden	Skoklefeld		